

Bosse eller Busse?

– et komparativt
oversættelsesstudie af *Mio,
min Mio* (1954) på dansk

Astrid Kjærgaard Nielsen
Emilie Nøhr Shaw

The perfect translation is a utopian illusion – this is what several researchers within translation studies declare. Nonetheless, translation remains our only real opportunity to access literature written in languages other than those we master. Inherent in the concept of the perfect translation is a dilemma that this thesis wishes to elaborate: How will the translator make its translation equivalent to the source-text? This is what we investigate in this thesis, based on two different translations of the same work, *Mio, min Mio* (1954) by Astrid Lindgren. The two translations originate from 1955 and 2012, respectively, and through the investigation we want to provide an insight into why there is a need to retranslate. Literary classics, including *Mio, min Mio*, are continuously translated, thus we are curious to why this is the case: Perhaps the retranslations themselves indicate that the perfect translation does not exist and that one seeks to refine the translations. We respond to this wonder by addressing the following research question in our master's thesis: Which translation strategies are used in the two Danish translations from 1955 and 2012 of *Mio, min Mio*, and in which way are the translations equivalent to the source-text? We want to answer this question, because it can elucidate which compromises that have been made in the translation practice. In addition, we wish to address how the two translations are equivalent to the source-text, because this can help clarify what the focus has been in the two Danish translations of the source-text.

The method to answer the research question is first to position ourselves within Descriptive Translation Studies: A tradition within Translation Studies that aims to describe translations from an objective perspective and to map which phenomena unfold in the translations in relation to the source-text – and in between translations. The theoretical basis for our comparative analysis of the two translations is based on basic lexical and etymological knowledge, theory of translation strategies, the concept of equivalence and the dichotomies that exist in the research area.

In the analysis of the thesis, we will start by reviewing the choice of words that have been made in the two translations. We chose to examine the adjectives because many of these turned out to be different in each of the translations. We found that the adjectives in the 1955 translation appeared *formal* equivalent to the source-text, as the adjectives are clearly based on the source-text in terms of orthography and etymology. In the 2012 translation, the adjectives differed from the 1955 translation and the source-text, due to the historical developments in the meaning of the adjectives, polysemy in Swedish word meanings, and furthermore a difference in the pragmatics of certain words. This distribution of equivalence turns out to contrast with the additional analysis. The theory of translation strategies is based on Anne Schjoldager's understanding of microstrategies and macrostrategies, hence we analyse the two translations

with the purpose of uncovering which microstrategies that have been used. We design the analysis so that the microstrategies form the basis for being able to determine which macrostrategy has been used in each of the translations. In the analysis of the translations, we could see a use of the microstrategies: *Direct transfer*, *direct translation*, *explicitation*, *paraphrase*, *condensation*, *adaptation*, *addition* and *deletion*, and the way these were distributed in the two translations led us to classify a target-text oriented macrostrategy from the translation from 1955, while the 2012 translation is characterised by a source-text oriented macrostrategy. During the microstrategy analysis, the distribution of microstrategies led us to address whether the translations appear either *formal* or *dynamic* equivalent to the source-text, which are concepts originating from Eugene Nida. From this, we could categorise the translation from 1955 as *dynamic* equivalent to the source-text, while the translation from 2012 appears *formal* equivalent. The results from our analysis led to a discussion that includes different theoretical viewpoints for the translation of children's literature, for translation in general and for the translations of *Mio, min Mio*. In the discussion section, we reflect on the appropriate translation strategy, and we compare these reflections with our own analytical results. The conclusion of this master's thesis classifies the 1955 translation as target-text-oriented and with *dynamic* equivalence with the source-text while the 2012 translation is characterised by a source-text-oriented macrostrategy and is *formal* equivalent with the source-text.

Bosse eller Busse?

– et komparativt oversættelsesstudie af *Mio, min Mio* (1954) på dansk

Af Astrid Kjærgaard Nielsen og Emilie Nøhr Shaw

Vejleder: Laura Bang Lindegaard

Aalborg Universitet, Institut for Kultur og Læring, Dansk

Specialet omfatter 305.213 tegn tilsvarende 127,2 normalsider

Forår 2023

Illustration af Emilie Nøhr Shaw

*Visst är det fantastiskt att det finns så många ord att
upptäcka och lära sig för ett barn!*

Indholdsfortegnelse

1. Indgang.....	1
1.1. Problemfelt og motivation	3
2. Oversættelsesteori	6
2.1. Oversættelse af børnelitteratur som forskningsfelt.....	8
2.2. Dikotomier inden for oversættelsesstudiet	11
2.3. Dikotomiernes styrker og begrænsninger	17
2.3.1. Den source-tekst-orienterede tilgang.....	17
2.3.2. Den target-tekst-orienterede tilgang.....	18
2.4. Makrostrategier	20
2.5. Mikrostrategier.....	21
3. Metode	27
3.1. Framework	27
3.2. Descriptive Translation Studies	29
4. Analyse	33
4.1. Oversættelsernes adjektiver	33
4.1.1. Ensam, ensom eller alene.....	34
4.1.2. Underlig, mærkelig eller forunderlig	37
4.1.3. Rolig, sjov eller flot	39
4.1.4. Skär, fin eller lyserød	41
4.1.5. Ledsam, kedelig eller sørgelig.....	42
4.1.6. Eländig, elendig eller sølle.....	44
4.2. Mikrostrategisanalyse	47
4.2.1. Steder.....	48
4.2.2. Navne.....	52
4.2.3. Udeladte ord, sætninger og tekstpassager	59
4.2.4. Afvigende formuleringer.....	75
4.3. Makrostrategisanalyse	83
4.3.1. 1955-oversættelsens makrostrategi.....	85
4.3.2. 2012-oversættelsens makrostrategi.....	88
4.3.3. Uddybende bestemmelse af makrostrategi	92
5. Diskussion	94
5.1. Kritik af 1955-oversættelsen.....	96
5.2. 'Barnesynet' i oversættelsestilgangene.....	97
5.3. Hjemliggørelse for børn.....	100
5.4. Er en kildeorienteret tilgang at foretrække?	103
6. Udgang.....	107
Litteraturliste.....	111

1. Indgang

“Every sensible and rigorous theory at language shows that a perfect translation is an impossible dream” (Eco, 2001, s. ix). Således erklærer Umberto Eco og adskillige andre teoretikere tilhørende studiet om oversættelse, tilslutter sig det samme standpunkt: Det er ikke muligt at udarbejde en perfekt, adækvat oversættelse. Til trods for dette bliver der ikke kun oversat, men ydermere bliver klassiske litterære værker genoversat i et kontinuum, og i flere tilfælde er oversættelserne forskellige fra hinanden. Oversættelsernes forskelligheder vidner om en manglende konsensus om, hvad den hensigtsmæssige oversættelse er, og de kan desuden være et udtryk for, at subjektive æstetiske og etiske anliggender præger oversættelsespraksissen. I tilknytning til en oversættelsespraksis kan oversætteren vælge at følge bestemte strategier, og centralt for disse strategier er det, at de hver især repræsenterer forskellige holdninger til, hvordan oversættelsen mest hensigtsmæssigt udføres.

En oversættelse kan altså udføres med henblik på at indfri forskellige mål, og måske er oversættelsesstrategierne netop også en erkendelse af, at en oversættelse aldrig vil være en adækvat version af originalteksten. Det nærværende speciale bygger først og fremmest på en undren omhandlende, hvori behovet for genoversættelser af det samme litterære værk opstår: Vi ønsker at undersøge genoversættelser som et fænomen, der bliver ved med at udforme sig, og i den forbindelse har vi valgt at tage udgangspunkt i den svenske børneroman *Mio, min Mio* (1954) af Astrid Lindgren – en roman der er oversat til dansk tre gange, og trykt i nye udgaver fem gange siden udgivelsen i 1954. For at finde interessante betragtninger, der kan være sigende om, hvorfor et værk som dette genoversættes, har vi valgt at analysere den første danske oversættelse af *Mio, min Mio* fra 1955, oversat af Else Kappel et år efter Lindgrens udgivelse af romanen. Vi vil analysere denne oversættelse i sammenligning med den seneste danske oversættelse, og har i den forbindelse taget udgangspunkt i en genudgivelse fra 2021, hvor selve oversættelsen, der er udarbejdet af Kina Bodenhoff, stammer fra 2012. Vi har en forudgående tese om, at de to oversættelser, særligt gennem den tidslige distance, adskiller sig fra hinanden, og hvad disse forskelle beror på, ønsker vi i dette speciale at undersøge.

Som det blev pointeret i de indledende ord, står flere oversættelsesforskere fast på, at den perfekte oversættelse ikke findes. Uanset om man ønsker at oversætte et skønlitterært værk, en brugsmanual, Bibelen eller filmundertekster, må oversætteren altså gå på kompromis og vælge, om der oversættes med udgangspunkt i målgruppen af oversættelsen og kulturen heraf eller med udgangspunkt i originalkildens sproglige og kulturelle position. Dette kan afspejle

de tidligere nævnte oversættelsesstrategier, hvor vi i dette speciale skelner mellem henholdsvis en målorienteret og kildeorienteret overordnet oversættelsesstrategi. Derudover kan fokuset på enten målgruppe eller originalkilde sammenfattes med to former for ækvivalens, som vi i nærværende speciale tager udgangspunkt i. Overbevisningen om, at den perfekte oversættelse er “an impossible dream” (Eco, 2001, s. ix), og at der i oversættelsespraksissen eksisterer et dilemma i prioriteringen af enten målgruppe eller originalkilde, danner grundlaget for nærværende speciales problemformulering, som lyder: **Hvilke oversættelsesstrategier bliver anvendt i de to danske oversættelser fra 1955 og 2012 af *Mio, min Mio* (1954), og på hvilken måde er oversættelserne ækvivalente med originalværket?**

For at kunne besvare specialets problemformulering foretager vi først en generel teoretisk gennemgang af udvalgte oversættelsesteorier, som beskriver de problematikker og dilemmaer, der potentielt kan forekomme i forbindelse med en oversættelsespraksis. Denne gennemgang har ligeledes til formål at begrebsafklare vigtige oversættelsestermer samt klarlægge definitionen af det at ‘oversætte’. Dernæst placerer vi specialet i forhold til øvrige forskningsmæssige felter, som har beskæftiget sig med oversættelse af børnelitteratur. Dette fører til en gennemgang af dikotomierne inden for oversættelsesstudiet med udgangspunkt i relevante teoretikere, som beskæftiger sig med tekstanalyse i forbindelse med oversættelser. Desuden pointerer vi den kritik, som Eugene Nidas (1964) oversættelsespraksis har været genstand for, idet vi anvender hans begrebspaar *dynamisk* og *formel ækvivalens* i et forsøg på at afdække prioriteringen mellem målgruppe og originalkilde i oversættelserne. Dernæst består specialets teoretiske gennemgang af Anne Schjoldagers mikrostrategier (2008), som er et af speciales analyseværktøjer, der slutteligt har til formål at belyse de to oversættelsers makrostrategi, som værende enten *target*-tekst-orienteret eller *source*-tekst-orienteret, betegnende for de tidligere nævnte oversættelsesstrategier, mål- eller kildeorienterede.

Den teoretiske gennemgang efterfølges af specialets metodiske tilgang, hvor vi klarlægger valget bag udvælgelsen og indsamlingen af analysemateriale samt specialets metodiske tilgang, der udspringer fra Gideon Tourys ’Descriptive Translation Studies’. Den teoretiske og metodiske gennemgang har til formål at danne grundlaget for en deskriptiv, komparativ analyse af de to oversættelser, der hver især står i relation til *source*-teksten *Mio, min Mio* med fokus på oversættelsernes ordvalg, mikrostrategier samt makrostrategier. I teori afsnittet beskrives de mikro- og makrostrategier, som vi finder essentielle for specialets analyserende del. Derudover bygger specialets teoretiske grundlag på en etymologisk og leksikalsk grundlæggende viden,

hvilket ikke dækkes af teorien bag mikro- og makrostrategierne. Det etymologiske og leksikalske grundlag anvendes til en mere diakront orienteret betragtning af sprogets udvikling, hvilket er det primære fokus i analysen af oversættelsernes ordvalg af adjektiver.

Analysen er opbygget således, at vi først opstiller en analyse af oversættelsernes ordvalg af adjektiver. Denne analytiske dimension består af udvalgte ord, som findes på svensk og dansk, men som bliver anvendt forskelligt, ord der er forskellige på de to sprog, men som skaber samme effekt samt ord der er forskellige, og derigennem skaber en divergerende effekt. Dernæst følger en analyse af oversættelsernes mikrostrategier. Dette analytiske punkt vil bestå af tekstnedslag, hvor der kan argumenteres for, at oversætteren har anvendt en række mikrostrategier, såsom: *Direkte overførsel*, *direkte oversættelse*, *eksplicitering*, *omskrivning*, *kondensering*, *tilpasning*, *tilføjelse* og *udeladelse* i oversættelsesarbejdet. Analysen omhandlende mikrostrategier danner herefter et grundlag for en bestemmelse af oversættelsernes makrostrategier, hvor vi vil placere de to oversættelser som værende enten *target*-tekst-orienterede eller *source*-tekst-orienterede.

På baggrund af analysen foretager vi sammenfattende en diskussion, som fokuserer på kritikken bag oversættelserne. Undervejs i diskussionen inddrages forskellige holdninger til den generelle oversættelsespraksis og derudover diskuteres de dilemmaer, der eksisterer i forbindelse med oversættelse af børnelitteratur. Gennem de inddragede teoretiske pointer vil vi afdække, hvad der ligger til grund for kritikken af de to oversættelser. Afdækningen af kritikken trækker på en grundforståelse af oversættelsesstudiets dikotomiers styrker og begrænsninger. Afslutningsvis vil de analytiske betragtninger sammenfattes, hvorefter nærværende speciales problemformulering vil blive besvaret gennem sammenfatningen af centrale pointer, der vedrører bestemmelsen af ækvivalens og oversættelsesstrategier.

1.1. Problemfelt og motivation

Astrid Lindgren er den mest oversatte kvindelige børnelitteratursforfatter i verden med mere end 160 millioner solgte eksemplarer på verdensplan, kun overgået af H.C. Andersen og Brødrene Grimm (Pushkin Press). Lindgrens værker, der er oversat til 109 sprog, genoptrykkes i dag stadig med jævne mellemrum: Den første danske oversættelse er fra 1955, oversat af Else Kappel. I 2005 udkom endnu en oversættelse af Mich Vraa, og efterfølgende oversatte Kina Bodenhoff romanen i 2012. Efter 2012-oversættelsen er yderligere to versioner genudgivet, henholdsvis i 2015 og i 2021, hvor udgaverne i begge tilfælde har fået nye illustrationer. Der er altså tre forskellige danske oversættelser af *Mio, min Mio* og i alt fem forskellige udgaver.

Vi reflekterede over, hvori behovet for at genudgive klassiske værker som *Mio, min Mio* består, og vi antog i den forbindelse, at dette måtte indbefatte forskelle af betydning i oversættelserne.

For at kunne observere den størst mulige kontrast, valgte vi at tage udgangspunkt i den første og seneste danske oversættelse, idet vi havde en formodning om, at disse to oversættelser ville adskille sig fra hinanden i en særlig grad. Ved en nærmere undersøgelse af det oversættelsesteoretiske felt fandt vi at ækvivalensbegrebet var essentielt, idet det udpensler grundlaget for oversættelsespraksissen – oversætteren ønsker at udforme en oversættelse, så tæt på originalværket som muligt. Som nævnt i specialets indledende ord, er en perfekt (adækvat) oversættelse en utopi, og derfor må oversætteren udvælge det område, hvori der ønskes ækvivalens med kildeteksten. I denne forbindelse er det nyttigt at reflektere over de oversættelsesstrategier, der udformes i en oversættelses tilblivelse. Såvel som teorien om ækvivalens er oversættelsesstrategierne værktøjer til at definere, hvordan oversætteren har ønsket at udarbejde en så hensigtsmæssig oversættelse som muligt. Derfor danner undren over ækvivalens og oversættelsesstrategier også grundlag for det nærværende speciales problemformulering.

Motivationen for udarbejdelsen af denne specifikke undren stammer altså fra den kendsgerning, at klassiske værker genoversættes og genudgives kontinuerligt. Ved en nærmere undersøgelse af udgaverne af *Mio, min Mio*, er vi stødt på artikler, der kategorisk bedømmer den litterære kvalitet af oversættelserne. Artiklerne afspejler en række holdninger til oversættelsesproceduren, hvilket også udgør motivationen for at arbejde med emnet i nærværende speciale, hvor vi også ønsker at undersøge, hvad disse holdninger er et udtryk for og at udfolde det kritiske blik, der særligt har været på den første danske oversættelse af værket.

Artiklerne der repræsenterer holdningerne, er Anette Øster Steffensens forskningsartikel “Den samme fortælling i to versioner – Om Astrid Lindgrens *Mio, min Mio* på svensk og dansk” (2003) samt boganmeldelsen af den seneste danske oversættelse, skrevet af Mai Misfeldt “Mio vender hjem” (2012) fra Kristeligt Dagblad. Steffensens artikel omhandler tilside-sættelsen af den sproglige og litterære dimension til fordel for handlingsniveauet. Hun mener, at fortællingens implicite læsere adskiller sig fra hinanden i de to versioner, og selvom den danske oversættelse fra 1955 gengiver tematikker og budskaber på samme vis som originalteksten, har oversætteren af denne oversættelse haft en anden type læser in mente end Lindgren oprindeligt havde. Steffensen påpeger, at den svenske originaltekst fremstår som værende en bog af høj litterær kvalitet, mens den danske oversættelse fremstår som en enkel, adapteret bog med færre litterære kvaliteter. Efter artiklens udgivelse i 2003 er *Mio, min Mio*, som tidligere nævnt, blevet genoversat i en udgave fra 2005 og 2012. Misfeldts boganmeldelse favoriserer 2012-oversættelsen til fordel for de øvrige oversættelser, og hun lægger ikke skjul på sit kritiske

blik på oversættelsen fra 1955. Hverken Steffensen eller Misfeldt fokuserer på en teoretisk gennemgang af oversættelsesstrategier samt retningslinjer for, hvad de kalder ‘den gode oversættelse’, og dette har ført et ønske om netop at belyse de to udgavers oversættelsesstrategi for at se på forskelle og ligheder. De to artikler vil indgå i nærværende speciales diskuterende afsnit, hvor holdningerne til oversættelserne sammenholdes ved hjælp af udvalgte begreber tilhørende oversættelsesstudiet.

2. Oversættelsesteori

“Oversættelsesteori er i al sin enkelthed viden om metoder – metoder til anvendelse i en oversættelsesproces” (Buhl, 2005, s. 13). Metoderne er altså oversætterens værktøjer til at overkomme de problematikker, som kan opstå i kølvandet på en oversættelsesproces: De kan være medvirkende til at belyse, hvor i en tekst, problematikkerne befinder sig og ikke mindst anvendes til en løsning af disse (ibid.). Med problematikker menes der de potentielle uoverensstemmelser, der både kan finde sted på ordniveau i forhold til valg af tilsvarende ord i oversættelsen, fordi nogle ord og udtryk kan være vanskelige at oversætte, idet disse kan have forskellige betydninger, der i sidste ende kan skabe forskelligartede konnotationer. Desuden kan der i oversættelsen af tekster opstå problematikker, som knytter sig til det fortolkningsmæssige, heraf hvilke instanser en oversætter vil anskue som af særlig betydning kontra mere uvæsentlige for konteksten.

Problematikkerne kan ligeledes udspille sig på et mere overordnet, strukturelt plan, hvor loyalitet overfor originalteksten kan være en aktuel problemstilling. Der kan også forekomme problematikker af en mere kulturel karakter, hvor det komplekse består i at overføre betydning øremærket den specifikke kultur, hvilket særligt forekommer i tilfælde, hvor originalsproget og kulturen ligger længere fra receptorsproget- og kulturen, end svensk og dansk gør, som dette speciale ellers tager udgangspunkt i.

Oversættelsesteori dækker over den samlede viden om det at ‘oversætte’. Blot at overføre et tekststykkets indhold fra et sprog til et andet er, ifølge Lis Holm, ikke definitionen af at oversætte, for det er nærmere bestemt ikke en selvfølge, at ordene på det ene sprog har samme semantiske indhold, som ordene på det andet. Derfor må oversætteren konstant være opmærksom på de forskellige strukturer, der kan være mellem originalsproget for teksten og det sprog, teksten skal oversættes til, for at vige udenom interferens (Holm, 1994, s. 13). Der findes ikke blot en enkelt oversættelsesteori, men fælles for dem alle er, at de ifølge Holm, alle bør tage udgangspunkt i de problematikker, der finder sted i oversættelsespraksissen (ibid., s. 9). Tilmed pointeres vigtigheden af at kende til kilde- og måltekstens kultur af flere oversættelsesteoretikere, og oversætteren må have for øje “hvordan kulturmønstre har påvirket og påvirker et folks sprog og dette folks opfattelse af betydning” (ibid., s. 10).

Menneskers opfattelse af betydning hænger altså uløseligt sammen med kulturelle udgangspunkter og indlejrede måder at anskue verden på. I arbejdet med en oversættelse er det derfor også væsentligt at have betydningens tvetydighed in mente, da der i sprogene eksisterer mønstre, der netop er sigende om den givne gruppes kultur, hvorfra *source*-sproget og *source*-

teksten udspringer. Samtidig er det også vigtigt at overveje kulturen af den gruppe af mennesker, som oversættelsen henvender sig til. Selvom dette speciale arbejder med en analyse af relationen mellem svensk og dansk, der fremstår nært beslægtede i både sprog og kultur, eksisterer der altså til stadighed sproglige fænomener, hvor der kan forekomme tvetydighed i semantikken af ordene.

I oversættelsesstudierne fastslås en række begreber; *sl* betegner *source language*, henvisende til det sprog der arbejdes ud fra i en oversættelsespraksis der i specialet bliver omtalt som *source*-sproget, mens *tl* dækker over *target language*, som det sprog oversættelsen udformes på (Buhl, 2005, s. 12), hvilket vi vil betegne som *target*-sproget. Endvidere betegner *st* *source*-teksten, mens *tt* er *target*-teksten – kilde- og måltekssterne. I nærværende speciale bliver den svenske originaludgave af *Mio, min Mio* (1954) altså klassificeret som *source*-teksten eller kildeteksten mens henholdsvis den tidligste og seneste danske udgave agerer *target*-tekster eller målteksster.

Der kan være flere motivationer bag oversættelsespraksissen, og i nogle tilfælde kan oversættelse defineres som en videnskab, mens den i andre nærmere anses som et æstetisk anliggende (ibid., 18). Ved en enkel søgning i *Den Danske Ordbog* bliver det tydeligt, at to forskellige praksisser præger definitionerne på det at ‘oversætte’. En definition lyder: “mund[t]ligt eller skriftligt gengive (ord for ord) på ét sprog hvad nogen har sagt eller skrevet på et andet sprog” (DDO), og ved en anden definition forklares der: “sige eller udtrykke på en anden måde eller med andre ord; forklare” (ibid.).

Den første definition beskriver fænomenet som en metode til nøjagtigt at overføre betydning fra et sprog til et andet på ordniveau, hvilket den *formelle* ækvivalens afspejler, mens den anden definition beskriver det at oversætte, som at udlægge en lignende version af det givne betydningsmateriale, hvilket kan siges at symbolisere den *dynamiske* ækvivalens. Disse to definitioner af verbet vidner først og fremmest om, at oversættelse indbefatter flere aspekter afhængigt af kontekst, men ydermere, at praksissen kan udføres på forskellig vis med henblik på at indfri forskellige mål. *Den Danske Ordbogs* definitioner af at ‘oversætte’ kan ydermere ses som et billede på de dikotomier, der præger oversættelsesstudiet. Der eksisterer altså en spændvidde, der på den ene side repræsenterer en ‘en-til-en’-oversættelse, mens en mere fri tilgang kan symboliseres gennem den anden side af spektret. En gennemgang af dikotomierne samt de teoretikere, der tilslutter sig de to overbevisninger, vil præsenteres i afsnittet 2.2. Dikotomier inden for oversættelsesstudiet.

Uanset hvor på spektret for fri eller bunden oversættelse en oversætter positionerer sig, bør vedkommende både have en bred indsigt i *source*- og *target*-sproget, netop for at kunne vurdere om de leksikalske udtryk og grammatiske konstruktioner er velvalgte:

In the first place, it is essential to recognize that each language has their own genius. That is to say, each language possesses certain distinctive characteristics which give it a special character, *e.g.*, word-building capacities, unique patterns of phrase order, techniques for linking clauses into sentences, markers of discourse [...] Each language is rich in vocabulary for the area of cultural focus...

(Nida & Taber, 1974, s. 3-4).

Ethvert sprog har altså deres eget særpræg, hvilket er centralt at have for øje, hvis en grundig beskrivelse af en oversættelse skal udarbejdes. Uanset om det der efterstræbes, er en bunden eller friere oversættelse, er det altså altoverskyggende at sætte sig grundigt ind i tekstens natur og strukturerne af *source*- og *target*-sproget. Spændvidden mellem de to oversættelsestilgange – bunden eller fri – kommer til udtryk gennem oversættelsesteoriernes mange dikotomier, hvilket også afspejles i oversættelsesstrategierne, herunder makro- og mikrostrategier, som vil blive uddybet 2.2. Dikotomier inden for oversættelsesstudiet.

2.1. Oversættelse af børnelitteratur som forskningsfelt

Inden for oversættelsesstudier af børnelitteratur findes der flere positioner og tilgange, man som forsker kan beskæftige sig med og tilslutte sig. Forskningsområdet strækker sig over alt fra tekstanalyse, kultur- og receptionsstudier, oversættelsespolitik, -praksis, -etik til oversættelsesdidaktik. Fælles for disse er, at forskerne undersøger de mange udviklingsmæssige spørgsmål, der relaterer sig til skrivning og oversættelse for børn: Et læserpublikum der gennemgår en periode med enorme intellektuelle fremskridt og affektive forandringer fra fødsel til ungdom (Lathey, 2016, s. ii). Gillian Lathey er forsker og arbejder med oversættelse af børnelitteratur, og i sit værk *Translating Children's Literature* (2016) introducerer hun en bred vifte af børnelitteratur; fra romanlitteratur til poesi og billedbøger. Hun beskæftiger sig med forskellige aspekter af oversættelse for børn og særligt forskningen inden for “retranslation, retelling and rework” (ibid.) er relevante i forbindelse med vores specialets positionering: “Children’s literature has always been vulnerable to a high degree of adaptation, thanks to its subordinate position in the literary hierarchy and its classification as ephemeral, or ‘popular’ literature” (Shavit, 1986 i Lathey, 2016, s. 113).

Forkortelser, tilpasninger, genfortællinger og multimedieringer af kendte børnehistorier og børnefiktionsklassikere har gennem tiden været hyppigt forekommende, og et spektrum fra mindre tilpasninger til radikale omskrivninger præger oversættelserne af børnelitteratur – med andre ord, har den frie oversættelsespraksis ført til en udbredelse af flere versioner af populære børnefortællinger (Lathey, 2016, s. 113). Lige præcis denne pointe gør sig gældende i nærværende speciale, da den første danske oversættelse af *Mio, min Mio* fra 1955, gennem specialets analyserende afsnit, viser sig som værende en forkortet og tilpasset version af originalværket.

En tendens inden for oversættelse af børnelitteratur er altså, at værkerne løbende udkommer i nye eksemplarer. I takt med de nye udgivelser af fortællingerne udgives de ofte med nye illustrationer, og i forbindelse med dette, er der grundlag for at tage oversættelserne til revidering, hvilket også kan være en grund til, at der kontinuerligt bliver genudgivet nye versioner af kendte værker til børn. Dette ses også i forbindelse med *Mio, min Mio*: Som tidligere nævnt, er der fem forskellige danske udgaver af romanen, hvor blot tre af dem er reelle oversættelser. Vi formoder altså, at der gennem tid opstår behov for eksempelvis at foretage rettelser, der ikke fremstår rettidige, hvilket også kan være årsag til, hvorfor *Mio, min Mio* genoversættes og udgives i nye udgaver.

Jack Zipes, sprogprofessor og børnelitteratursforsker, har blandt andet beskæftiget sig med eventyr skrevet af Charles Perrault, der senere er gengivet af Brødrene Grimm. Gennem sin forskning i børnelitteratur fastslår han, at vestlige eventyrs globale popularitet har resulteret i det, der af Zipes kaldes “a non-recognition of translation” (Zipes, 2006, s. 198). Han hævder, at “when most children and adults hear or read “Hansel and Gretel”, they rarely think they are reading or listening to a translation” (ibid., s. 197). Som et eksempel nævner Zipes, at de fleste læsere ikke er klar over, i hvilken grad oversættere og genfortællere har ændret Brødrene Grimms tyske kildetekst, fusioneret forskellige versioner af samme fortælling eller trukket på eksisterende oversættelser (Lathey, 2016, s. 115).

At børn og voksne i mødet med oversat litteratur ikke bemærker, at de har at gøre med en oversættelse, er en tese vi i dette speciale ligeledes istemmer os, hvilket også virker til at være en almen gyldig betragtning. I opstartsfasen af nærværende speciale læste vi *Mio, min Mio* på svensk, dansk og norsk i udgaver, der var udgivet i henholdsvis 2020 og 2021, og som bestod af forskellige oversættelser af originalkilden fra 1954. Ved første gennemlæsning fremstod udgaverne mere eller mindre ens, hvorfor vi fandt det hensigtsmæssigt i stedet at beskæftige os med tidligere oversættelser og derudover at afgrænse os til blot at undersøge danske oversættelser af den svenske originaltekst. Vi læste derfor den første danske oversættelse fra 1955-

udgaven, og bemærkede som det første, at denne divergerende i forhold til proprierne, både i sammenligning med den danske 2021-udgave og kildeteksten.

Dette danner således grundlaget for et analyseafsnit, der netop omhandler divergerende proprier. I den indledende fase, hvor vi læste de tre udgaver på svensk, norsk og dansk, fik vi ikke indtrykket af, at der var at gøre med oversættelser, men derimod selvstændige historier, som fremstod ens, hvilket Zipes også understreger som et fænomen i læsningen af oversatte værker. Da vi ønskede at arbejde deskriptivt og komparativt, fandt vi, at det i stedet ville være hensigtsmæssigt at tage udgangspunkt i originalteksten fra 1954, den første danske oversættelse fra 1955 samt den seneste danske oversættelse fra 2012 (2021-udgaven). Da vi nærlæste disse tre udgaver (se 3.1. Framework) fremstod de to oversættelser derimod tydeligt som oversættelser.

Ifølge os er det ikke usandsynligt, at læseren af oversættelserne af *Mio, min Mio* vil tillægge oversættelsen værdi som værende originalteksten. På forsiden af begge værker står "Mio, min Mio af Astrid Lindgren", og det er først ved en nærmere granskning af bøgernes første side, at det fremgår, at 1955-udgaven er oversat af Kappel, og at 2021-udgaven er oversat af Bodenhoff. Der er således ikke nogen åbenlys indikation på, at læseren har at gøre med en oversættelse, hvilket i nogle teoretiske henseende kan ses som et dilemma: Der ligger en relativ magt i oversættelsespraksissen, idet oversætteren træffer nogle valg, og at oversættelsen unægteligt vil divergere fra originalteksten, som kan siges at have særstatus i forhold til oversættelserne. Når man læser en oversættelse, og ikke er klar over, at det ikke er originalteksten, vil man altså ikke lægge mærke til de valg, der er blevet truffet af oversætteren, som derigennem kan fremstå som forfatterens. For det andet kan det siges at kræve en biografisk viden om forfatteren, for at kunne forstå, at Astrid Lindgren er svensk og at oversættelserne derfor er en gengivet version af værket: En viden som børn måske ikke besidder. For det tredje formoder vi, at en oversættelse vil blive forsøgt udarbejdet så ækvivalent med kildeteksten som muligt. Derfor er et kritisk blik på oversættelserne ikke forventeligt af læseren, idet der måske eksisterer en forventning om, at oversættelsen lægger sig tæt op ad originaludgaven.

Lathey og Zipes arbejder med oversættelse af børnelitteratur i relation til kulturel tilpasning og receptionsstudier, også i politiske og samfundsmæssige kontekster, men nærværende speciales tilgang har et andet fokus. Vi tager udgangspunkt i en undersøgelse af de to oversættelser af *Mio, min Mio*, som undersøger tekstens mikroniveau, og fordi vi positionerer os i forhold til den produktorienterede DTS, hvilket vil blive uddybet i specialets metodiske afsnit, holdes oversættelserne op imod hinanden, mens der tages udgangspunkt i originalteksten som en målestok i forhold til bestemmelsen af makrostrategierne og ækvivalensformen.

Det vil sige, at vi i specialet arbejder deskriptivt ved at undersøge de sproglige træk og stilistiske valg, som er at finde i oversættelserne af *Mio, min Mio*, og som får værkerne til at fremstå forskellige fra hinanden.

Ud fra et casestudie af *Mio, min Mio* tager specialets undren, som nævnt i de indledende ord, både udgangspunkt i, hvorfor det samme værk fortsat genoversættes og ydermere, hvordan de udvalgte oversættelser er ækvivalente med originalværket. De forskellige måder at oversætte på kan komme til udtryk gennem oversættelsesstrategier: Disse strategier kan yderligere specificeres som henholdsvis makro- og mikrostrategier, hvoraf mikrostrategierne beskæftiger sig med tekstens mikroniveau, altså ord-, frase- og sætningsniveau, mens makrostrategien anlægges for den samlede tekst (Øveraas, 2014, s. 35).

Anne Schjoldager beskæftiger sig ikke specifikt med oversættelse af børnelitteratur, men har i stedet udarbejdet en mere generel teoretisk og metodisk tilgang til oversættelse og analysen heraf, som netop tager udgangspunkt i makro- og mikrostrategierne. I dette speciales henseende danner Schjoldagers teoretiske afsæt grundlaget for en oversættelsesanalyse, hvor formålet er at belyse forholdet mellem de to målttekster samt undersøge, hvorvidt og hvordan de er ækvivalente med kildeteksten. Vi positionerer os således ud fra Schjoldagers mikrostrategier, der hver og en – og tilsammen – kan være repræsenterende for enten en *target*-tekst-orienteret makrostrategi eller en *source*-tekst-orienteret makrostrategi. De to former for makrostrategier repræsenterer ikke, hvor ækvivalent en oversættelse er, men i hvor høj grad oversættelsen er fokuseret på form og indhold af *source*-teksten eller på effekten af *target*-teksten. I dette speciale defineres ækvivalensen ud fra enten en *formel* eller *dynamisk* ækvivalens. Dette er en skelnen, påpeget af Eugene Nida, hvis standpunkt og forståelse af begrebet, vi, som tidligere nævnt, tilslutter os i dette speciale, og som vil blive udpenslet yderligere i følgende afsnit.

2.2. Dikotomier inden for oversættelsesstudiet

For at forstå de forskellige strategier en oversættelse kan være mærket af, kan det være væsentligt at påpege og diskutere nogle af studiets kendte dikotomier, da disse netop afspejler de mikrostrategier, som Schjoldager fremlægger. Mikrostrategierne udspringer netop af dikotomierne, og strategierne danner en række begreber, der i sidste ende kan være medvirkende til at kortlægge teksternes makrostrategier. Dikotomierne er afspejlende for oversættelsernes makroniveau, hvilket vil sige den samlede tekst i modsætning til tekstens enkelte dele.

I 1958 foreslog Jean-Paul Vinay og Jean Darbelnet en kontrastiv analyse af engelsk og fransk, hvortil oversættere skulle vælge mellem en *direkte* (bogstavelig) oversættelse og en *indirekte*

oversættelse. På daværende tidspunkt var en *direkte* oversættelse det foretrukne valg, men grundet strukturelle eller metaforiske sproglige og kulturelle forskelle viste det sig, at visse stilistiske effekter i nogle tilfælde ikke kunne transponeres til *target*-sproget, og derfor måtte oversættere anvende den *indirekte* oversættelse (Schjoldager, 2008, s. 68).

Den *direkte* og *indirekte* oversættelse modsatte Eugene Nida sig ved at udforme en modsættende dikotomi baseret på sin praktiske erfaring i oversættelsen af Biblen. Han udviklede derigennem et teoretisk standpunkt, der udfordrede Vinay og Darbelnets opfattelse af, at den *direkte* oversættelse var at foretrække. Nida var derimod fortalende for en mere målorienteret tilgang, der indbefatter den *dynamiske* ækvivalensform. I undertiden udvider Nida betegnelsen ved at kalde den *dynamiske* ækvivalens for *funktionel* ækvivalens, som første gang bliver nævnt i *From One Language to Another* (1986) af Waard og Nida. Begrebet bibeholdt ikke blot essensen af *dynamisk* ækvivalens, men præciserede dens betydning (Li, 2021), idet Nida understregede, at opmærksomheden ikke kun skulle rettes mod selve sproget, men i lige så høj grad mod formen, idet denne også er af betydning: "The "functional equivalence" theory amended the previous "formal equivalence tends to emphasize fidelity to the language structure of the original language"" (ibid.). Med andre ord skulle oversættelsen både være opmærksom på sprogets betydning og form, idet begge må siges at være betydningskabende.

Funktionel ækvivalens refererer til forskellig udtale, grammatik og ordforråd, som har samme eller lignende udtryksfunktion. Dette betegner Nidas "reader's response theory" (ibid.), der indbefatter, at læseren af den oversatte tekst bør være i stand til at forstå og værdsætte teksten på potentielt samme måde, som læseren af originalteksten:

no two languages are identical, either in the meanings given to corresponding symbols or in the ways in which symbols are arranged in phrases and sentences, it stands to reason that there can be no absolute correspondence between languages. Hence, there can be no fully exact translations

(Nida, 1964 i Venuti, 2000, s. 126).

Som citatet nævner, er ingen sprog identiske, hverken i den givne betydning til tilsvarende symboler eller i måden, hvorpå symboler er arrangeret i fraser og sætninger, og det er således naturligt, at der ikke kan være nogen absolut overensstemmelse mellem sprogene. Derfor kan ingen oversættelse være en helt nøjagtig gengivelse af originalværket. Nida mener dermed, at ord oversættes, dog ikke nødvendigvis med udgangspunkt i ordenes detaljerede betydninger,

hvorfor oversættelsen altså kan være tæt på originalteksten, men ikke afspejle originalens identitet (Fan, 2018). Målet med *funktionel* ækvivalens er således både at sikre, at budskabet og funktionen af *source*-teksten bliver bibeholdt og kommunikeret effektivt i *target*-sproget. *Funktionel* ækvivalens understreger således, at oversættelser skal opnå den samme kommunikative funktion i *target*-sproget som i *source*-sproget. De to betegnelser, *funktionel* og *dynamisk*, bliver vekslende anvendt til at beskrive en ækvivalensform, der betegner en mere fri oversættelsespraksis, hvor idealet er, at selve effekten fra *source*-teksten bliver overført på *target*-teksten:

A translation of dynamic equivalence aims at complete naturalness of expression, and tries to relate the receptor to modes of behavior relevant within the context of his own culture; it does not insist that he understand the cultural patterns of the source-language context in order to comprehend the message
(Venuti, 2000, s. 129).

Den *formelle* ækvivalens repræsenterer derimod en korrespondens mellem kilde- og måltekstens form og indhold, som “focuses attention on the message itself, in both form and content” (Nida, 1964 i Schjoldager, 2008, s. 68). Som nævnt finder Nida den *dynamiske* (eller *funktionelle*) ækvivalens mest hensigtsmæssig, muligvis som følge af sit kendskab til bibeloversættelser, der netop vedrører de fleste af verdens sprog, og heraf sprog, der strukturelt set ikke minder om hinanden. Her erklærer Nida, at den *dynamiske* ækvivalens er optimal, da det i sådanne tilfælde eksempelvis kan være vanskeligt at oversætte med udgangspunkt i ord- og sætningsniveauet (Nida, 1969, s. 495).

Dansk og svensk, som nærværende speciale tager udgangspunkt i, er sprog med samme ophav, og de adskiller sig ikke grundlæggende fra hinanden. Til trods for dette eksisterer der både ord og formuleringer på svensk, der kan være vanskelige at oversætte og vice versa, fordi de ikke korresponderer formelt, og i disse tilfælde, kan den *dynamiske* ækvivalens være et alternativt greb. På samme tid er der heller ikke distinktive forskelle mellem svenske og danske kulturelle referencerammer, hvorfor en *formel* ækvivalens også kan være et hensigtsmæssigt mål – hvilket også afspejles ved, at de to forskellige oversættelser af *Mio, min Mio* tager sig så forskelligt ud. Distinktionen mellem *formel* og *dynamisk* ækvivalens samt mellem den kilde- og målorienterede tilgang vedrører altså ikke i hvor høj grad *target*-teksten skal ligne *source*-teksten, men snarere på hvilken måde, ligheden mest hensigtsmæssigt etableres.

Ækvivalens i det forskningsmæssige felt inden for oversættelsesstudiet kan siges at være et omdiskuteret emne: Problemstillingen beror på, hvordan det oversatte arbejde mest konstruktivt vil afspejle *source*-teksten, hvilket gennem tiden er blevet diskuteret og evalueret fra flere vinkler. Løsningen er til stadighed mærket af stor tvetydighed, og er snarere et subjektivt anliggende og noget der bedømmes ved de individuelle tilfælde, end et fastlagt dogme. Dog er der bred enighed om, at målet for en oversættelse er ækvivalens – at udforme en *target*-tekst, der minder mest muligt om *source*-teksten, uanset om det angår form eller effekten af *source*-teksten. På samme tid kan det være vanskeligt at opnå ækvivalens på hver af tekstens niveauer, og det er ikke nødvendigvis et realistisk mål, men snarere en rettesnor i oversættelsesprocessen.

I og med, at specialets teoretiske grundlag trækker på Nidas oversættelsesteori, og at analysen positionerer sig ud fra forståelsen af *formel* og *dynamisk* ækvivalens, kan det være nyttigt at beskrive de kritikpunkter der rettes imod Nidas teoretiske afsæt, idet disse også tydeliggør princippet om ækvivalens samt begrebets begrænsninger. Ækvivalensbegrebet er blevet kritiseret af en række andre oversættelsesteoretikere heraf André Lefevere (1993), Raymond van den Broeck (1978) og Robert Larose (1989), som har sat spørgsmålstegn ved, at ækvivalensbegrebet indebærer en uundgåelig subjektiv bedømmelse fra oversættere eller analytikere: “Lefevere felt that equivalence was still overly concerned with the word level while van den Broeck and Larose considered equivalent effect or response to be impossible” (Munday, 2016, s. 69).

Dette førte til en række spørgsmål, såsom: Hvordan skal effekten måles og på hvem? Hvordan kan en tekst overhovedet have samme effekt og fremkalde den samme respons i to forskellige kulturer og tider? Munday forklarer, at sprog- og oversættelsesforskeren Qian Hu i løbet af 90’erne rejste kritik mod ækvivalensbegrebet, og muligheden for at opnå en tilsvarende effekt, i tilfælde, hvor betydningen er bundet op på form. Som et eksempel påpeges oversættelsen mellem kinesisk og engelsk, hvor der kan opstå ‘overtranslation’ i tilfælde af, at oversætteren prioriterer de kinesiske ækvivalenter (ibid., s. 70). ‘Overtranslation’ kan eksempelvis opstå i kraft af divergensen mellem ordstillingen på kinesisk og engelsk i forbindelse med oversættelsen af litterære værker: Som et eksempel nævnes det engelske ord ‘animal’, der på kinesisk er ‘dòng wù’. ‘Wù’ betyder ‘object’ på engelsk, og således er den engelske direkte oversættelse ‘moving object’, idet betydningen af det kinesiske ord i høj grad beror på form (Hu 1993, 465 i Munday, 2016, s. 69).

Munday påpeger, at flere betvivlede Nidas teoretiske afsæt omhandlende ækvivalent effekt og det blev udtrykt, at dette først og fremmest er et subjektivt anliggende, som således lægger op til spørgsmålet om, hvorvidt teorien kan anses for videnskabelig (ibid., s. 70). Denne

kritik imødegår Nida ved detaljeret at beskrive virkelige oversættelsesfænomener og situationer på forskellige sprog, og ved at påvise, at han havde en bred forståelse og bevidsthed om, hvad han eksempelvis betegner ved “the artistic sensitivity which is an indispensable ingredient in any first-rate translation of a literary work” (ibid.). Nida beskæftiger sig med alle typer tekster, og på baggrund af sit korpus af oversættelser indregnede han modtagerne af *target*-teksten samt deres kulturelle referencerammer (ibid., s. 71). Nidas systematiske sproglige tilgang til oversættelse har på den måde haft betydelig indflydelse på andre prominente oversættelsesteoretikere, heriblandt Peter Newmark (ibid.), hvis teoretiske tilgang også er nævnt i spejlet.

Peter Newmarks dikotomi om *semantiske* versus *kommunikative* oversættelser trækker således på Nidas skelnen mellem *dynamisk* ækvivalens og *formel* ækvivalens, dog er Newmark mindre overbevist om muligheden for at opnå en tilsvarende effekt i et andet sprog end Nida er. Newmark afviger nemlig for Nidas receptor-orienterede tilgang, idet han mener, at succesen med ækvivalent effekt bygger på en illusion og at “the conflict of loyalties, the gap between emphasis on source and target language, will always remain as the overriding problem in translation theory and practice” (Newmark, 1981, s. 38). Han forsøger derfor at indsnævre kløften ved at erstatte de tidligere termer med *semantisk* og *kommunikativ* oversættelse:

Communicative translation attempts to produce on its readers an effect as close as possible to that obtained on the readers of the original. Semantic translation attempts to render, as closely as the semantic and syntactic structures of the second language allow, the exact contextual meaning of the original
(Newmark, 1981, s. 39)

Med andre ord gengiver Newmarks *semantiske* oversættelse så vidt muligt den nøjagtige sproglige betydning af *source*-teksten, mens den *kommunikative* oversættelse, gennem læseren, forsøger at producere en effekt så tæt på den effekt læseren af *source*-teksten oplever og opnår (Schjoldager, 2008, s. 69). Den *kommunikative* oversættelse ønsker altså at oversætte den kontekstuelle betydning af *source*-teksten. Newmark understreger, at de to oversættelsesformer kan fremstå relativt ens, da den grundlæggende forskel mellem dem først ses når der opstår en konflikt mellem indhold og effekt. Ved en konflikt mellem indhold og effekt vil den *semantiske* oversættelse prioritere at fortolke det nøjagtige *st*-indhold, mens den *kommunikative* oversættelse fokuserer på at genskabe effekten af *source*-teksten (ibid.).

Gideon Toury definerer oversættelse som en normstyret aktivitet. Oversætterens valg mellem en *source*-tekst-orienteret tilgang og en *target*-tekst-orienteret tilgang udgør det, han omtaler som den indledende norm. Ifølge Tourys oversættelsesterminologi indtager oversætteren enten en norm om tilstrækkelighed eller en norm om accept. I tilfælde af en tilstrækkelig oversættelse vælger oversætteren at underkaste sig normerne for *source*-teksten samt dens kultur og i tilfælde af en acceptabel oversættelse underkaster oversætteren sig *target*-tekstens normer og dens kultur. Med andre ord ønsker den *source*-tekst-orienterede tilgang at bevare originaltekstens form og stil og fokuserer således på originalteksten, mens den *target*-tekst-orienterede tilgang tilpasser sig målgruppen og fokuserer derfor på måltekstens form og stil (Schjoldager, 2008, s. 69).

Oversætteren kan vælge at anvende enten en *source*-tekst-orienteret eller en *target*-tekst-orienteret tilgang i oversættelsespraksissen, og i forlængelse af disse to, kan det være interessant at overveje begreberne *foreignization* eller *domestication*. En *source*-tekst-orienteret oversættelse vil indeholde nogle 'fremmede' elementer, netop fordi fokuset forbliver ved originalteksten, og derigennem bevares de elementer, der kan synes 'fremmede' eller udenlandske for *target*-kulturen. Hvis der omvendt udføres en *target*-tekst-orienteret oversættelse, vil det centrale fokus være den kultur og sprog, som oversættelsen henvender sig til, og i den forbindelse kan der tages nogle valg i et forsøg på at gøre *source*-tekstens fremmede elementer familiære for modtageren (Oittinen & Paloposki, 2000, s. 374).

Der foreligger en vis kritik imod den *target*-tekst-orienterede oversættelse i oversættelsesforskeren Lawrence Venutis studier af feltet. Han hævder, at den anglo-amerikanske kultur for længe har været domineret af *target*-tekst-orienterede oversættelsesstrategier, som har medført "ethnocentrism and racism and cultural narcissism and imperialism" (Venuti, 1995, s. 20), som er en uhensigtsmæssig måde at gribe oversættelser an på. Venuti mener, at oversættere i stedet bør forsøge at afspejle den originale og 'fremmede' kultur, som i sidste ende bidrager til en mere retsindig oversættelse (Schjoldager, 2008, 69). I forlængelse af dette udviklede Venuti således en dikotomi, som trækker på idéerne fra den tyske filosof Friedrich Schleiermachers kontrast mellem oversættelser af fremmedgørelse og naturalisering.

Denne dikotomi belyser på samme måde en kontrast mellem *foreignization* og *domestication* (ibid., s. 70) og ifølge Venuti bør oversætteren altså forsøge at vende sig væk fra den *target*-tekst-orienterede oversættelse og dermed også fra den medfølgende *domestication*. Argumentet lyder, at denne tilgang er medvirkende til at vedligeholde en dominerende kulturs magt, hvorimod *foreignization* netop udfordrer den dominerende æstetik samtidigt med, at den

skildrer de lingvistiske og kulturelle forskelligheder teksterne imellem (Oittinen & Paloposki, 2000, s. 374).

Oversættelsesstudiernes forskellige dikotomier kan således siges at fastslå en række oversættelsesstrategier, som først og fremmest er divergerende, idet de parvist repræsenterer to forskellige oversættelsesparadigmer. Imellem de to polariteter ses der teoretiske retninger, der udspringer af og inspirerer hinanden, hvormed dikotomierne er medvirkende til at regenerere nye måder for anvendelse af oversættelse som metode. En årsag til, at der udvikles flere begreber for den samme overordnede erkendelsesteori er, at hver af tilgangene kan siges at have styrker og begrænsninger, hvilket vil blive uddybet i følgende afsnit. Udover at dikotomierne ligger til grund for de mikrostrategier, der anvendes i specialets analyseafsnit, vil dikotomiernes styrker og begrænsninger anvendes som et grundlag for specialets diskuterende afsnit. Her vil synspunkterne på de respektive oversættelser af *Mio*, *min Mio* diskuteres og sammenfattes med teoretiske refleksioner om oversættelse af børnelitteratur samt om oversættelse generelt.

2.3. Dikotomiernes styrker og begrænsninger

Dikotomierne kan bidrage til en bredere forståelse for oversættelse som praksis, og de afspejler oversættelsesstudiets mange facetter. I forskellig grad beskæftiger de sig med oversættelsers makroniveau, og ud fra ovenstående gennemgang kan hver oversættelsesstrategi siges at have både styrker og svagheder. De ovenfor beskrevne teoretikere har alle udarbejdet et begrebspar, som enten appellerer til den *source*-tekst-orienterede tilgang eller den *target*-tekst-orienterede tilgang i en oversættelsespraksis. I følgende afsnit ønsker vi altså at belyse de respektive dikotomiers egenskaber, fordi vi anvender grundtankerne i bestemmelsen af makrostrategi på hver af oversættelserne. Derudover bidrager viden om styrker og begrænsninger til, at vi kan anskue fordelene og udfordringerne ved de respektive oversættelser, og at vi objektivt kan gribe de to overordnede oversættelsesstrategier an.

2.3.1. Den *source*-tekst-orienterede tilgang

Styrkerne ved de oversættelsesstrategier, der kan kategoriseres inden for den *source*-tekst-orienterede tilgang er eksempelvis Vinay og Darbelnets *direkte* oversættelse, som kan oversætte ord og udtryk fra *source*-teksten til *target*-teksten, mens svagheden ved strategien er, at ord og udtryk ikke altid bliver anvendt på samme måde i *source*-teksten, som de anvendes i *target*-sproget. Den *direkte* oversættelse kan siges ikke at tage hensyn til den kulturelle og sproglige kontekst i *target*-sproget, og hvis oversættelsen bliver oversat bogstaveligt, kan dette føre til

misforståelser i oversættelsen og forvirring blandt *target*-tekstens modtagere (Munday 2016, s. 88).

Dette minder om Newmarks *semantiske* oversættelse, som ligeledes fokuserer på *source*-teksten og derfor forsøger at gengive ord og sætningsstrukturen i *source*-teksten, og på den måde forsøger den *semantiske* oversættelse at overføre betydningen af udtryk fra *source*-sproget til *target*-sproget (Newmark, 1981, s. 22). Dette kan være en styrke, idet oversætteren kan bibeholde *source*-tekstens nuancer og skabe en lignende *st*-effekt i *target*-sproget. En af den *semantiske* oversættelses begrænsninger er, at oversættelsen kan afvige i forhold til originalteksten, idet oversætteren potentielt kan placere sit fokus på bibeholdelsen af ordenes betydning snarere end originaltekstens overordnede tone og stemning. Gør oversætteren brug af en mere bunden oversættelse, hvor ordene oversættes 'ord-for-ord', kan oversættelsen i sidste ende fremstå mindre flydende (Munday, 2016, s. 71).

Nidas *formelle* ækvivalens trækker også på den *source*-tekst-orienterede tilgang, hvor styrken ligeledes er den bogstavelige overførsel af ord og udtryk fra *source*-sproget til *target*-sproget. På den måde kan de sproglige strukturer og ordvalg bevares i oversættelsen, som udtrykker originalitet og autenticitet. Begrænsningen ved den *formelle* ækvivalens er dens bogstavelige oversættelse, som kan siges at minde om *direkte* oversættelse, der kan resultere i sammenstød mellem *source*-sproget og *target*-sproget, eksempelvis i orddannelse og sætningsstruktur (Nida, 1964, s. 159).

Venutis *foreignization* læner sig også op ad den *source*-tekst-orienteret makrostrategi og styrken ved begrebet er muligheden for at bevare autenticiteten og de kulturelle kontekster fra originalteksten, som kan udfordre læserens læseindsats i mødet med originaltekstens stil og sproglige kreativitet (Paloposki & Oittinen, 2000, s. 374). Svagheden ved praksissen kan dog være manglende kendskab til originaltekstens kultur og sprog, som kan skabe forvirring og uforståelighed hos læseren (Munday, 2016, s. 225-226).

2.3.2. Den *target*-tekst-orienterede tilgang

Vinay og Darbelnets *indirekte* oversættelse er en ud af en række strategier, som tilhører den *target*-tekst-orienterede tilgang. En af styrkerne ved *indirekte* oversættelser er, at strategien giver oversætteren muligheden for at overføre budskabet fra *source*-teksten til *target*-teksten uden at have den ordrette oversættelse in mente, hvilket kan resultere i en mere flydende oversættelse, der kan virke letlæselig og nem at forstå for *target*-tekstens modtagere (Munday,

2016, s. 88). En af begrænsningerne ved den *indirekte* oversættelse kan være, at det er vanskeligt at bevare forfatterens stil og tone i oversættelsen, idet *indirekte* oversættelse fokuserer på budskabet frem for den originale sproglige stil og nuancer.

Newmarks *kommunikative* oversættelse fokuserer på, at budskabet fra originalteksten kan overføres til *target*-sproget, som kan være med til at bevare *source*-tekstens overordnede stemning (Newmark, 1981, s. 22). Den *kommunikative* oversættelse kan ligeledes give oversættelsen mulighed for at justere *source*-teksten gennem en mere fri tilpasning, hvor oversættelsen tilpasses *target*-sprogets kulturelle kontekst samt modtagere. Dog kan den *kommunikative* oversættelse fremstå divergerende i sit slutresultat i forhold til *source*-teksten, hvilket kan siges at være en svaghed, idet oversættelsen fremstår unuanceret i forhold til *source*-teksten (Munday, 2016, s. 71).

Styrken ved Nidas *dynamiske* ækvivalens er, at den giver mulighed for at overføre budskabet fra *source*-sproget til *target*-sproget, og der bliver heraf taget hensyn til de mulige kulturelle forskelle, der kan være mellem *source*-sproget og *target*-sproget. Denne mere frie oversættelsesstrategi kan på den måde tilpasse oversættelsen *target*-tekstens modtageres kultur og sprog. En af den *dynamiske* ækvivalens' svagheder kan være, at oversættelsen kan afvige betydeligt fra *source*-teksten, idet *target*-sproget i mindre detaljeret grad overfører *source*-tekstens sproglige nuancer og betydninger (Munday, 2016, s. 69).

Venutis *domestication* kan sættes i forbindelse med Nidas *dynamiske* ækvivalens, og en af styrkerne ved denne er, at oversættelsen bliver tilpasset modtagerens kultur, sprog og normer, mens begrebets begrænsning kan være, at intentionerne bag originalteksten bliver fordrejet, og at værkets sproglige og kulturelle særpræg forsvinder, hvilket kan skabe en unuanceret læseoplevelse. Derudover anses *domestication* i flere kredse for et fænomen, der skal anvendes med omhu, og i nogle tilfælde er fænomenet direkte ildeset (Shavit, 1986, s. 119). Nogle argumenter for dette er, at brugen af den indikerer, at børn mangler kompetencer inden for fortolkning af de kulturelle forskelligheder (Paloposki & Oittinen, 2000, s. 381), idet man gennem *domestication* tilpasser og positionerer en tekst, således den er passende for *target*-kulturen. Implicit i praksissen ligger der altså en forventning om, at børnene ville have vanskeligheder ved at forstå teksten i dens originale form, og ydermere, at visse elementer fra *source*-teksten ikke ville være passende for målgruppen. *Domestication* kan eksempelvis indbefatte en form for censur af tabubelagte emner, der defineres af *target*-kulturen – en modificering af teksten der, ifølge nogle børnelitteraturforskere, aldrig ville godtages i oversættelsen af litteratur til voksne (Leonardi, 2020, s. 20).

Som det kan ses, er der i mange tilfælde lignende tematikker på spil i dikotomierne, fordi de i høj grad er genereret med udgangspunkt i hinandens styrker og svagheder. Vi er klar over, at flere af begreberne stort set tager udgangspunkt i samme overordnede begrebsramme, men grunden til, at vi udpensler tilgangen styrker og begrænsninger er at påvise, at vi arbejder med to overordnede orienteringer: En *source*- og *target*-tekst-orienteret makrostrategi. For at kunne besvare spørgsmålet i specialets problemformulering omhandlende, hvilken oversættelsesstrategi der er anvendt i de to oversættelser, vil vi i det følgende afsnit først og fremmest uddybe makrostrategierne, hvis fundament udspringer fra oversættelsesforsker, Anne Schjoldagers, fremlæggelse af dem.

2.4. Makrostrategier

Schjoldager fastslår, at en oversætter skal have følgende in mente i valget af en makrostrategi for en oversættelse: Fokuserer oversættelsen på form og indhold af *source*-teksten eller på effekten af *target*-teksten, er der tale om en formidling af en andens kommunikation eller en mæglen mellem parterne samt hvorvidt oversættelsen er *åbenlys* eller *skjult* (Schjoldager, 2008, s. 71). Der er tale om en *source*-tekst-orienteret makrostrategi, hvis fokuset er placeret på *source*-tekstens form og indhold, hvor oversætteren fungerer som formidler af forfatterens kommunikation, og hvor det er åbenlyst, at der er at gøre med en oversættelse (ibid.). Dette vil blive uddybet i analysen for oversættelsernes makrostrategier. Nærmere beskrevet tager denne makrostrategi udgangspunkt i kilden, hvilket vil sige den oprindelige tekst, der skal oversættes.

Schjoldager mener, at oversættelsesprocessen bør tage højde for og respektere den kulturelle og sproglige kontekst, som kilden udspringer fra. For at forstå kildeteksten skal oversætteren have en dybdegående viden om *source*-sproget og den kultur, som sproget tilhører. Den *source*-tekst-orienterede makrostrategi sigter efter, at oversættelsen er så tæt på kildeteksten som muligt. Hun mener, at det er vigtigt at *target*-teksten bevarer *source*-tekstens stil, tone og kontekst for i sidste ende at kunne overføre *source*-tekstens budskab og betydning så korrekt som muligt til *target*-sproget. Derfor skal oversætteren have en dybdegående forståelse for *source*-sprogets grammatik, syntaks, semantik og pragmatik. Makrostrategien skal ligeledes have *target*-tekstens målkultur for øje og det er oversætterens opgave at balancere mellem at bevare *source*-tekstens kontekst samtidig med, at *target*-teksten er forståelig og relevant for modtagerne. For at dette kan lade sig gøre, kan *source*-teksten eksempelvis tilpasses, så sproglige udtryk passer til *target*-kulturens normer. Inden for den *source*-tekst-orienterede makrostrategi skal oversætteren således formidle *source*-tekstens budskaber uden at tilføje eller fjerne

noget fra kilden, dog skal oversætteren stadig have in mente, at oversættelsen skal passe til målsproget.

Den *target*-tekst-orienterede makrostrategi ses derimod ved, at oversætteren koncentrerer sig om selve effekten af *target*-teksten, og oversætteren fremstår derigennem som mægler mellem afsender, modtager og den ønskede formidlede kommunikation: På den måde fremstår oversættelsen også som værende en *skjult* oversættelse (Schjoldager, 2008, s. 72), hvilket vil blive uddybet i analyseafsnittet for oversættelsernes makrostrategier. Denne makrostrategi tager udgangspunkt i *target*-sproget samt modtagerne, og oversættelsen fokuserer på at gengive og målrette *source*-tekstens effekt hos *target*-tekstens læsere ved hjælp af *target*-sproget. Oversætteren skal således have en bred forståelse for *target*-sprogets kultur, sprog og sprogbrug.

Den *target*-tekst-orienterede makrostrategi tager hensyn til oversættelsens formål, *target*-tekstens modtager, *target*-sprogets normer og sprogbrug. En af de fundamentale udfordringer ved denne strategi er, ifølge Schjoldager, at oversættelsen skal bevare *source*-tekstens tematik og budskab samtidig med, at *target*-teksten er tilpasset *target*-sprogets kultur og sprogbrug. Målet for den *target*-tekst-orienterede makrostrategi er at nå en specifik modtager og målgruppe, og at oversættelsen netop skal opnå en bestemt effekt hos dem. Makrostrategien er, som nævnt, det overordnede valg, der træffes på tekstens makroniveau, hvilket vil sige den samlede tekst. Valget af makrostrategi(er) afhænger således af valget af mikrostrategier, som udspringer af de enkelte ord og frasers oversættelse (Øveraas, 2014, s. 44-45). I efterfølgende afsnit beskrives en række mikrostrategier som ligeledes er med til at danne grundlaget for valg(ene) af de makrostrategi(er), som er at finde i de to oversættelser af *source*-teksten, *Mio, min Mio*.

2.5. Mikrostrategier

Som tidligere nævnt, stammer Schjoldagers teoretiske udgangspunkt omhandlende makrostrategier fra de omtalte forskellige dikotomier. Tilhørende makrostrategierne er mikrostrategierne, og disse kan sammenfattende pege i retning af, hvilken overordnede oversættelsesstrategi der anvendes på en oversættelse. Mikrostrategierne beskæftiger sig med specifikke problemer på mikroniveau, hovedsageligt i forbindelse med ord, fraser og sætninger. I udarbejdelsen af mikrostrategierne, trækker Schjoldager på Vinay og Darbelnets model bestående af syv oversættelsesprocedurer samt Dirk Delabastitas transformationskategorier (Schjoldager, 2008, s. 89), og baseret på disse, fremlægger Schjoldager tolv mikrostrategier.

Mikrostrategierne skal ikke anses som endegyldige, men blot en objektiv skildring af, hvordan man kan vælge at oversætte (Øveraas, 2014, s. 36), og hvad en analytiker kan rette sin oversættelsesanalyse efter. Dette stemmer ligeledes overens med den fremgangsmåde vi anvender i udarbejdelsen af analysen, hvilket vil blive uddybet i specialets metodiske afsnit, hvor vi blot søger at beskrive, hvilke fænomener der finder sted i oversættelserne snarere end at bedømme rigtigheden af de valg der er taget. De forskellige mikrostrategier kan således agere et oversættelsesredskab, og alt efter hvilken oversættelse der arbejdes med, er det forskelligt, hvilken mikrostrategi der er relevant. Derfor vil vi i den teoretiske gennemgang af mikrostrategierne ikke inddrage alle tolv mikrostrategier, idet det efter udarbejdelsen af analysen, er det blevet klart for os, hvilke otte mikrostrategier der er relevante at sammenholde med analysebetragtningerne.

Direkte overførsel udspringer fra Vinay og Darbelnets begreb kaldet *borrowing*, hvilket omhandler, når ord fra *source*-teksten overføres direkte til *target*-teksten. Schjoldager definerer dette som *direkte overførsel*, og tankerne bag dette begreb er, at oversætteren tager et *st*-element og efterlader det uændret i *target*-teksten, hvilket indbefatter en direkte kopiering af *source*-teksten (Schjoldager, 2008, s. 93). En forudsætning for den *direkte overførsel* er således, at oversætteren har kendskab til det givne sprogs ord og fraser “eller at betydningen slet ikke er vigtig for sammenhængen” (Øveraas, 2014, s. 38). I den *direkte overførsel* præges *target*-teksten betydeligt af *source*-kulturen, hvorfor det er vigtigt, at oversætteren, i brugen af denne strategi, kender sin målgruppe for ikke at overføre ord og fraser, som er uforståelige for modtageren (ibid.).

Schjoldagers *direkte oversættelse* er en direkte, ordret oversættelse, hvilket betyder en bunden, ‘ord-for-ord’-oversættelse, hvor brugen af sproglige ækvivalenter dækker alle betydningskomponenterne. Schjoldagers tilgang til *direkte oversættelse* udspringer fra Vinay og Darbelnets makrostrategi – *literal translation* – en bogstavelig, ‘ord-for-ord’ oversættelse af *source*-teksten til et grammatisk og idiomatisk korrekt *tl*-udtryk (Schjoldager, 2008, s. 90). Forudsætningerne for denne mikrostrategi er, at *source*-teksten er enkel og har samme sætningsstruktur som *target*-sproget, og at den eksempelvis ikke indeholder ordspil og metaforer, der er kendetegnet for en bestemt sprogsamfund, hvilket kan være komplekst at overføre på *target*-sproget. Når oversætteren anvender denne form for direkte oversættelse, oversætter vedkommende så tæt på det sproglige niveau i *source*-teksten som muligt, ofte ved at vælge den *tt*-formulering, som viser sig ved første indskydelse, og strategien anvendes typisk når en præcis gengivelse af *source*-teksten er alfa og omega (ibid., s. 96).

Eksplisitering gør implicit information fra *source*-teksten eksplicit i *target*-teksten, og bruges ofte i litterære oversættelser til at gøre en tekst mere sammenhængende ved at udpensle de implicitte tekstmæssige sammenhænge (Schjoldager, 2008, s. 99-100). En betingelse for brugen af denne strategi er indsigt i baggrunden for *source*-teksten samt forståelse for oversættelsens modtagere. Strategien er med til at forklare elementer som potentielt ikke er gennemskuelige for oversættelsens segment af modtagere, hvorfor oversætteren kan være nødsaget til at skrive *source*-tekstens implicitte betydninger ud (Øveraas, 2014, s. 40). Denne handling kan skyldes en række faktorer såsom kulturforskelle, geografiske forhold eller tidslige aspekter, og tydeliggørelsen ses typisk ved tilføjelser til oversættelsen, som ikke ses i *source*-teksten. Eksplisiteringsstrategien fungerer som et kompromis ved at bibeholde *source*-tekstens begreber, mens tilskrivningerne sikrer en (forventet) forståelighed hos *target*-tekstens modtagere. På den måde er strategien brugbar, hvis der i *source*-teksten potentielt er ord eller begreber, som målgruppen ikke kender til. Forbeholdet ved denne strategi er dog, at oversættelsen vil lægge sig længere fra *source*-tekstens sproglige æstetik, hvis mikrostrategien anvendes.

Ved *omskrivning* oversættes *source*-tekstens betydning på en forholdsvis friere måde. Selvom *source*-tekstens betydning er gengivet, er den således gengivet på en sådan måde, der er vanskelig at definere præcist, og der kan argumenteres for, at denne mikrostrategi, trækker på Vinay og Darbelnets *modulation* (Schjoldager, 2008, s. 100), som består af en simpel ændring af betydning og/eller synspunkt/mening (ibid., 90). *Omskrivning* kan resultere i markante forskelle mellem *source*- og *target*-tekst, men med en påpasselig anvendelse er det muligt at overføre den overordnede betydning (Øveraas, 2014, s. 41). Ydermere kan der argumenteres for, at Schjoldagers *omskrivning* også trækker på Vinay og Darbelnets *equivalence*, der omhandler den samme situation beskrevet i *target*-teksten, men med andre stilistiske midler end i *source*-teksten – dette begreb minder om Nidas *dynamiske* ækvivalens og Newmarks *kommunikative* oversættelse (Schjoldager, 2008, s. 90).

Anvendes *kondensering* som strategi, gengiver en oversætter den kontekstuelle betydning af *source*-teksten, men i forkortet form, og strategien beskæftiger sig med at forkorte sætninger eller udtryk (Schjoldager, 2008, s. 102). En forudsætning for denne strategi er, at det som undlades, er mere eller mindre underordnet eller at det bliver beskrevet implicit i oversættelsen. Denne form for strategi bruges typisk ved korte og koncise oversættelser, dog kan slutresultatet amputere *source*-teksten, “så oversættelsen bliver staccato eller decideret mangelfuld” (Øveraas, 2014, s. 41).

Tilpasning genskaber effekten af et *st*-element, hvori genskabelsen kan fokusere på ét aspekt af *st*-elementet, mens andre aspekter ignoreres. *Tilpasning* har en tendens til at blive

brugt til at erstatte en kulturel reference (Schjoldager, 2008, s. 103). Med andre ord justerer strategien ord og udtryk, så de tilpasses *target*-tekstens modtageres kultur. Dette gøres ved, at oversættelsen helt eller i nogen grad rekonstruerer *target*-tekstens effekt, så det påvirker modtageren. Hvis *source*-teksten består af ord og begreber, der ikke er genkendelige for modtageren, kan denne strategi ty til regulering af teksten ved eksempelvis at oversætte thanksgiving til jul (Øveraas, 2014, s. 41). Ved at benytte denne strategi antyder *target*-teksten, at *source*-teksten udspiller sig i en anden kulturel kontekst end den oprindeligt gør (ibid., s. 42). *Source*-teksten bevæger sig således ind i *target*-tekstens univers og det kan resultere i meningsforstyrrelser, og i værste tilfælde kan *target*-teksten falde helt til jorden grundet justeringerne. Strategien kan ligeledes skabe gode resultater i forbindelse med oversættelse af kulturspecifikke elementer, såsom produktnavne, helligdage og madretter (ibid., s. 53). Strategien udspringer fra Vinay og Darbelnets *adaptation*, der beskrives som en ændring af *source*-teksts kulturelle referencegenstande på grund af manglende korrespondance i *target*-sproget (Schjoldager, 2008, s. 90).

Jan Van Coillie foreslår i sin artikel "Character Names in Translation: A Functional Approach" (2006) en række oversættelsesstrategier, der minder om dem, som Schjoldager gør rede for, men som specificerer sig til at vedrøre tilpasning af karakternavne i børnelitteratur. Coillie mener, at tilpasningen af navne på karakterer ikke er et sjældent fænomen: "*Names are sacred, but not so in children's books, where there seems to be a widespread habit of adapting names to the target culture*" (Coillie, 2006, s. 123). Der kan være forskellige årsager til at tilpasse et karakternavn i børnelitteraturen, men vigtigst af alt er, at har navnet en given funktion, skal denne overføres på det oversatte navn. Funktionerne kan eksempelvis være af *informativ*, *formativ*, *emotional* og *æstetisk* art, og alt efter hvilken karakter der er at gøre med, er der en mulighed for, at forfatteren har indtænkt dennes egenskaber og personlighedstræk i navngivningen af den (ibid., s. 123-124).

Under sin definition af de forskellige former for tilpasning af karakternavne kategoriserer han strategien "replacement by a counterpart in the target language (exonym)" (ibid., s. 126). Denne vedrører, at nogle populære navne og ydermere navne på velkendte historiske figurer ofte har tilsvarende varianter på andre sprog, som er kaldt eksonymer. Denne erstatning af et navn til fordel for et andet integrerer navnene i *target*-kulturens sprog, "enabling them to function in a comparable manner" (ibid., s. 127). En anden variant af tilpasning, der minder om førnævnte strategi, kaldes "replacement by another name from the target language (substitu-

tion)”. Her erstatter direkte eksonymer ikke navnene i kildeteksten, men i stedet navne fra *target*-kulturen, der minder om, eller som indeholder en lignende funktion: “The names may change, but their function remains the same” (ibid.).

Omvendt fremlægger Coillie en anden strategi kaldt “non-translation, reproduction, copying” (ibid., s. 125). Denne kan anses som et slags modstykke til de førnævnte, og er relevant i tilfælde, hvor navnene i *target*-teksten forbliver uændrede, til trods for, at de måtte klinge udenlandske eller fremmede. Denne ikke-oversættelse kan tilnærmelsesvis minde om den mikrostrategi som Schjoldager klassificerer som *direkte overførsel*, fordi den netop overfører elementerne fra *source*-teksten uden nogen form for tilpasning.

Schjoldagers mikrostrategi *tilføjelse* indbefatter, at oversætteren tilføjer en meningsenhed til *target*-teksten. Forskellen mellem *tilføjelse* og *eksplicitering* er i teorien, at betydningsenheden ikke direkte kan udledes af selve *source*-teksten. Med andre ord tilskrives der elementer i *target*-teksten – implicit eller eksplicit – der ikke er at finde i *source*-teksten, og strategien ses særligt i den mere frie oversættelse (Schjoldager, 2008, s. 104-105). *Tilføjelse* som mikrostrategi stammer fra Delabatistas *addition*, hvor *target*-teksten indeholder et element, der tilsyneladende ikke har nogen relation til noget *st*-element.

Udeladelse betyder, at visse *st*-elementer helt mangler i *target*-teksten. Denne strategi står i modsætning til *kondensering*, hvor et *st*-element umiddelbart fremstår slettet, men stadig er implicit til stede (ibid., s. 108). *Udeladelse* som strategi benyttes oftest, hvis oversætteren vurderer, at elementer – eksempelvis kulturspecifikke elementer eller gentagelsesstrukturer – fra *source*-teksten forstyrrer *target*-tekstens modtageres læsning af teksten, men strategien bør kun anvendes under forudsætning af, at det som udelades, ikke er betydningsbærende (Øveraas, 2014, s. 43). Grundlaget for denne mikrostrategi stammer fra Delabatistas begreb *deletion*, hvor et *st*-element slettes, således at det ikke er til stede i *target*-teksten.

I nærværende speciale baserer vi et analyserende afsnit på, at dele af teksten fra originalkilden er udeladt i kildeteksterne. Dette kan, på den ene side, anses som mikrostrategien *udeladelse*, men som på samme tid har en kondenserende effekt. Vi vil i analysen påtale disse ændringer som *udeladelse*, og grunden til, at vi i det teoretiske afsnit redegør for mikrostrategien *kondensering* er, at de to strategier i nogle tilfælde vil overlappe hinanden – eksempelvis ved, at eksplicit tekst slettes, og dermed gøres implicit. I et sådant tilfælde er det vanskeligt at bedømme, hvorvidt der er tale om *udeladelse* eller *kondensering*, og derfor finder vi det meningsgivende i nogle tilfælde at arbejde med de to strategier som sideordnede.

I specialets analysedel vil vi, som nævnt, blot anvende dele af Schjoldagers definerede mikrostrategier, heraf *direkte overførsel*, *direkte oversættelse*, *eksplicitering*, *omskrivning*,

kondensering, tilpasning, tilføjelse og udeladelse og de øvrige tre teoretikere er nævnt for at understrege, at Schjoldagers definitioner netop udspringer fra disse. Schjoldagers definitioner af mikrostrategierne tager således udgangspunkt i ovenstående taksonomi, og hun har ydermere selv tilføjet yderligere tre mikrostrategier; *eksplicitering, omskrivning og kondensering* (Schjoldager, 2008, s. 91).

3. Metode

I det følgende afsnit vil vi tydeliggøre specialets metodiske grundlag. Specialets metodeafsnit vil først og fremmest bestå af et framework som udfoldes, hvordan vi har arbejdet gennem hele specialet. Dernæst vil vi redegøre for fremgangsmåden, 'Descriptive Translation Studies', hvilket er en tilgang tilhørende oversættelsesstudiet, og i denne forbindelse vil vi udfolde metodologien af DTS og forklare, hvorfor den er anvendelig i en komparativ undersøgelse af oversættelserne af et litterært værk.

3.1. Framework

Analyseprocessen er udformet således, at kildeteksten samt de to forskellige oversættelser er blevet nærlæst med henblik på at afdække forskelle, både mellem originalteksten og oversættelserne, men særligt de to oversættelser imellem. I den forbindelse ønsker vi at undersøge, hvad der ligger til grund for de forskelle, der er at finde mellem de to oversættelser. Et af de primære sigter med at anskue forskellene i et analytisk øjemed har været at undersøge, på hvilken måde de to oversættelser af *Mio, min Mio* er ækvivalente med den svenske originaludgave. Den måde vi anskuer ækvivalensbegrebet på i nærværende speciale, trækker på Nidas definition af de to overordnede former for ækvivalens i forbindelse med oversættelser, henholdsvis en *formel* og en *dynamisk*, hvilket er blevet uddybet i specialets teoretiske afsnit.

Som tidligere nævnt har vi nærlæst den første udgave af *Mio, min Mio* af Astrid Lindgren, den første danske oversættelse af Else Kappel fra 1955 samt den seneste udgave af romanen, der er udgivet i 2021 og oversat af Kina Bodenhoff, men hvis oversættelse stammer fra 2012. De tre forskellige tekster er gennemgået linje for linje, og gennem denne fremgangsmåde har vi kunne anskue teksterne i et komparativt forhold til hinanden både på ord-, frase- og sætningsniveau samt i henhold til større tekstpassager. Vi har således valgt at arbejde induktivt, hvilket indbefatter, at der ikke har været et forudbestemt fokus for nærlæsningen. Derimod er der blevet arbejdet med udgangspunkt i 'påfaldenhed' – et begreb, der i denne sammenhæng henviser til elementer, der er af interesse, fordi de er afvigende fra hinanden i de to oversættelser.

Påfaldenheden kommer også til udtryk gennem afvigelserne mellem kildeteksten og oversættelserne, hvor romanens kontekst er taget i betragtning for at reflektere over, på hvilken vis oversættelserne gengiver elementerne fra originaludgaven. Denne induktive tilgang med et læsefokus på påfaldenhed udmunder i, at analysefokusset på mikroniveau er blevet afgrænset til at vedrøre fire centrale analysepunkter:

1. Oversættelsernes adjektiver
2. Sted- og karakternavne
3. Udeladte ord, sætninger og tekstpassager
4. Afvigende formuleringer

Fordi vi har arbejdet med påfaldendsprincippet, har vi altså kunne udvælge de fire ovenstående analyseområder. Analyseområderne er siden blevet organiseret under henholdsvis en analyse af ordvalg og en mikrostrategisanalyse. Som tidligere forklaret, leder mikrostrategisanalysen videre til, at vi kan bestemme makrostrategierne af de to oversættelser. Analysen af oversættelsernes ordvalg af adjektiver er således nærværende i analysen fordi vi fandt de divergerende adjektiver påfaldende, og fordi vi reflekterede over, hvilken rolle dette måtte spille i de to oversættelsers ækvivalens med kildeteksten.

Forinden udvælgelsen af adjektiverne observerede vi også afvigelser i oversættelsernes substantiver, adverbier, verber og ordstillinger, men fokuset på adjektiverne virkede særligt interessant, fordi disse på flere måder var sigende om den skildrede stemning i værkerne, ligesom andre dele af analysen også har stemningsbeskrivelser som fokus. Afsnittet omhandlende adjektiver består af en analyse af udvalgte ord som findes på svensk og dansk, men som anvendes forskelligt, ord som er forskellige på svensk og dansk, men skaber samme *st*-effekt samt ord der er forskellige på svensk og dansk, og som skaber en effekt divergerende fra *source*-teksten. Adjektiverne vi har observeret som påfaldende, er i alle tilfældene beskrivende for og relaterer sig til værkets stemning og karakterernes emotionelle tilstande.

Observationerne omhandlende *proprier*; stedsbetegnelser og karakternavne er udvalgt på baggrund af, at de er divergerende i de to måltekster, fordi der forekommer tilpasninger i forhold til geografi og i forhold til lands- og kulturspecifikke normer for navne. Analysebetragtningerne i afsnittet omhandlende slettede ord, sætninger og tekstpassager inddeles under mellem menneskelige forhold, afstande, objekter og stemningsbeskrivelser.

De afvigende formuleringer kategoriseres inden for tre typer: Den første er omskrivning på ordniveau, som omhandler omskrivningen af enkelte ord, således betydningerne er i overensstemmelse med hinanden og med den større tekstlige sammenhæng, mens den anden omskrivning ses ved en omformulering af *st*-elementerne i form af implicite elementer og den tredje type af omskrivning relaterer sig til faste udtryk og vendinger, som skrives om således de passer til målkulturens sprog.

For at bearbejde analysepunkterne trækkes der, som tidligere beskrevet, på Schjoldagers teori om mikro- og makrostrategier, som i praksis kan være medvirkende til at klassificere

de to oversættelser tilhørende enten en kilde- eller målorienteret makrostrategi, der yderligere agerer et led i bestemmelsen af, på hvilken vis de to oversættelser er ækvivalente med kilde-teksten. Derudover består specialets teoretiske grundlag af viden fra diverse svensk- og dansk-sproglige opslagsværker. Den leksikalske viden gør, at vi kan nærlæse og reflektere over de respektive ordvalg i relation til den kontekstuelle betydning af kildeteksten. Betydning er et vidt begreb, men i det nærværende speciale anvender vi ordet til at henvise til henholdsvis en semantisk og kontekstuel betydning. Den semantiske betydning knytter sig til betydningen af ord samt hvorvidt det oversatte vil give mening i en bredere forståelsesramme, hvor den kontekstuelle betydning relaterer sig til, hvorledes det oversatte indgår i den samlede tekstlige kontekst af romanen.

Specialets teoretiske grundlag bestående af etymologi samt teori om mikro- og makrostrategier afspejler også analysens tredeling, der først og fremmest behandler adjektiverne med udgangspunkt i etymologi og dernæst sammenholder proprierne, sletningerne samt omformuleringerne med udgangspunkt i teori om mikrostrategier. Dette vil udmunde i, at alle betragtningerne anskues på et makroniveau, og på den måde etablerer vi en makrostrategisanalyse, således at vi kan bestemme den overordnede strategi for hver af oversættelserne, og som ydermere kan være medvirkende til at afspejle ækvivalensen med kildeteksten. Foruden bestemmelsen af oversættelsesstrategier, og hvorledes de to oversættelser er ækvivalente med kilde-teksten, vil vi også sammenholde nogle af de teoretiske standpunkter, der er blevet omtalt og anvendt i teori- og analysedelene med oversættelserne. Dette vil tage form som et diskuterende afsnit, hvor de to artikler, der under afsnittet 1.1. Problemfelt og motivation blev præsenteret. De to artikler afspejler, som tidligere nævnt, forskellige synspunkter på oversættelserne af *Mio, min Mio*, på oversættelse af børnelitteratur og på børnelitteratur generelt – områder, hvortil der eksisterer forskelligartede holdninger, som er interessante at stille op imod hinanden og diskutere i forhold til nærværende speciales samlede analysebetragtninger.

3.2. Descriptive Translation Studies

For en bearbejdning af forskellene mellem de to oversættelser kan dele af metodologien fra oversættelsestudiet tages i betragtning. Nogle teoretiske retninger af oversættelsestudiet kan anvendes til at oversætte en tekst fra et sprog til et andet, men i nærværende speciale vil metodens tilgange og begreber danne grundlaget for, at de allerede eksisterende oversættelser af *Mio, min Mio* kan nærlæses og analyseres – en fremgangsmåde, der faciliteres gennem, at vi i analysearbejdet positionerer os i forhold til tilgangen Descriptive Translation Studies. I og med

at analyseobjektet er værker, der allerede er til stede i verden, kan det være hensigtsmæssigt at gribe teksterne an med denne tilgang, fordi vi netop søger at beskrive oversættelserne af kilde-teksten fra 1954.

Som specialets problemformulering tilsiger, ønskes der en komparativ undersøgelse af de to danske oversættelser i relation til kildeteksten. Descriptive Translation Studies kan således tilvejebringe en analyse af den tidligste oversættelse af *Mio, min Mio* holdt op imod den seneste, hvorved variationerne i oversættelserne – og heraf oversættelsesstrategierne – er analysens hovedmål. Tilgangen muliggør altså en læsning af værkerne med fokus på, hvordan de danske oversættelser af *Mio, min Mio* tager sig ud, både i sammenligningen med den svenske udgave, *source*-teksten, men særligt i forhold til hinanden. At kunne arbejde på denne måde kræver ikke kun et kendskab til oversættelsesdisciplinen, men ydermere, at man kender til *source*- og *target*-sprogene, herunder sprogenes opbygning, struktur og leksikale særpræg. Derfor vil der undervejs i nærværende speciales analyseafsnit trækkes på viden om ligheder og forskelle mellem henholdsvis det svenske og danske sprog. Viden om sprogene samt deres relationer til hinanden, faciliterer netop den komparative nærlæsning af de to oversættelser, og danner derigennem et grundlag for, at afvigelserne mellem de to tekster kan analyseres og diskuteres.

Som det er beskrevet, gribes analysen i dette speciale an med udgangspunkt i Descriptive Translation Studies. Følgende afsnit vil udpensle, hvor i feltet for oversættelsesstudiet denne tilgang placerer sig i forhold til øvrige traditioner og retninger. I beskrivelsen af studiet udpeges oversættelsesforskeren James S. Holmes som en betydelig skikkelse, der i værket *The Name and Nature of Translation Studies* (1972) introducerede en oversigt, der i flere kredse benævnes som “map of Translation Studies” (Tourey, 2012, s. 4). Oversigten der kommer til udtryk som et stamtræ, er medvirkende til at billedliggøre oversættelsesstudiets kompleksitet samt forskelligartede discipliner. Overordnet illustreres modellen som to forskellige grene: Den ene gren kaldes for den ‘rene’ retning, mens den anden fremstår som den ‘anvendte’ og under disse to adskilte betegnelser, befinder der sig yderligere en række underkategorier. Hvor den ‘rene’ retning er henvendt selve forskningen om oversættelse, kalder den ‘anvendte’ retning på et mere pragmatisk sigte.

Dette ses også gennem det ‘anvendte’ oversættelsestudies yderligere underkategorier, der netop repræsenterer praksisser, såsom undervisning i oversættelse og udarbejdelse af hjælpemidler til oversættelse (ibid.). Selvom de to overordnede retninger af oversættelsesstudiet er adskilte, indgår de i et dialektisk forhold til hinanden, idet ethvert fænomen fra den ‘anvendte’ tradition behøver et grundlæggende teoretisk grundlag. Omvendt forsynes den ‘rene’ tradition

blandt andet med materialer, der udarbejdes gennem den anvendte tilgang (Rabadán, 2010, s. 7). Med andre ord kan de to overordnede grenes virkefelt beskrives med “knowledge vs. performance” (ibid.).

Den ‘rene’ retning af studiet udmunder i en ‘teoretisk’ og ‘beskrivende’ kategori, og de former for oversættelsestraditioner, der klassificeres under den ‘beskrivende’ kategori, kaldes for Descriptive Translation Studies (DTS). Denne tradition blev påbegyndt i 1970’erne, og kædes ofte sammen med oversættelse af litterære værker, men feltet er også relevant i forbindelse med tekniske og audiovisuelle formater (Rosa, 2010, s. 94). DTS kan anvendes som tilgang, hvis der ønskes en kortlægning og beskrivelse af allerede eksisterende oversatte tekster samt undersøgelser af, hvilke strategier der er blevet anvendt i de givne oversættelser, hvilket eksempelvis står i et kontrastforhold til den teoretiske retning, der snarere har til formål at forklare og fastlægge oversættelsesfænomener og dermed generere teoretiske teser (ibid., s. 94-95). I værket *Descriptive Translation Studies and Beyond* (2012) af pioneren inden for DTS, Gideon Toury, fremlægges en række figurer, der forklarer anatomien af retningerne inden for studiet. Her pointeres det blandt andet, hvordan det deskriptive oversættelsesstudie, i sammenligning med både den ‘teoretiske’ kategori samt den ‘anvendte’ overordnede gren af studierne, udmærker sig ved at undersøge, hvordan det givne oversatte materiale *er*, og dermed ikke, hvordan det *kan være* eller *bør være* (Toury, 2012, s. 13).

En yderligere specifikation af de deskriptive oversættelsesstudier er henholdsvis den produkt-, proces- og funktionsorienterede DTS: Disse tre forholder sig altså som underkategorier af den overordnede DTS (ibid., s. 4). Ved den produktorienterede DTS beskæftiger man sig primært med beskrivelsen af allerede eksisterende oversættelsesarbejder: “Product-oriented DTS focuses on the description of individual translations, the comparative descriptions of several translations of the same source text (either in the same language or in different languages) and the description of larger corpuses of translation” (Rosa, 2010, s. 95). Den produktorienterede tilgangs metodologi indbefatter altså primært en beskrivelse af den allerede eksisterende oversættelse, og generelt er det i disse tilfælde oplagt at udføre en komparativ læsning af det oversatte arbejde holdt op imod det originale materiale, og at sammenligne oversættelserne med hinanden. Derfor læner fremgangsmåden i nærværende speciale sig op af det deskriptive oversættelsesstudie, heraf den produktorienterede DTS, netop fordi vi ønsker at beskrive den første (1955) og seneste (2012) danske oversættelse af *Mio, min Mio* (1954).

Vi gør i nærværende undersøgelse af de to oversættelser altså brug af Descriptive Translation Studies som en fremgangsmåde. Vi arbejder deskriptivt, hvilket vil sige, at vi ønsker at undersøge “the phenomena of translation and translating” (Rosa, 2010, s. 94-95) snarere end

“explaining and predicting translational phenomena, and thereby producing general or partial theories” (ibid., s. 95), hvilket, som tidligere beskrevet, er målet, hvis der arbejdes med en teoretisk fremgangsmåde inden for oversættelsesstudiet. Når vi arbejder deskriptivt, indbefatter det også, at vi forinden arbejdet med nærværende speciale, ikke havde en forudindtaget tese om, hvilke forskelle vi ville finde, men blot en formodning om, at der ville være forskelle, siden flere oversættelser af samme originalkilde findes. Når vi har arbejdet deskriptivt, har vi forsøgt at læse og sammenligne værkerne med et objektivt blik, men der kan siges at være et paradoks ved en sådan arbejdsmetode: Det kan være vanskeligt at se sig fri af tidligere vidensmønstre og forventninger til analysebetragtningerne, og de valg der træffes, vil altså være normative, hvilket netop kan påvirke, hvilke mønstre i oversættelserne der observeres og findes påfaldende. Vi er altså indforståede med, at dette paradoks eksisterer, og i den forbindelse har vi forsøgt at komme problematikken til livs ved netop at læse en sætning ad gangen i alle tre tekster, for dernæst at analysere dem for påfaldende kendetegn. På denne måde har vi altså arbejdet systematisk frem i læsningen af de tre tekster, som danner grundlaget for følgende analyse.

4. Analyse

Mio, min Mio er en børneroman omhandlende den 9-årige Bo Vilhelm Olsson, kaldt Bosse, der er i pleje hos tante Edla og farbror Sixten. Bosse ved ikke noget om sin far, men han længes efter ham, når han eksempelvis oplever, hvordan hans bedste ven bruger tid med sin far. Generelt er der ikke mange lyspunkter i Bosses liv, indtil han en dag får et brev af grønthandleren, der kalder ham til Landet i det Fjerne, og i samme ombæring møder Bosse en ånd fra en flaske, der tager ham med til det magiske land. Her bor Bosses rigtige far, som netop er konge i fantasilandet, og Bosse får det nye navn, Mio. I Landet i det Fjerne får Mio til opgave at besejre den onde ridder Kato, der har taget landets borgere til fange og kastet en forbandelse over dem.

I analysen vil der veksles mellem at kalde hovedpersonen for Bosse og Mio: Hovedpersonen vil blive kaldt Bosse, når han agerer i den virkelighedsnære diegese, og Mio når han befinder sig i den fantastiske verden. Derudover vil de øvrige karakterer blive omtalt som de beskrives i originalkilden. Et andet valg vi i nærværende speciale har truffet, er at henvise til oversætterne bag de danske oversættelser af *Mio, min Mio*, i stedet for at henvise til Lindgren ved alle tre tekster, idet vores fokus netop er forskellene på oversættelserne af romanen. Dette vil sige, at den specifikke henvisningspraksis består af: Lindgren 1954, hvilket henviser til originalteksten skrevet af Astrid Lindgren, mens der henvises til Kappel 1955 ved den første danske oversættelse af romanen, der er udarbejdet af Else Kappel og Bodenhoff 2021, som henviser til den seneste udgivet udgave, der oprindeligt blev oversat af Kina Bodenhoff i 2012.

Som nævnt i rammesætningen af nærværende speciale, ønskes der en komparativ analyse af den tidligste og seneste oversættelse af romanen samt deres position i forhold til kilde teksten. I analysen vil forskelle (og ligheder) af påfaldende karakter altså undersøges, både internt mellem de to oversættelser, men også i forhold til kildeteksten. Følgende analyseafsnit vil bestå af en undersøgelse af oversættelsernes ordvalg i forhold til adjektiver. Vi har, som tidligere beskrevet, arbejdet ud fra et princip om påfaldenhed, hvilket betyder, at vi i analysen arbejder med påfaldende forskelle i vokabularet af de to oversættelser.

4.1. Oversættelsernes adjektiver

Efter indsamlingen af empiri til analysen af de divergerende ordvalg af adjektiver har vi kunne organisere analysebetragtningerne på følgende måde. Vi har altså observeret et mønster, som gælder flere af ordene, og flere af ordene indgår således i flere af kategorierne alt efter deres leksikalske betydninger:

1. Ord som findes på svensk og dansk, men som bruges forskelligt
2. Ord som er forskellige på svensk og dansk, men som skaber samme *st*-effekt
3. Ord som er forskellige på svensk og dansk, og som skaber en effekt divergerende fra *source*-teksten

Der reflekteres således over, hvordan de sammenlignelige adjektiver virker i konteksten. Der er eksempler på ensartede adjektiver, der eksisterer i vokabularet på begge sprog, men som på trods af dette oversættes. Der forekommer ydermere adjektiver, der er ens i stavemåden på både svensk og dansk, og som, i nogle henseender, også kan indgå i samme semantiske kontekst. Vi vil analysere ordvalgene af oversættelsernes adjektiver, og hertil vil vi undersøge, hvad de respektive adjektiver anvendes til at beskrive på hvert deres sprog, og endvidere vil vi reflektere over deres anvendelighed i forhold til de respektive tekstlige kontekster.

4.1.1. Ensam, ensom eller alene

Vi har, som nævnt i specialets metodeafsnit, set på adjektiverne i originalteksten *Mio, min Mio*, og i den forbindelse optræder der flere ord, som enten er identiske eller som har en tydelig forbindelse – det vil sige, har partielle ligheder (Barðal et al., 1997, s. 126) – med ord i det danske vokabular, men betragtes de tilsvarende tekstlige nedslag i *target*-teksterne, er det ofte andre danske adjektiver, der erstatter disse. Et sted i teksterne, hvor dette udspiller sig, er på side 10 i *source*-teksten, hvor det bliver beskrevet, at Bosse befinder sig i Tegnérslunden: “Jag kände mig så ensam” (Lindgren, 1954, s. 10). Tilsvarende nedslag i *target*-teksten fra 1955 er “Jeg følte mig så ensom” (Kappel, 1955, s. 11), mens der i teksten fra 2021 står: “Jeg følte mig så alene” (Bodenhoff, 2021, s. 12). Her oversættes ‘ensam’ – et ord, hvis variation også eksisterer i det danske vokabular – altså på to forskellige måder, ‘ensom’ og ‘alene’.

Den svenske betydning af ordet ‘ensam’ defineres i *Svenska Akademiens ordbok* først og fremmest som: “utan sällskap (icke har andra hos [eller] med sig, icke åtföljes av ngn); avskild (från andra), för sig själv [...] Vara, bliva ensam med ngn. Tala med ngn ensam. En ensam vandrare” (SAOB). Ifølge denne definition kan ordet altså siges at være tilsvarende det danske ord ‘alene’. Dog kan det svenske ‘ensam’, ligesom det gør sig gældende på dansk, også henvise til den specifikke sindstilstand, kendetegnet af manglen på selskab og følelsen af isolation (ibid.). På svensk anvendes ordet altså til at beskrive begge forhold, ‘alene’ og ‘ensom’.

Konteksten kan være årsag til divergensen i oversættelsen af ordet ‘ensam’ i de to danske udgaver. Det danske adjektiv ‘ensom’ kan være beskrivende om noget, som fysisk står

alene, men ordets første definition i *Den Danske Ordbog* henviser mere til en følelse af adskillelse og isolation; altså selve sansningen af at være alene eller afsavnet til andres selskab (DDO). Kastes der et blik på, hvordan ordet anvendes i praksis, kan det ses, at ordet ofte forekommer i sætninger, der beskriver et betydningsindhold magen til *Den Danske Ordbogs* første definition.

KorpusDK kan illustrere, hvordan ordet 'ensom' indgår i en pragmatisk sammenhæng, og uddrag af sætningerne lyder blandt andet: "løbe ensomme rundt i en uvirkelig og kold verden" (KorpusDK), "mange mennesker følte sig ensomme og led under manglen på kontakt og fællesskab" (ibid.) samt "ensomme, hjælpeløse, truede, fattige og udstødte" (ibid.). Sætningsuddragene vidner om, at ordet 'ensom' i stor grad har negative konnotationer på dansk, og undersøges ordet nærmere i KorpusDK, er det også denne definition der synes hyppigst forekommende. Den første definition fra DDO er altså en gængs opfattelse af ordets betydning på dansk, hvor der netop ofte skelnes mellem det at være alene og at være ensom som to størrelser, der ikke nødvendigvis har noget med hinanden at gøre (Andersen 2019).

Med tanke på, at sætningen lyder: "Jag kände mig så ensam" (Lindgren, 1954, s. 10), er det plausibelt at formode, at 'ensom' i en dansksproglig kontekst er en passende oversættelse til netop at beskrive den givne følelsestilstand, mens det at føle sig 'alene', kan henvise til samme tilstand, men imidlertid også vedrøre en mere fysisk alenehed snarere end den udelukkende sansning af det.

Et andet eksempel, hvor 'ensam' oversættes til dansk, udspringer ligeledes fra side 10 i kildeteksten: "Ensam. Ensam med ett guldäpple..." (ibid.). Her oversættes ordet i begge danske udgaver dog til 'alene', hvilket kan forklares med baggrund i, at den foregående sætning er: "Det var bara jag som satt här ute i mörkret" (ibid.). Adjektivet oversættes altså i dette tilfælde til 'alene', fordi der i teksten lægges vægt på, at det kun var Bosse, der fysisk var til stede i den givne situation: "Alene. Alene med et guldæble..." (Kappel, 1955, s. 12, Bodenhoff, 2021, s. 14). Som nævnt afviger betydningen af ordet 'ensam' på svensk en smule fra den værdi, der på dansk knyttes til ordet.

Det er i den forbindelse også begribeligt, hvis der i oversættelsesprocessen har eksisteret en vis ubestemthed i relation til, hvordan dette ord mest hensigtsmæssigt oversættes, hvilket oversættelsen af følgende citat fra *source*-teksten eventuelt kan ses som et udtryk for: "Om inte bergen vore så svarta och om vi inte vore så små och ensamma" (Lindgren, 1954, s. 90). I oversættelsen fra 1955 er adjektivet oversat til "ensomme" (Kappel, 1955, s. 71), hvorimod der i 2021-udgaven står: "„Hvis bare bjergene ikke havde været så sorte, og hvis bare vi ikke havde været så små og alene.”" (Bodenhoff, 2021, s. 71). På den ene side synes begge ordvalg i *target*-

teksterne at fungere, hvis den tekstlige kontekst tages i betragtning. Citatet skildrer et kontrastforhold mellem de (store) bjerge, hvilket kan siges at være i modsætning til to mennesker, der er alene. At bjergene beskrives som sorte, kan ses som en understregning af, at Mio sanser en fortabthed, og derigennem kan der argumenteres for, at det er ensomheden, Mio sanser.

I denne forbindelse bliver det at føle sig alene altså sidestillet med at være ensom, idet begge beskrivelser accentuerer den udfordring, de står overfor som overvældende og som fremstiller jeget i en skrøbelig eller sårbar position. Konjunktionerne ‘om’, ‘hvis’ eller ‘hvis bare’ på de to sprog indleder alle en form for hypotetisk scenarie og påpeger et ønske eller en forestilling om, at omstændighederne forholdt sig anderledes. Forud for sætningen skrives der: “– Om inte vägen vore så mörk ändå, sa Jum-Jum” (Lindgren, 1954, s. 90). Der beskrives altså en forestilling om, at udfordringen nemmere ville kunne overkommes, hvis ikke jeget havde følt sig enten ensom eller alene. En side frem ved en beskrivelse af samme situation står der: “Jag var inte ensam. Jag hade en vän i följe...” (ibid., s. 92).

Sammenlignes dette citat med Mios førskildrede udsagn: “om vi inte vore så små och ensamma” (ibid., 90), kan der her være tale om et skift i hans sindstilstand, hvor han nu fokuserer på, at han i stedet er sammen med en ven snarere end på alenheden eller ensomheden sammenlignet med de sorte bjerge. I de to *target*-tekster lyder oversættelsen af sætningerne: “Jeg var ikke alene. Jeg havde en ven med mig...” (Kappel, 1955, s. 72) og “Jeg var ikke alene. Jeg havde en ven at følges med...” (Bodenhoff, 2021, s. 72). Ifølge måltekssterne vil ‘ensam’ i dette tilfælde altså være henvisende til det forhold, at Mio ikke føler sig ensom. Der kan i den forbindelse argumenteres for, at der i det svenske begreb ‘ensam’ eksisterer nogle nuancer, der ikke på samme måde er til stede i det danske ord, hvor man netop må skelne mellem ‘ensom’ og ‘alene’, og hvor der i det danske ord ‘ensom’ ikke er samme elasticitet som i det svenske ord. Dette er et argument for, at oversættelsen af konteksten fremstår vigtigere end de enkelte ord.

Tages der udgangspunkt de ovenstående eksempler omhandlende brugen af ‘ensom’ kontra ‘alene’, kan der argumenteres for, at oversættelsen fra 1955 særligt afspejler en *formel* ækvivalens i forhold til den nyeste oversættelse. Den *formelle* ækvivalens indbefatter, som nævnt, at det oversatte tekst mest af alt minder om tekstmaterialet fra *source*-teksten på et formelt plan, eventuelt i relation til stavemåde: “Viewed from this formal orientation, one is concerned that the message in the receptor language should match as closely as possible the different elements in the source language” (Venuti, 2000, s. 129). Dette gør sig særligt gældende i forhold til, at 1955-udgaven oftere oversætter det svenske ‘ensam’ til det danske ‘ensom’, hvor

2021-udgaven afviger ved at anvende ‘alene’. Dog er der også et eksempel på, at ‘alene’ anvendes i begge udgaver, og her kan det formodes, at den tekstlige kontekst er blevet taget i betragtning.

4.1.2. Underlig, mærkelig eller forunderlig

En betragtning der omhandler adjektiver, som eksisterer i både det svenske og danske ordforråd ses ved: “Och i luften var en doft som av tusen rosor och liljor och en underlig musik som var vackrare än någon annan musik i världen” (Lindgren, 1954, s. 15). Her er de to måltekster forskellige, hvad angår oversættelsen af adjektivet ‘underlig’. På svensk er to definitioner af adjektivet ‘underlig’ interessante i sammenligning med de danske oversættelser: Den første definition vedrører en beskrivelse af noget forunderligt, fantastisk eller mirakuløst, og noget der kan indebære eller synes som et under (SAOB). En anden betydning af ‘underlig’ afspejler nærmere noget, der er svært at begribe; noget besynderligt eller mærkeligt (ibid.). Til trods for, at det samme ord eksisterer på både svensk og dansk, er der altså forskellige elasticiteter i selve betydningen af det, ligesom det er tilfældet med det svenske ‘ensam’, idet den eneste officielle betydning af ‘underlig’ på dansk er noget “som vækker undren ved at afvige fra det normale eller det forventede” (DDO).

I teksten fra 1955 lyder sætningen således: “Og i luften var der en duft som af tusind roser og liljer og en mærkelig musik, som var dejligere end nogen anden musik i verden” (Kappel, 1955, s. 16). Her erstatter ordet ‘mærkelig’ ordet fra *source*-teksten til trods for, at ‘underlig’ også eksisterer i det danske vokabular, og at der her kunne være udført en *direkte overførsel* uden at den semantiske betydning ville gå tabt. Den officielle betydning af henholdsvis ‘mærkelig’ og ‘underlig’ korresponderer på dansk: Ifølge *Den Danske Ordbog* betegner ‘mærkelig’ nøjagtig den samme betydning som ‘underlig’ (DDO), og semantisk set spiller det altså ingen rolle, hvorvidt ‘underlig’ eller ‘mærkelig’ blev anvendt i *target*-teksten i et nutidigt sprogligt perspektiv.

I udgaven fra 2021 er ordet dog oversat til ‘forunderlig’: “og i luften var der en duft som af tusinde roser og liljer og en forunderlig musik, som var smukkere end nogen anden musik i verden” (Bodenhoff, 2021, s. 16). Et lignende mønster går igen på side 178 i kildeteksten samt på side 139 og 140 i målteksterne. I dette eksempel benyttes ordet ‘underligt’ i kildeteksten til at beskrive en uventet hændelse, når væverens datter, Milimani, genopstår fra døden. Den samme situation er beskrevet i 1955-udgaven, men her bliver ordet, som i forrige eksempel, oversat til ‘mærkeligt’: “Da skete der noget mærkeligt. Milimani slog øjnene op og

så på mig” (Kappel, 1955, s. 139-140), mens ‘forunderligt’, ligesom i det før pointerede eksempel, bruges i 2021-udgaven: “Da skete der noget forunderligt” (Bodenhoff, 2021, s. 140).

Etymologien af ordet ‘forunderlig’, der bruges til både at beskrive musikken og senere Milimanis genopståen i udgaven fra 2021, afspejler mere den førstnævnte definition af ‘underlig’ på svensk, idet ordet på dansk er karakteriserende for noget, “som giver anledning til stor beundring, overraskelse eller nydelse” (DDO), eller noget, der fører undren med sig, hvilket ofte ses i forbindelse med overnaturlige eller guddommelige elementer (ibid.). Med tanke på den svenske betydning af ‘underlig’ er ‘forunderlig’ potentielt det mest ækvivalente oversættelsesvalg i kraft af, at de fænomener der beskrives af adjektiverne i de to eksempler, bærer præg af noget smukt, fantastisk eller overnaturligt.

Dette betyder dog ikke, at ordvalget i en 1955-kontekst har været ufordelagtigt, da ord som ‘mærkelig’ og ‘underlig’ har ændret betydning ud fra et diakront perspektiv. Slås ‘mærkelig’ op i *Ordbog Over Det Danske Sprog*, en ordbog bestående af ord i perioden 1700-1950, ses en af definitionerne af ‘mærkelig’ som følgende: “som er værd at lægge mærke til; som man bør mærke sig; bemærkelsesværdig; interessant; vigtig” (ODS). Selvom ordbogen spænder vidt over en bred periode, er det alligevel bemærkelsesværdigt, at betydningerne er forskellige i de to ordbøger. Dette kan også være grunden til, at ‘underlig’ er oversat til ‘mærkelig’ i oversættelsen fra 1955.

I denne udgave er der også et eksempel på, at ‘underlig’ ikke afviger fra *source*-teksten, men hvor ‘underlig’ i 2021-udgaven oversættes til ‘forunderlig’. Det oprindelige citat lyder: “den där underliga musiken dom lät som om tusen klockor av glas hade spelat på en gång” (Lindgren, 1954, s. 19-20), hvilket i 1955-udgaven oversættes til “jeg [hørte] en underlig musik. Det lød, som om tusinde glasklokker spillede på een gang” (Kappel, 1955, s. 18). Her ses altså en kopiering af adjektivet til den første oversættelse, men grunden til, at dette er påfaldende er, at ordet oversættes til ‘forunderlig’ i den nyeste oversættelse: “den der forunderlige musik, der lød, som om tusind glasklokker klingede på en gang” (Bodenhoff, 2021, s. 20). Der kan altså argumenteres for, at *st*-elementet ‘underlig’ er blevet tolket og behandlet på forskellig vis i udarbejdelsen af de to *target*-tekster, hvilket til dels kan forklares som følge af den tvetydighed, der ligger i det svenske ords etymologi, men også fordi, at det danske ord ‘underlig’ før i tiden har betydet: “som har ell. skyldes overnaturlige kræfter; som udfører ell. sker ved, er forbundet med mirakler; underfuld” (ODS), hvilket må siges at minde om ordet ‘forunderlig’ i en nutidig kontekst.

Der kan altså argumenteres for, at oversættelsen af adjektiverne i 1955 har været *formelt* ækvivalente med udgangspunkt i en nutidig etymologisk forståelse – idet adjektiverne minder

om kildetekstens i form og indhold – men analyseres ordvalgene med udgangspunkt i en nutidig forståelse af ordene, fremstår 2021-udgavens ordvalg mere *dynamisk* ækvivalent med kildeteksten, og dermed ikke lige så formelt korresponderende, idet ‘forunderligt’ bruges. Denne divergens mellem ordbetydningerne fra 50’erne frem til nu kan også agere årsag til, hvorfor der netop forefindes et behov for kontinuerligt at genudgive og genoversætte værker: Det danske sprog har gennem tiden været i forandring, hvorfor det også er meningsgivende, at en oversættelse af et værk som *Mio, min Mio* er opdateret, hvad angår ordbetydninger, selvom dette også indbefatter, at der må gås på kompromis med en den formelle korrespondance med kildeteksten.

4.1.3. Rolig, sjov eller flot

Et andet eksempel der kan være interessant i forhold til anvendelsen af forskellige adjektiver i oversættelserne, ses i forhold til oversættelsen af det svenske ord ‘rolig’. Et citat fra originalteksten lyder:

Det var så roligt att se hur det föll genom luften och hur det plaskade till, när svärdet träffade vattnet. Det blev stora ringar på ytan, när svärdet hade försvunnit. Stora, vackra ringar som blev större och större och spred sig över hela sjön. Det såg så roligt ut (Lindgren, 1954, s. 170, egne understregninger).

Citatet skildrer en situation, hvor Mio smider sit sværd i Den Døde Sø og beskriver altså hans betragtning heraf. To af betydningerne af det svenske adjektiv ‘rolig’, bliver i *Svensk-Dansk Ordbog* beskrevet som “sjov, morsom; vittig [eller] hyggelig; rar; dejlig” (SDO) og på svensk forklares betydningen af adjektivet først og fremmest som noget, der blandt andet vækker tilfredsstillelse eller velbehag (SAOB). Der er altså to gængse betydninger af det svenske ord ‘rolig’, hvilket vi forstår som henholdsvis ‘morsom’ eller ‘behagelig’.

I oversættelsen fra 1955 bliver den tidligere skitserede tekstpassage oversat til:

Det var så sjovt at se, hvordan det hvirvlede gennem luften, og hvordan det plaskede, da det ramte vandet. Der blev store ringe på overfladen, da sværdet var forsvundet. Store, smukke ringe, som blev større og større og bredte sig over hele søen. Det så så sjovt ud (Kappel, 1955, s. 133, egne understregninger).

I citatet fra kildeteksten bliver adjektivet ‘rolig’ anvendt to gange til en beskrivelse af betragtningen, hvor ordene i 1955-udgaven i begge tilfælde bliver oversat til ‘sjov’. I udgaven fra 2021 bliver der dog skrevet:

Det var så sjovt at se det suse gennem luften og bagefter ramme vandet med et ordentligt plask. Der kom store ringe i vandoverfladen, da sværdet var forsvundet. Store, smukke ringe, som blev større og større og bredte sig over hele søen. Det så så flot ud (Bodenhoff, 2021, s. 134, egne understregninger).

I citatet ses det, at det sidste understregede adjektiv bliver erstattet af ‘flot’. Tages frasen “Stora, vackra ringar” (Lindgren, 1954, s. 170) i betragtning, kan dette anses som en tydeliggørelse af, hvilken beskrivende kategori bedømmelsen af betragtningen tilhører. Der kan i den forbindelse argumenteres for, at det ‘rolig’, der er placeret sidst i sætningen, oprindeligt henviser til betydningen ‘behagelig’ snarere end til det morsomme. Situationen bedømmes altså ved: “Det så så sjovt ud” (Kappel, 1955, s. 133). Omvendt kan det også diskuteres, hvorvidt ‘flot’ er et velvalgt ord i denne sammenhæng, da der kan argumenteres for, at dette adjektiv er mere ækvivalent med ‘vacker’.

Dette ses også på side 45 i kildeteksten og på side 38-39 i de to måltekster. Her fremstår ordet ‘rolig’ i relation til, at Mio skal besøge Nonnos farmor: “Och därför tyckte jag det skulle bli roligt att gå och hälsa på hos Nonnos farmor” (Lindgren, 1954, s. 45). I oversættelsen fra 1955 bliver ‘rolig’ igen oversat til ‘sjov’: ”Og derfor syntes jeg, det kunne være sjovt at gå på besøg hos Nonnos bedstemor” (Kappel, 1955, s. 38). I den nyeste udgave bliver ordet derimod oversat til ‘spændende’: “Så jeg syntes, det kunne være spændende at besøge Nonnos farmor” (Bodenhoff, 2021, s. 39). Her kan der igen argumenteres for, at man i oversættelsespraksissen af den første oversættelse, har tolket ‘rolig’ som ækvivalent med det danske ‘sjov’, ligesom i det førnævnte eksempel. Igen ses der et ordvalg i 2021-udgaven, der afviger fra oversættelsen fra 1955. Her er der ydermere blevet tolket på det oprindelige ord ‘rolig’, således det også kan være passende for konteksten, men adjektivet ‘spændende’ nævnes ikke i nogle af definitionerne af det svenske ‘rolig’, som det kan ses i ordbogsopslaget.

Vi tager, som det tidligere er nævnt, udgangspunkt i den svensk-danske ordbogs forklaring af betydningen af det svenske ‘rolig’, som netop besidder to forskellige definitioner, karakteriserende for enten ‘behagelig’ eller for ‘morsom’. I den forbindelse kan det også diskuteres, om der i det hele taget eksisterer en direkte, dansk oversættelse af ordet, hvis det skal repræsentere den førstnævnte betydning. I målteksten fra 2021 virker det ikke til, at man i

oversættelsespraksissen har sat sig definitivt fast på en bestemt betydning, men at der derimod veksles mellem anvendelsen af forskellige ord, der indgår i samme semantiske kategori med ‘rolig’; ‘sjov’, ‘flot’ og ‘spændende’. Her virker det til, at konteksten er taget i betragtning i udvælgelsen af adjektiverne, hvorimod ‘rolig’ i alle tilfælde i 1955-udgaven er oversat til enten ‘sjov’ eller ‘morsom’.

I et tilfælde som dette kan der argumenteres for, at 2021-udgaven afspejler en *dynamisk* ækvivalens, idet den oprindeligt mente betydning, kan overføres på *target*-teksten uden at det nødvendigvis er et ord, der er tilsvarende *source*-tekstens på et etymologisk plan, idet flere af 2021-udgavens ordvalg ikke er synonyme med kildetekstens. På samme måde vidner den ensartede anvendelse af enten ‘morsom’ eller ‘sjov’ om, at ‘rolig’ er tolket på en bestemt måde, og at adjektiverne i 1955-oversættelsen derfor afspejler en mere *formel* ækvivalens, hvis der tages udgangspunkt i den givne tidslige kontekst.

4.1.4. Skär, fin eller lyserød

Der findes endvidere et nedslag i teksterne, hvor to af oversættelsernes adjektiver divergerer fra hinanden, og ikke er nærsynonymer: Det ene adjektiv er beskrivende for, hvorvidt en genstand er æstetisk appellerende mens det andet betegner en farve. Dette finder sted i oversættelsen af det svenske adjektiv ‘skär’, og sætningen fra *source*-teksten lyder således: “Jag har sett en sorts skära blommor som växer bra på mossor” (Lindgren, 1954, s. 180). I oversættelsen fra 1955 fremstår oversættelsen heraf som: “Jeg har set en slags fine blomster, der vokser godt på mos” (Kappel, 1955, s. 141). Her ses ‘skära blommor’ altså oversat til ‘fine blomster’, men i den nyeste oversættelse af romanen lyder den samme sætning: “Jeg har set nogle lyserøde blomster, som vokser godt i mos” (Bodenhoff, 2021, s. 141). Her består det interessante i, at der tilsyneladende ikke er enighed om, hvordan ‘skära’ skal tolkes i de to måltekster. Slås ‘skär’ op i *Svenska Akademiens ordbok*, foreslås betydningen: “klar [...] blank [...] klar o. ren l. ljus o. vacker (i färgen l. färgerna); [...] skinande vit, vit o. ren” (SAOB). Denne betydning svarer til måden, hvorpå ordet oversættes til i 1955-udgaven; “fine blomster” (Kappel, 1955, s. 141).

En anden betydning af ‘skär’ er dog “blekröd, ljusröd, rosafärgad” (SAOB), hvilket korresponderer med oversættelsen af ordet i udgaven fra 2021. Denne afvigelse i ordvalget mellem *target*-teksterne er påfaldende, idet oversætteren på tidspunktet for udførelsen af oversættelsen ikke kan have vidst, hvilket adjektiv forfatteren oprindeligt har ment. Adjektiverne er begge passende at anvende i konteksten, der netop beskriver blomsterne, og af den årsag kan

det have været vanskeligt at vurdere, om der oprindeligt var at gøre med den ene (fine) eller den anden (lyserøde) betydning.

Ud fra et mere sociokulturelt perspektiv, kan der dog argumenteres for, at oversætteren ikke kun trækker på sin leksikale viden eller på viden fra oversættelsestudiet, men også må inddrage sin egen indlejrethed i begge kulturer, der netop rækker ud over *source*-tekstens informationer, og de informationer, et opslagsværk kan tilbyde. Til trods for, at de to adjektiver fra *target*-teksterne ikke er synonyme, kan der desuden argumenteres for, at dette er underordnet i et bredere perspektiv af teksten og den kontekstuelle betydning. Problematikken ved oversættelsen af polyseme ord anskues forskelligt alt afhængigt af teoretiske standpunkter, men et aspekt af fænomenet kan være, at et ords tvetydige betydninger sjældent er i fuldstændig uoverensstemmelse med hinanden. Nida argumenterer eksempelvis for, at dette sjældent kan anskues som en kritisk oversættelsesproblematik:

the different meanings of a single word are rarely in competition, for they not only have relatively well defined markers which help to differentiate the meanings, but so often they are so diverse as not to compete with one another for the same semantic domain (Nida & Taber, 1974, s. 63).

På trods af, at 'fin' og 'lyserød' ikke er synonyme, går de forskellige ordvalg, ifølge Nidas synspunkt, altså ikke ud over den kontekstuelle betydning, og begge ord kan derfor være beskrivende for referenten. I dette tilfælde må vi antage, at referenten ikke er væsentlig for den øvrige fortælling – og var den det, ville oversætteren kunne ty til den tekstlige kontekst, for da bedst at bestemme det rette adjektiv.

4.1.5. Ledsam, kedelig eller sørgelig

I gennemgangen af adjektiver, der afviger fra hinanden i de to oversættelser, er der endvidere to ord, der er af særlig interesse, både fordi de afviger fra hinanden i *target*-teksterne, men også fordi ordene tilsyneladende har gennemgået en forandring, således de i et nutidigt perspektiv, vil blive opfattet på en anden måde, end de gjorde i 50'ernes Danmark. I gennemgangen af teksternes adjektiver, fandt vi, at ordet 'kedelig' optrådte to gange i teksten fra 1955, men dette ord erstattes af henholdsvis 'sørgelig' og 'en skam' i den nyeste danske udgave af romanen. Sætningen fra den første oversættelse lyder som følger: "jeg håbede og ønskede, at han havde det, for jeg selv havde været uden far så længe, at jeg vidste, hvor kedeligt det var" (Kappel, 1955, s. 23). Ordet 'kedelig' er i denne sammenhæng beskrivende for de følelser, der for Mio

opstår i relation til det ikke at have en far. Denne følelse bliver i originalteksten beskrevet med adjektivet “ledsam” (Lindgren, 1954, s. 26), hvis betydning kan være “bedrøvelig, trist, kedelig” (SDO) eller “kedsommelig” (ibid.). Sætningen i den nyeste udgave af romanen fremstår som: “jeg håbede og ønskede, at han havde en, for jeg havde selv været uden en far så længe, så jeg vidste, hvor sørgeligt det var” (Bodenhoff, 2021, s. 25).

Det andet eksempel, hvor ‘kedelig’ fremgår af teksten fra 1955 ses ved: “Men jeg syntes alligevel, det var kedeligt, at der ikke var et menneske, som kunne høre os...” (Kappel, 1955, s. 37). Konteksten for denne sætning er, at Mio og Nonno spiller på fløjte, men at Mio ville ønske, at nogen kunne høre dem gøre det. Samme situation bliver i 2021-udgaven formuleret som: “Men jeg syntes nu alligevel, det var en skam, at der ikke var nogen mennesker, som kunne høre os...” (Bodenhoff, 2021, s. 39). I 1955-oversættelsen er ‘kedelig’ altså beskrivende for de forhold, ikke at have nogen far samt at ingen hører drengenes fløjtespil. På dansk, lige så vel som på svensk, kan adjektivet ‘kedelig’ henvise til to tilstande. Den første betydning relaterer sig til synonymerne uspændende, kedsommelig eller uinteressant (DDO). Den anden betydning agerer derimod en bredere samlebetegnelse over ubehagelige tilstande, såsom “beklagelig; skuffende; pinlig, ubehagelig; usympatisk” (ibid.). Der kan argumenteres for, at det er ordets tvetydige betydning, der ligger til grund for, at brugen af adjektivet i 2021-udgaven ikke forekommer, nærmere bestemt selve pragmatikken af ordet i et tidsligt perspektiv.

Slås ordet op gennem CoREST, en database udarbejdet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab ses utallige sætningskombinationer, hvoraf ordet fremgår. Databasen giver mulighed for at betragte ordet i anvendelse fra 1985 til 2020, og selvom der blot er tale om et spænd på 35 år, og selvom søgeværktøjet ikke giver mulighed for at betragte sætningskonstruktioner fra 1955, kan det altså være medvirkende til at give et indblik i, hvordan ordet blev anvendt i tiden omkring den seneste oversættelses udgivelse.

I en søgning på brugen af ordet i 2010 og 2011 dukkede der 15 vilkårlige resultater op. Ud af de 15 var der 11 resultater, hvor adjektivet ‘kedelig’ henviser til et uinteressant, kedsommeligt forhold, blandt andet i relation til konteksterne: “gør ikke noget væsen af sig [...] kunne man fristes til at kalde den kedelig” (DSL, 2021), “[iklædt] kedelig sort fra top til tå” (ibid.) samt “Egedal forekommer måske lidt profilløs og kedelig” (ibid.). Kun fire ud af de 15 ordanvendelser beskrev et ærgerligt eller ubehageligt forhold, blandt andet med eksempler som: “fik sig en kedelig overraskelse” (ibid.), “en kedelig tendens” (ibid.) samt “Det er en kedelig situation” (ibid.) Dette kan altså siges at eksemplificere, at den ene betydning af adjektivet er hyppigere anvendt i årene omkring den seneste oversættelses udgivelse, end den betydning af ordet, der forekommer i udgaven fra 1955. Endvidere kan man forestille sig, at de alternative

ordvalg bestående af “sørgelig” (Bodenhoff, 2021, s. 25) og “en skam” (ibid., s. 39), kan være et udtryk for, at betydningen er forsøgt tydeliggjort. Romanen er henvendt til børn, og i den forbindelse kan det have været magtpåliggende at anvende ord, der for det første ikke er polyseme, og for det andet, ord, hvis rette betydning netop er tidssvarende.

Som nævnt er ordet, der er anvendt til beskrivelsen af de pågældende situationer i *source*-teksten ‘ledsam’, og dermed argumenterer vi for, at ordvalget i 1955 er mere *formelt* ækvivalent med kildeteksten. Der kan i samme forbindelse sondres ved, om anvendelsen af de alternative ord i 2021-udgaven kan være et eksempel på *dynamisk* ækvivalens. Der kan stilles spørgsmål ved, hvorvidt den pågældende oprindeligt tænkte effekt af ordet, var blevet overført på *target*-teksten, hvis ‘kedelig’ var blevet anvendt i udgaven fra 2012 (og 2021), taget tiden for oversættelsen i betragtning, netop fordi ordet ‘kedelig’ virker til at blive brugt anderledes i et nutidigt aspekt.

4.1.6. Eländig, elendig eller sølle

På samme måde som det forrige eksempel med adjektivet ‘kedelig’ ses der ydermere en tendens til, at ordet ‘elendig’ anvendes i 1955-oversættelsen, men at dette ord udskiftes med alternativer i udgaven fra 2021. I alle tilfælde udspringer ordvalget fra 1955-udgaven fra *source*-teksten, der anvender ordet ‘eländig’. Dette kan altså siges at være en *direkte oversættelse*. ‘Elendig’ anvendes fire gange i oversættelsen fra 1955, og sætningerne lyder som følger: “„Det er derfor, du er så lille og bleg og elendig...” (Kappel, 1955, s. 56), “Hvis hun hørte, at man ikke behøver at sidde og hænge over en bog og blive bleg og elendig, men kan være ude i den friske luft og alligevel få alle de eventyr, man har lyst til (ibid.), “Der sad en gammel mand derinde, en lille, elendig, mager gamling med gråt, pjusket hår” (ibid., s. 75) samt “Enos hytte lå der så lille og grå og elendig” (ibid., 91). Adjektivet anvendes i disse tilfælde både til en beskrivelse af personer og genstande, og forekommer kohærente med adjektiverne ‘lille’, ‘bleg’, ‘mager’ og ‘grå’. Adjektivet beskriver i 1955-udgaven altså noget, der fremstår som i dårlig stand eller kvalitet, eller noget der står i kontrast til det at være sund og stærk.

I oversættelsen fra 2012 kommer de tilsvarende sætninger til udtryk således: “„Det er derfor, du er så lille og bleg og sølle...” (Bodenhoff, 2021, s. 56), “Hvis hun hørte, at man ikke behøver at sidde og hænge med næsen i en bog og blive bleg af at læse eventyr...” (ibid., s. 57) “Der sad en gammel mand derinde, en stakkels, mager lille mand med gråt, filtret hår” (ibid., s. 75) samt “Der lå Enos hytte så lille og grå og sølle” (ibid., s. 92). Her betegner de alternative adjektiver det samme semantiske indhold som i 1955-udgaven. I den første nævnte sætning er

‘elendig’ dog erstattet af ‘sølle’, og i den anden skildrede sætning bliver ‘elendig’ helt enkelt slettet, således det eneste adjektiv der står tilbage, er “bleg” (ibid., s. 57). I den tredje sætning erstattes ordet af ‘stakkels’ og i den fjerde tilsvarende sætning i 2021-udgaven, erstatter ‘sølle’ igen ‘elendig’. Der virker altså til at være en form for aversion mod brugen af ‘elendig’, og måske kan dette være et udtryk for, at ordet i 2012 danner andre konnotationer end det var tilfældet i 1954 og 1955.

Slås ‘elendig’ op i *Den Danske Ordbog* er der adskillige eksempler på, hvordan ordet kan anvendes, men fælles for dem er, at de alle er betegnende for noget, der karakteriseres negativt. En af definitionerne lyder på: “som vækker medlidenhed eller medynk pga. sin svagheit, hjælpeløshed eller ulykkelige situation om person” (DDO), dog er en sidenote til dette, at det markeres som gammeldags sprogbrug (ibid.). Samtidigt er en anden betydning “stærkt irriterende, besværlig eller tåbelig” (ibid.), hvilket af ordbogen kategoriseres som nedsættende sprogbrug (ibid.). Der er altså en central forskel i, hvordan betydningerne af dette adjektiv forstås. Det er i den forbindelse plausibelt at formode, at der i oversættelsen fra 1955 er ment den definition, der kædes sammen med medlidenhed og hjælpeløshed til eksempelvis at beskrive karakteren Eno, men et sådant ordvalg ville potentielt have været upassende i den nyeste oversættelse, fordi ‘elendig’ netop også kan være nedsættende og producere et uheldigt billede af personer, som i romanen oprindeligt skildres som en stakkel – en fordom, man højest sandsynligt ikke har ønsket at forelægge for modtagerne af *target*-teksten.

Her kan det også være relevant at indtænke, hvilke funktioner karaktererne besidder og ydermere det didaktiske aspekt, der så ofte er til stede i børnelitteratur. Dette betyder, at en oversætter ville skulle træde varsomt med de prædikater (heraf eksempelvis adjektiver), der tilføjes karaktererne: Blev ‘elendig’ anvendt til at beskrive Eno – manden der hjælper Mio og Jum-Jum og peger dem i den rigtige retning i deres søgen efter ridder Kato – i en nutidig udgivelse af *Mio, min Mio*, ville det muligvis ikke opfordre læseren til at fatte sympati med ham. Selvom Coillies teoretiske sigte er oversættelse af karakternavne i børnelitteraturen, kan det alligevel være relevant at tage begrebet, som Coillie kalder den *formative* funktion, i betragtning. Et karakternavn kan, som tidligere beskrevet, besidde en række forskelligartede funktioner, hvor den *formative* funktion netop konfronterer læserne med norm- og værdisæt og fungerer som et moralsk kompas (Coillie, 2006, s. 124).

Sammenfattes dette med Enos karaktertræk samt den sympati, der forsøges skrives frem i beskrivelserne af ham, giver det i en nutidig sproglig kontekst altså mening at ændre de tilknyttede adjektiver, således den samme opfattelse af Eno bevares. I originalteksten beskrives han som følgende:

Det satt en gammal gubbe där inne, en mager, eländig, liten gubbe med grått, toviggt hår. Han hade en eld i sin spis, och han satt framför elden och vaggade fram och tillbaka och sa: – Å... å... å, jag dör av hunger [...] Han höll upp sina magra gamla händer framför sig precis som om han var rädd
(Lindgren, 1954, s. 95-96).

Gennem beskrivelserne af ham kan det ses, at Eno bliver fremstillet som en stakkel, som læseren snarere skal fatte sympati med end at anskue ham som “stærkt irriterende, besværlig eller tåbelig” (DDO). På samme måde, som med adjektivet ‘kedelig’, kan ‘elendig’ undersøges i CoREST. Vi ønskede at se, hvordan ‘elendig’ bliver anvendt i praksis, og om det er den ene eller anden betydning af ordet, der dominerer et udsnit af sprogbrugen i årene omkring den seneste oversættelses udgivelse. Som det var tilfældet med det forrige ordeksempel, blev 15 vilkårlige sætninger med ordet vist, og heraf henviste ‘elendig’ i 14 af eksemplerne til en person eller genstands utilstrækkeligheder og flere heraf fremstod som mere eller mindre nedsættende. Der er tale om eksempler som: “hun var elendig i sengen” (DSL, 2021), “De påstod, at jeg ville blive en elendig leder” (ibid.), “En målt elendig folkeskole” (ibid.) samt “Netto giver også kaffe, men den er så elendig” (ibid.). Denne slags betydning forekom altså 14 ud af 15 gange, mens blot et enkelt eksempel henviste til betydningen, der relaterer sig til ‘stakkels’: “så fattige familier ikke længere skal leve med frygten om en elendig fremtid” (ibid.).

Undersøges forekomsten af ordet i perioden for midt 80’erne, det tidligste søgemaskinen kan fremvise, tegner der sig et andet billede. Ud af de 15 ord var cirka syv af dem henvise til det at være stakkels, fattig eller svag. Det tyder altså umiddelbart på, at denne betydning af ‘elendig’ bliver mindre hyppigt anvendt med tiden, hvilket udskiftningen af adjektivet i den seneste oversættelse af romanen, også kan ses som et udtryk for. I stedet har man, som nævnt, taget et valg om at anvende adjektiverne ‘sølle’ og ‘stakkels’ eller helt at foretage en sletning af ordet.

Hidtil er udvalgte adjektiver fra de tre tekster blevet gennemgået. Adjektiverne og den omkringliggende tekstlige kontekst er, som nævnt, blevet udvalgt på baggrund af, at ordvalgene fremstår afvigende fra hinanden i *target*-teksterne fra 1955 og 2021. Analysen har hidtil drejet sig om adjektivernes etymologi og velegnethed i den pågældende tekstlige kontekst, og det er blevet undersøgt, hvad der kan ligge til grund for de forskelligartede ordvalg i de to oversættelser. Som problemformuleringen også afspejler, ønsker vi i dette speciale blandt andet at undersøge de to danske oversættelser af *Mio, min Mio* med udgangspunkt i Eugene Nidas forståelse af *formel* og *dynamisk* ækvivalens. Det forholder sig ikke sådan, at de to oversættelser kan

opdeles som udelukkende afspejlende for enten en *formel* eller *dynamisk* ækvivalens, men derimod er der enkelte elementer fra hver af oversættelserne, der peger i retningen af hver ækvivalensform. I det foregående analyserende afsnit fremstår 1955-oversættelsen som mere *formelt* ækvivalent med kildeteksten, end det er tilfældet med 2021-udgaven, og vi argumenterer for, at den sproglige, diakrone udvikling har indvirkning på dette resultat. Som det vil ses i de efterfølgende afsnit, forholder ækvivalensen med kildeteksten sig anderledes, hvis blikket vendes mod et andet analytisk fokus.

4.2. Mikrostrategisanalyse

Som tidligere nævnt, kan en oversat teksts mikrostrategier være medvirkende til at pege i retning af dens overordnede makrostrategi. Bestemmelsen af makrostrategierne er en del af nærværendes speciales problemformulering, og for at besvare denne bedst muligt, argumenterer vi for, at det er hensigtsmæssigt at undersøge, hvilke mikrostrategier der kan have været anvendt i de to oversættelser af *Mio, min Mio*. I følgende afsnit vil der tages udgangspunkt i stedsbetegnelserne i de to oversættelser, og vi vil undersøge, hvilke mikrostrategier, der er anvendt i etableringen af de diegeser, fortællingerne udspiller sig i. Derudover vil følgende mikrostrategisanalyse også undersøge karakternavne, udeladte ord, sætninger og tekstpassager samt afvigende formuleringer.

Som tidligere forklaret, har vi i analyseprocessen arbejdet ud fra et påfaldenhedsprincip, og vi finder netop, at de divergerende navne på steder i oversættelserne er påfaldende, idet dette vedrører, hvilken kontekst teksternes handlingsforløb udspiller sig i, og at disse er forskellige alt efter, hvilken af oversættelserne, der er at gøre med. Påfaldenhedsprincippet kommer i de andre analyseafsnit også til udtryk gennem den komparative læsning af de to oversættelser, og vi finder det særligt iøjnefaldende at navnene på karakterer, såvel som stedsbetegnelser, også er divergerende i de to oversættelser. Derudover er der større forskelle i, hvilke formuleringer fra *source*-teksten, man har valgt at bibeholde i hver af oversættelserne, hvilket danner grundlaget for analyseafsnittet omhandlende udeladte ord, sætninger og tekstpassager. På samme måde er de forskellige måder at oversætte bestemte formuleringer fra *source*-teksten også påfaldende, og danner dermed grundlag for afsnittet, hvor de afvigende formuleringer fra *source*-teksten og fra oversættelserne imellem, undersøges.

4.2.1. Steder

Var der nogen, der hørte radio den femtende oktober sidste år? Var der nogen, der hørte, at de spurgte efter en dreng, der var forsvundet? De sagde sådan:

Københavns politi efterlyser den 9-årige Bo Vilhelm Olsen, der har været forsvundet fra sit hjem, Gl. Kongevej 73, siden i forgårs aftes klokken 18. Bo Vilhelm Olsen har lyst hår og blå øjne og var ved bortgangen iført korte, brune bukser, grå strikket trøje og en lille rød hue. Meddelelse om den forsvundne bedes givet til politiet i København eller nærmeste politi

(Kappel, 1955, s. 7 – kursiveret i original).

Ovenstående agerer henholdsvis bagsidetekst og indledende ord i den ældste danske udgave af *Mio, min Mio*. Holdes denne tekstpassage op imod tilsvarende i *source*-teksten, kan det først og fremmest observeres, hvordan stednavnene er udskiftet, således at de i denne danske oversættelse fremstår mere lig *target*-tekstens omgivende sproglige og kulturelle referenceramme.

De tilsvarende informationer i *source*-teksten kommer til udtryk på følgende måde: “Polisen i Stockholm efterlyser 9-årige Bo Vilhelm Olsson, som sedan i förrgår kväll klockan 18 varit försvunnen från sitt hem, Upplandsgatan 13” (Lindgren, 1954, s. 5). Stockholm er i oversættelsen altså erstattet af København og Upplandsgatan 13, adressen for værkets hovedperson, bliver til Gl. Kongevej 73. Modificeringen af stedsangivelserne i den ældste danske oversættelse kommer ligeledes til udtryk ved: “Lige før klokken seks om aftenen sagde hun, at jeg skulle løbe hen til en bager på Falkonéallé og købe en bestemt slags tvebakker, som hun så godt kunne lide” (Kappel, 1955, s. 9-10). Den tilsvarende sætning i *source*-teksten lyder: “Strax före klockan sex på kvällen sa hon åt mig att jag skulle springa bort till ett bageri vid Drottninggatan och köpa en sorts skorpor som hon tyckte om” (Lindgren, 1954, s. 8). I dette tilfælde bliver Drottninggatan i den første danske oversættelse altså erstattet af Falkonéallé. Udskiftningen af navnet på et sted til fordel for et andet indtræder ydermere, når det i originalteksten beskrives, at de to venner, Bosse og Benka, legede sammen i Tegnérunden (ibid., s. 6), men hvor denne park i den danske oversættelse kaldes for Frederiksberg Have (Kappel, 1955, s. 8).

Kastes der et blik på de nævnte adresser i kontekst af virkeligheden, kan det ses, hvordan Upplandsgatan, Tegnérunden og Drottninggatan i Stockholm ligger tæt ved hinanden i

samme område. Et element der dog synes iøjnefaldende er, at Bosses adresse i den første danske oversættelse er Gl. Kongevej 73, mens det i *source*-teksten, som nævnt, er Upplandsgatan 13. Her kan der sondres ved, hvorfor nummeret på adressen ikke er det samme som i *source*-teksten, og der ikke blot er udført en *direkte overførsel*, som ellers ville have været oplagt.

På et kort over København, kan det ses, at Gl. Kongevej 73 ligger tættere på Frederiksberg Have og Falkonerallé – stederne som Bosse besøger i romanen – end husnummer 13 gør. Dog er det vanskeligt at gennemskue, hvad der ligger til grund for anvendelsen af denne specifikke adresse, idet der ville have været andre oplagte adresser i det geografiske område, der ville kunne skabe samme eller en tættere ækvivalens i forhold til de geografiske afstande i *source*-teksten. På samme tid kan der argumenteres for, at oversætteren har trukket på sin egen geografiske viden om København, idet der på adressen Gl. Kongevej 13 i dag er nyere kontorbygninger, og generelt fremstår området forholdsvist nybygget. Derfor kan det også formodes, at der på adressen i tiden for oversættelsens udgivelse ikke har været boliger, hvorfor oversætteren muligvis har fundet det mest hensigtsmæssigt at referere til et sted i København – Gl. Kongevej 73 – hvor ældre lejligheder, der er bygget før 50'erne, præger gadebilledet.

På denne måde kan der argumenteres for, at der også bliver tilført et lag af realisme, idet oversætteren netop har taget højde for den virkelige københavnske geografi i oversættelsen af stedsbetegnelserne. Der kan også reflekteres over, om det didaktiske har spillet en rolle i navngivningen af stederne i 1955-oversættelsen, og om det er et udtryk for, at oversætteren ønsker at imødekomme børnenes, der læser romanen, geografiske referencerammer.

Selve værket *Mio, min Mio* er en fortælling med fantastiske genretræk, hvilket den parallelle verden, som Bosse pludseligt indtræder i, også vidner om. En del steder der ikke tilhører den virkelighedsnære diegese, beskrives i romanen, men navnene på disse afviger ikke fra *source*-teksten i nogle af *target*-teksterne, og kaldes derimod for 'Landet i det Fjerne' på både svensk og dansk i alle tre udgaver, ligesom 'De Grønne Enges Ø' i både 1955- og 2021-udgaven også fremstår ækvivalent med *source*-tekstens: 'Gröna Ängars ö'. Her er der altså tale om steder, der ikke er forankret i en virkelig verden, og netop derfor findes behovet for at tilpasse dem målkulturen eventuelt ikke. Som tidligere nævnt, kan de skitserede eksempler på 'oversættelserne' af stedsbetegnelserne fra romanens virkelige verden anskues som et forsøg på at tilpasse oversættelsen det segment, som den er tiltænkt. Denne praksis kan være et udtryk for *tilpasning* som mikrostrategi i oversættelsesprocessen, idet der her er at gøre med en tilpasning af kulturspecifikke elementer i form af stederne (Øveraas, 2014, s. 41).

Som nævnt udspiller værkets handling sig i to verdener; en virkelig samt en overnaturlig, og de skildrede steder fra den virkelighedsnære diegese er forankret i virkelighedens geografi. Derfor kan de steder netop siges at være referenter for en svensk, kulturel ramme, som størstedelen af *target*-segmentet, danske børn, måske ikke ville kunne identificere. Der kan i den forbindelse reflekteres over, om denne strategi er anvendt for at komme en potentiel manglende identifikation – der i værste tilfælde ville kunne hæmme indlevelsesevnen – til livs. Måden strategien er udført på er ved at udskifte *source*-tekstens stedsangivelser med tilsvarende steder i Danmark, hvor semantiske koder såsom hovedstæder, centrale gader og parker er fællestræk: På denne måde, er der blevet gjort et forsøg på at bevare *source*-tekstens beskeder, koder og effekter, som stedsbetegnelserne i oversættelsen fra 1955 indeholder på trods af modificeringerne.

Selvom denne *tilpasning* tydeliggør, hvad for steder der er tale om for et dansk læserpublikum, afgrænser inddragelsen af de københavnske stednavne sig dog til primært at appellere til en målgruppe, tilhørende et bestemt geografisk område i Danmark. Dette betyder altså, at alle danske børn nødvendigvis ikke ville drage nytte af disse tilpasninger, idet den københavnske geografi i givet fald kan virke lige så fremmed som en stockholmsk, særligt med tanke på, at romanen henvender sig til børn.

I den seneste danske udgave af romanen fra 2021, er der i højere grad *formel* ækvivalens i sammenligning af stedsangivelserne i *source*-teksten. Her er det, i modsætning til 1955-udgaven, tydeligt at fortællingen udspiller sig i Stockholm, og her har Bosse ikke adresse på Gl. Kongevej, men på Uplandsgade. Selvom dette gadenavn også findes i København, kan valget af denne specifikke gade være et udtryk for et samvirke mellem to mikrostrategier; *direkte overførsel* og *direkte oversættelse*. Den *direkte overførsel* kommer til udtryk ved, at den første del af sammensætningen, ‘upland’, er blevet bevaret. Der ses dog ændringer i ordet som gør, at det stemmer overens med danske sprognormer, og det sproglige træk fra den svenske grammatik, hvor der er dobbeltkonsonant efter en trykstærk, kort vokal (Karker, 1976, s. 52) er således ændret, og på den måde klinger stednavnet mere dansk i forhold klusilsvækkelsen af *t* til *d*. Den *direkte oversættelse* kommer til udtryk ved, at ‘gatan’ fra *source*-teksten bliver til det danske ‘gade’. Den danske oversættelse af stednavnet, fremstår altså på en måde, således at det er i overensstemmelse med danske sprognormer, samtidigt med, at den er ækvivalent med kilde teksten.

Det er tydeligt, at der i denne oversættelse ikke er blevet forsøgt ændret ved, at fortællingen foregår i Sverige, hvilket også ses når Bosse finder en flaske fra “Stockholms Bryggerier A/B” (Bodenhoff, 2021, s. 14) med en ånd i og ved, at han mindes at have været med Benka i

sommerhus ved Vaxholm (ibid., s. 21). I den første danske oversættelse stammer ølflasken fra “Kongens Bryghus” (Kappel, 1955, s. 12), og sommerhuset ligger ikke ved Vaxholm, men i det nordsjællandske Rørvig. På etiketten af flasken, som Bosse finder, står der i *source*-teksten skrevet “Aktiebolaget Stockholms Bryggerier Klass II” (Lindgren, 1954, s. 11), og dette afviger altså fra beskrivelsen i 2021-udgaven.

Oversættelsen af ‘Aktiebolaget Stockholms Bryggerier Klass II’ til ‘Stockholms Bryggerier A/B’ kan være et udtryk for mikrostrategien *kondensering*; en praksis inden for oversættelse, hvor tekst fra originalkilden forkortes, men hvor selve betydningen er forsøgt bevaret (Schjoldager, 2008, s. 102). Dette ses blandt andet gennem ‘aktiebolaget’ fra *source*-teksten, der bliver afkortet til ‘A/B’ i *target*-teksten. Således bibeholdes konnotationerne til Sverige som stedet for handlingsforløbet, idet ‘bolaget’ er det svenske ord for selskab, og tilsvarende udtryk på dansk ville være ‘aktieselskab’ eller ‘A/S’. Denne subtile detalje vidner om, at det særligt svenske har været magtpåliggende i forhold til de valg, der er blevet taget i oversættelsesprocessen.

Den hele frase ‘Aktiebolaget Stockholms Bryggerier Klass II’ refererer dog til en bestemt type pilsnerøl (SHM), mens udeladelsen af ‘Klass II’ i oversættelsen kun signalerer, at flasken stammer fra firmaet Stockholms Bryggerier. Her er der altså blevet taget et valg, hvor selve stedet er blevet vægtet højere end den specifikke kulturelle reference, nemlig typen af øl. I den forbindelse kan der argumenteres for, at det er til diskussion, hvorvidt den egentlige reference til den specifikke pilsner bevares. Omvendt kan der argumenteres for, at *kondenseringen* korresponderer med den kontekstuelle betydning, idet resultatet stadig udpensler, at der er at gøre med en øl fra et stockholmsk bryggeri.

Foruden førnævnte eksempel kan den seneste danske oversættelse generelt siges at bære præg af *direkte overførsler* og *direkte oversættelser* som mikrostrategier. Den førstnævnte omhandler, at *st*-elementer overføres uændrede til *target*-teksten, og derigennem fremstår de kendetegnende elementer for *st*-kulturen som værende en naturlig del af *target*-teksten (ibid., s. 93). Den *direkte overførsel* ses særligt i forhold til stedsangivelserne i romanen, idet der i 2021-udgaven ikke på samme måde som i 1955-udgaven, er blevet gjort et forsøg på at tilpasse stederne og dertilhørende kulturelle referencer segmentet af *target*-teksten. Som det tidligere er blevet pointeret, er den *direkte overførsel* betinget af, at oversætteren har et indgående kendskab til *target*-kulturen, således at dette segment ville kunne forstå de overførte elementer (Øveraas, 2014, s. 38). I den forbindelse er det oplagt at tænke, at de beslutninger der er taget i oversættelsesprocessen af 2012-oversættelsen beror på, at henholdsvis *source*- og *target*-tekstens kulturelle udgangspunkter er ens nok til, at *tilpasning* som mikrostrategi ikke har været

et nødvendigt greb. Den *direkte oversættelse* som mikrostrategi præger også stedsangivelserne i 2021-udgaven. Disse ses primært i forhold til at tilpasse elementerne fra *source*-teksten de grammatiske og ortografiske rammer i *target*-sproget, som det kan ses i de nævnte eksempler med ‘Uplandsgade’, ‘Landet i det Fjerne’ samt ‘De Grønne Enges Ø’.

4.2.2. Navne

Det er ikke kun stedsbetegnelserne, der er af interesse i forhold til *target*-teksternes ækvivalens eller afvigelser holdt op imod *source*-teksten. Kastes der et blik på den tidligere skildrede indledende tekstpassage fra 1955-udgaven, kan det ses, at navnet på romanens hovedperson fremstår som Bo Vilhelm Olsen. Navnet fra *target*-teksten er næsten identisk med det navn, der fremgår af *source*-teksten på nær efternavnet, der i *source*-teksten er Olsson. Der er dermed at gøre med en *direkte overførsel* af Bo Vilhelm, mens efternavnet altså er omskrevet til den danske pendant, Olsen, som er en form for *direkte oversættelse*, idet de to navne etymologisk set begge betegner patronymer af navnet Ole, men på hvert deres sprog.

Til trods for, at de to navne fremstår så sammenfaldende, er tilpasningen alligevel udført, idet navnet er oversat direkte, således det stemmer overens med de dansksproglige normer for navne. Bos kaldenavn, der i originaludgaven benævnes som Bosse, er yderligere blevet modificeret, således at det i *target*-teksten fra 1955 er Busse. Her beror forskellen altså på blot en enkelt vokal, men strategien bag synes uklar, idet det er vanskeligt at fastslå, hvad der ligger til grund for denne specifikke omskrivning. Tages der udgangspunkt i 1955-udgaven i et komparativt forhold til originalteksten, bliver det tydeligt, at størstedelen af navnene henvisende til personer har gennemgået en forandring. Bosses kammerats navn i originaludgaven er Bengt, der har kaldenavnet Benka, og samme persons navn i oversættelsen er Christian, som kaldes Kesse. Et andet eksempel, hvor værkets karakterers navne også bliver oversat, er i henhold til Bosses plejeforældre, der i *source*-teksten hedder “tant Edla” og “farbror Sixten” (Lindgren, 1954, s. 6), men hvor de i oversættelsen går under navnene “tante Edel” og “onkel Sigurd” (Kappel, 1955, s. 8). Udover skiftene i selve egennavnene, kan det også observeres, hvordan det foranstillede appellativ ‘farbror’ erstattes af ‘onkel’.

Dette er muligvis gjort med henblik på at accentuere relationen mellem Bosse og plejefaren i en dansk, kulturel og sproglig kontekst: “Jeg var plejebarn hos tante Edel og onkel Sigurd. Jeg kom til dem, da jeg var et år gammel. Før den tid boede jeg på et børnehjem, og der hentede tante Edel mig” (Kappel, 1955, s. 8). På dansk er ordet ‘onkel’ ikke kun forbeholdt en mors eller fars bror, men kan også anvendes om en mand, der enten er gift ind i familien

eller som blot står familien nær (DDO). ‘Farbror’ er på dansk derimod en afgrænset titel, der udelukkende henviser til en bror af faren, mens det på svensk også kan være betegnende for en “manlig person som är vän till ens föräldrar; ofta i förbindelse med förnamn” (SAOB).

Der er altså en divergens i, hvad ordene ‘farbror’ og ‘onkel’ kendetegner på henholdsvis dansk og svensk, og måske derfor har der været behov for at oversætte ‘farbror’ til ‘onkel’ i oversættelsen fra 1955, til trods for, at ordene eksisterer i begge sprog. Selvom farbror Sixten ikke er en ven af Bosses familie, vidner betydningen af betegnelsen ‘farbror’ om, at der er løsere rammer for brugen af appellativet på svensk, *source*-sproget, end på dansk, hvor en mere bred betegnelse, ‘onkel’, erstatter ordet. Med andre ord ville det potentielt kunne lede til forvirring, hvis Sixten blev betegnet som en ‘farbror’ i en dansk sammenhæng, idet han netop ikke har nogen biologisk tilknytning til Bosse eller hans far.

Dette samt ændringen af selve proprietene kan være et udtryk for *tilpasning* som mikrostrategi (Øveraas, 2014, s. 41): Christian, Kesse, Edel og Sigurd kan vel fremstå som mere familiære navne i forhold til danske normer for navne snarere end Bengt, Benka, Edla og Sixten ville gøre. Er dette tilfældet, virker det endvidere påfaldende, at kaldenavnet Bosse ændres til Busse i og med, at hans rigtige navn stadigvæk er Bo i oversættelsen. Som det er nævnt i dette speciales teoretiske afsnit, understreger oversættelsesforskeren Jan Van Coillie, at tilpasning af navne i denne form for litteratur er hyppigt indtrædende, hvorfor det også er interessant at reflektere over, hvad der ligger til grund for, at en så betydelig del af navnene i oversættelsen fra 1955 er tilpasset *target*-kulturen, når størstedelen af navnene i 2021-udgaven forbliver identiske med *source*-teksten.

I den seneste oversættelse af værket har man altså valgt at bibeholde størstedelen af personnavnene fra *source*-teksten, ligesom det var tilfældet ved stednavnene. Selv Bosses efternavn, der ukompliceret kan oversættes direkte til det tilsvarende Olsen, er blevet bevaret som Olsson, eventuelt som en understregning af, at fortællingen foregår i Sverige eller at fortællingen omhandler en svensk dreng. Jan Van Coillie kalder en strategi som denne for “non-translation, reproduction, copying” (Coillie, 2006, s. 125), og denne strategi bliver, som tidligere nævnt, relevant i forhold til at lade navnene i *target*-teksten fremstå uændrede, til trods for, at de måtte klinge udenlandske eller fremmede. Denne ikke-oversættelse kan, ifølge Coillie, dog risikere at have en fremmedgørende implikation mellem teksten og læseren af den, og i værste tilfælde kan personnavne der er for fremmede eller for komplicerede at læse for målkulturen nærmest spolere “the mere pleasure of reading” (ibid.).

Kun et enkelt personnavn i *target*-teksten fra 2021, afviger fra *source*-teksten: Bosses plejemor, der i *source*-teksten kaldes Edla, er i begge *target*-teksterne kaldt Edel, men foruden

dette er samtlige øvrige navne altså *formelt* ækvivalente med kildeteksten. Derudover sker der en ændring i navnet på grønthandleren, som Bosse ofte handler ved, der i originalteksten er kaldt “tant Lundin” (Lindgren, 1954, s. 7). I 2021-udgaven er den samme person omtalt som “fru Lundin” (Bodenhoff, 2021, s. 11), og forskellen beror her på det foranstillede appellativ. Ændringen kan være gjort med baggrund i en divergens i de konnotative ladninger, der på svensk og dansk kan udledes af ‘tante’, ligesom det forekommer i det tidligere skitserede eksempel med ‘farbror’ og ‘onkel’.

I det svenske sprog refererer ‘tant’ først og fremmest til et slægtskabsforhold, men en øvrig betydning betegner en “ældre (rar o. välvillig) kvinna oberoende av släktskap” (SAOB), og ordet vil typisk anvendes af en yngre person med henblik på at udtrykke respekt overfor vedkommende (ibid.). I kildeteksten antyder betegnelsen ‘tant’, med udgangspunkt i *Svenska Akademiens ordboks* definition altså, at Bosse besidder et kærligt og respektfuldt forhold til grønthandleren. Kastes der et blik på, hvilke konnotationer det direkte oversatte ‘tante’ indeholder på dansk, kan det ses, at ordet først og fremmest betegner en kvindelig slægtning eller en kvinde, hvem man har en så nær forbindelse til, at det lige så vel kunne have været en familiær relation. En tredje betydning er dog: “ældre kvinde med en snerpet eller sur opførsel” (DDO), og det beskrives, at ordet ‘tante’ kan klassificeres som nedsættende sprogbrug, idet ordet “bygger på stereotype forestillinger om (ældre) kvinder” (ibid.). Ordet bærer altså to modstridende betydninger på henholdsvis svensk og dansk, og der kan i den forbindelse argumenteres for, at det kunne have været problematisk at udføre en *direkte overførsel* af appellativet i det givne eksempel, netop fordi titlen ikke ville svare til den funktion, som karakteren oprindeligt har i fortællingen: “En som var snäll emot mig, det var tant Lundin i fruktaffären. Hon gav mig godsaker och frukt då och då” (Lindgren, 1954, s. 7).

Som tidligere beskrevet besidder navnene i børnelitteratur ofte funktioner, et fænomen der af Coillie defineres som “possible side effects” (Coillie, 2006, s. 123), idet de ikke nødvendigvis fremkalder den ønskede effekt ved læseren eller er intentionelt udført af oversætteren (ibid.). Det beskrives, at navnene i børnelitteraturen først og fremmest har identifikation som funktion; gennem navnene skal læseren kunne navigere i tekstens persongalleri. Derudover kan navnene også indbefatte andre funktioner, herunder blandt andet en *informativ, formativ, emotionel, diverterende* eller *æstetisk* funktion (ibid., s. 124). Når der tages et valg om at oversætte et personnavn i børnelitteraturen, sigtes der ofte efter, at den eksakte funktion overføres til det oversatte navn; lykkes denne praksis, kan *source*-teksten og *target*-teksten, ifølge Coillie, klassificeres som ækvivalente på et *dynamisk* eller *funktionelt* plan (ibid.). Med dette in mente, kan der argumenteres for, at oversættelsen af ‘tant’ til ‘fru’ kan have været en vellykket strategi i

forhold til at beholde den *emotionelle* funktion, der er iboende i navnet, og som netop kendetegner den pågældende karakter samt hendes rolle i fortællingen.

I den første oversættelse fra 1955 var ‘tant’ også blevet erstattet af det mere neutrale ‘fru’, men i stedet for Lundin, er hendes navn i denne udgave Lund. Ændringen af propriet kan være et udtryk for en tilpasningsstrategi i forhold til normerne for navne i målkulturen, især med tanke på, at næsten alle navnene i *target*-teksten fra 1955 er tilpasset. En af de strategier, der knyttes sammen med tilpasningen af navnene er “replacement by a counterpart in the target language (exonym)” (Coillie, 2006, s. 126), og denne synes at stemme overens med flere af de navneændringer, der finder sted i *target*-teksten fra 1955.

Lund kan siges at være den danske pendant til Lundin – etymologisk set betegner de to navne den samme betydning – og derfor er navnet et eksonym af Lundin (Nübling, 1997, s. 154-155). Det samme kan siges at gøre sig gældende ved tilpasningen af Olsson til Olsen: Fra oversætterens side er der altså blevet gjort et forsøg på at oversætte disse navne direkte til danske variationer af dem. Som nævnt, fremlægger Coillie en anden strategi, der også vedrører tilpasningen af navnene, og denne kaldes “replacement by another name from the target language (substitution)” (Coillie, 2006, s. 127). Denne minder om den førnævnte, men knytter sig ikke til eksonymer i *target*-sproget, men derimod andre navne, der kunne minde om dem eller som eksempelvis ville indeholde den samme funktion.

I forbindelse med denne strategi, kan navnet Bengt, der i *target*-teksten fra 1955 erstattes af Christian, nævnes. Navnene Bengt og Christian hverken minder om hinanden eller deler nogen betydning, men i begge tilfælde er der tilknyttet kaldenavne, der er direkte afledninger af deres navne, idet Bengt bliver kaldt Benka og Christian kaldes for Kesse: “Egentlig hedder han Christian, men han bliver aldrig kaldt andet end Kesse” (Kappel, 1955, s. 7). At der er i denne *target*-tekst, er blevet valgt et drengenavn med en så tydelig afledning kan vidne om, at navnets funktion er forsøgt bibeholdt til trods for, at de to navne er kraftigt divergerende fra hinanden. Bengt var på tidspunktet for romanens og denne oversættelses udgivelse et populært navn blandt drenge i Sverige, hvilket kan ses ved, at gennemsnitsalderen for mænd med navnet i dag er 72 år (SCB).

Tilsvarende er Christian et hyppigt anvendt navn i Danmark; gennem tiden det mest populære drengenavn, hvis stavemåden med *k* medtælles (KU). I *target*-teksten er funktionerne af navnet fra *source*-teksten altså forsøgt bevaret gennem en korrespondance mellem de to navne i forhold til kaldenavn og popularitet. Den samme oversættelsesstrategi kan siges at have gjort sig gældende ved navnet på Bosses plejefar, Sixten, der i 1955-udgaven erstattes af Sigurd. I dette tilfælde minder navnene dog mere om hinanden end i det førnævnte eksempel,

men ifølge dansk- og svensksproglige onomastiske kilder, har Sixten og Sigurd ikke nogen relation til hinanden. Som tidligere beskrevet hedder Bosses plejemor i originalteksten Edla, men i begge oversættelser kaldes hun for Edel. Her kan der igen være tale om strategien, der erstatter *st*-navnet med et eksonym på *target*-sproget, idet Edla klassificeres som en variation af det tyske Edel/Adel (ISO, 2020).

Navnene på karaktererne, der er forankret i romanens virkelighedsnære diegese, har i *target*-teksten fra 1955 altså alle gennemgået forandringer på nær hovedpersonens for- og mellemnavn. Forandringerne beror på tilpasninger til *target*-kulturens navnekultur, og måden tilpasningerne er udført på, er ved enten at anvende danske eksonymer af det oprindelige navn eller ved blot at erstatte det oprindelige navn af et øvrigt dansk navn med samme konnotationer, ordlyd og/eller funktion(er) (Coillie, 2006, s. 126-127).

Ligesom ækvivalensen mellem stedsbetegnelserne fra *source*-teksten og *target*-teksten afhænger af, hvorvidt der er at gøre med fortællingens virkelighedsnære eller fantastiske verden, spiller denne skelnen også en rolle i forhold til navnene. Som det er nævnt, er alle karakterer i den virkelighedsnære verden i 1955-udgaven kaldt navne, der afviger fra kildeteksten med undtagelse af enkelte tilfælde, men når det gælder de karakterer, der tilhører den overnaturlige verden som Bosse indtræder i, er navnene de samme som i kildeteksten: Her konfronteres læseren med Bosses nye bekendtskaber, blandt andet Jum-Jum, Jiri, Nonno, hans hest Miramis og skurken ridder Kato.

I de to oversættelser forbliver disse navne altså identiske med de navne, der fremgår af kildeteksten. Kun det foranstillede appellativ 'riddar' før propriet Kato oversættes direkte til 'ridder', men selve proprieten forbliver *formelt* ækvivalente, ligesom det er tilfældet ved stedsbetegnelserne fra den overnaturlige verden, der er direkte oversat og *formelt* ækvivalente med *source*-teksten. Coillie fastslår, at der er en større tendens til, at virkelighedsnære navne oversættes end de, som udspringer af en fantastisk eller overnaturlig diegese (Coillie, 2006, s. 130-131). Tilpasningen af karakternavne er netop et udtryk for en agenda, der vil gøre de fremmede elementer familiære for *target*-kulturen, og derfor kan det være interessant at reflektere over, hvorvidt målgruppen, børnene, oplever fremmedheden på samme måde, når det sættes i forbindelse med en fantastisk kontekst, og om *foreignization* og *domestication* dermed ikke er af væsentlig betydning, når det gælder ikke-virkelighedsnære karakternavne (ibid.).

4.2.2.1. Motivationer for at oversætte karakternavne

Der kan være flere grunde til, hvorfor en oversætter vælger mikrostrategien *tilpasning*, herunder nogle af de specifikke strategier, formuleret af Coillie, til at gribe navne i oversat børnelitteratur an. Coillie udpeger blandt andet ‘nature of the name’, hvilket vedrører navnets tilknyttede konnotationer, som den primære motivation for ændringen af navnet (Coillie, 2006, s. 129). Hvorvidt et navn klinger for ‘fremmed’ samt tematikken om *foreignization* nævnes først og fremmest som en grund til, hvorfor der tyes til *tilpasning*, men også andre konnotationer kan være komplekse, når oversætteren konfronteres med navnene på karaktererne i børnelitteraturen: “Translators may also choose to modify a name unknown in the target culture if it might otherwise lead to confusion, for example, as regards the character’s gender” (ibid., s. 130). Navnes kønnede ladninger kan være vidt varierende alt efter hvilket *target*-sprog, der er at gøre med.

Som et eksempel fremhæver Coillie Roberto Piuminis børnebog *Mattia e il nonno* (1999), hvor hovedpersonens navn Mattia ændres til Matthijs i den nederlandske oversættelse, fordi hovedpersonen er en dreng, og navne, der har endelse på *a* primært bliver associeret med feminine navne i denne kulturs referenceramme (Piumini 1999, i Coillie 2006, s. 130). Det kan være interessant at overveje, om samme procedure har fundet sted i oversættelserne af *Mio, min Mio*. Som et eksempel på dette, kan Bengts kaldenavn, Benka, tages i betragtning. Samme navnekultur som det nævnte eksempel med *Mattia e il nonno* kan siges at gøre sig gældende i Danmark (KU, 2012), og det kan derfor være nærliggende at overveje, om dette har spillet en rolle på oversættelsen af navnet Benka. Bemærkelsesværdigt er det dog, som tidligere nævnt, at denne *tilpasning* ikke finder sted i den nyeste danske udgave. Der blev i 2012 lavet onomastisk forskning, der pegede på, at *a* som endelse i drengenavne er i tiltagende udvikling (ibid.). Derigennem kan der reflekteres over, om der, på de godt 60 år, der er mellem den første og seneste oversættelse af romanen, er sket en udvikling i holdningerne til børns opfattelser angående rammerne for særligt feminine og maskuline navne.

De kønnede ladninger kan muligvis også ligge til grund for beslutningen om at ændre navnet Janne (Lindgren, 1954, s. 62) – navnet på den dreng, der jævnlige tyranniserer Bosse i den virkelighedsnære diegese – som i 1955-oversættelsen er blevet erstattet af navnet Jens (Kappel, 1955, s. 50). I Danmark er Janne et navn, der både kan bæres af mænd og kvinder. Kvinder udgør dog en klar majoritet i fordelingen på tværs af køn; der findes godt 5000 kvinder i Danmark med navnet i 2023, hvorimod kun 18 mænd hedder det (DST). Der tegner sig et omvendt billede, hvis blikket vendes mod svenske statistikker. I Sverige er der 1253 personer,

der bærer navnet Janne, hvoraf kun 65 af disse er kvinder (SCB). På samme måde som i eksemplet med endelsen *a*, er det nærliggende at formode, at ændringen af navnet kan være gjort med baggrund i opfattelsen af, at målgruppen ville risikere at fejltolke karakteren. Ligesom navnet Benka er indskrevet i den nyeste oversættelse, er drengen, der er efter Bosse i 2021-udgaven igen kaldt Janne. Hvis kønstatistikken har spillet en rolle i overvejelserne af oversættelsesprocessen i 1955, kan genkomsten af *st*-navnene i 2012-oversættelsen altså være et udtryk for, at man i mindre grad indtænker de potentielle problematikker, som et tvetydigt navn ville kunne føre med sig.

Der er altså en betydelig forskel mellem den første danske udgave af *Mio, min Mio* fra 1955 og den seneste fra 2021, når det gælder *proprier*, herunder stedsbetegnelser og karakternavne: Mens *tilpasning* som mikrostrategi, og erstatning ved eksonymer samt ved øvrige navne fra *target*-kulturen præger den første *target*-tekst, virker det i højere grad til, at 2021-udgavens strategier i forhold til oversættelsen af navne består af ikke-oversættelser og *direkte overførsler*. Der kan argumenteres for, at stedsangivelserne i oversættelsen fra 2012 er kendetegnet af Sverige som sted for handlingsforløbet. Dette accentueres gennem bevaringen af visse lands- og kulturspecifikke elementer fra *source*-teksten.

Omvendt er der truffet nogle valg i 1955-udgaven, der forankrer stederne i en dansk kontekst, og de 'oversatte' og tilpassede stedsbetegnelser, kan altså være et udtryk for en strategi der tager hensyn til *target*-kulturens stedlige referenceramme: Der er større sandsynlighed for, at det givne segment ville kunne identificere eller blot kunne danne associationer til, hvilke steder der er tale om, især med tanke på, at stedsangivelserne er erstattet af mere eller mindre tilsvarende danske steder. Udfaldet er det samme, hvis de to oversættelsers håndtering af karakternavne granskes: Her er det, som nævnt, de samme navne som i *source*-teksten, der går igen i 2021-udgaven med undtagelse af et enkelt navn, og derudover er enkelte beskrivende appellativer desuden modificeret, således de stemmer overens med *target*-kulturens konventioner for sprog og betydning.

I oversættelsen fra 1955 står det anderledes til: Her er alle navne på romanens karakterer skiftet ud til fordel for mere danskklingende navne, ligesom det er tilfældet ved *proprierne* henvisende til steder. Sammenfattes disse observationer med Eugene Nidas teoretiske standpunkt omhandlende *formel* og *dynamisk* (eller *funktionel*) ækvivalens, kan de to forskellige udgaver placeres på hver deres pol, når det gælder bearbejdelsen af *proprier*. I den forbindelse kan der argumenteres for, at oversættelsen fra 1955 mere eller mindre virker til at sigte mod en *dynamisk* ækvivalens, der netop "focuses attention on the message itself, in both form and context" (Schjoldager, 2008, s. 68). Betydningen samt de iboende koder og funktioner der findes

i proprierne bliver forsøgt overført til alternativer, der virker mere naturlige i *target*-kulturen, hvilket eksempelvis ses i udskiftningen af Tegnérslunden til Frederiksberg Have eller ved navnene Bengt og Kristian, der begge er/var populære navne i tiden romanen skriver sig ind i, og hvis afledninger begge danner gængse kaldenavne.

Den *formelle* ækvivalens retter sig i større grad mod en bunden, direkte oversættelse, og er den *formelle* ækvivalens et oversættelsesideal, vil der fokuseres på, at “the message in the receptor language should match as closely as possible the different elements in the source language” (Nida, 1964, s. 159). Vi kan i den forbindelse argumentere for, at oversættelsen fra 2012 i højere grad fremstår *formelt* ækvivalent med *source*-teksten. Her har man, som nævnt, valgt at bibeholde størstedelen af proprier fra kildeteksten, og at overføre delelementerne fra *source*-teksten til *target*-teksten har i denne oversættelse virket magtpåliggende i modsætning til at tilpasse disse til *target*-kulturen. Dette kan, på den ene side, være et udtryk for en prioritering eller en smagssag, men muligheden for, at det er et oversættelsespolitisk anliggende, er interessant at udforske.

4.2.3. Udeladte ord, sætninger og tekstpassager

Oversættelsesstrategien *udeladelse*, det som Delabattista oprindeligt navngiver som *deletion* går i sin enkelthed ud på, at dele af *source*-teksten er slettet i *target*-teksten (Schjoldager, 2008, s. 108). Dette greb kan skyldes en række forskellige årsager, såsom en reducere i unødvendige elementer eller at fjerne misforståelser i *target*-sproget. I oversættelsesprocessen er *udeladelse* en hyppigt anvendt strategi, som dog kan have mærkbare konsekvenser for *target*-tekstens indhold og forståelighed, særligt hvis oversættelsesvalgene ikke imødekommer de kulturelle og kontekstuelle referencer, som oprindeligt er at finde i *source*-teksten.

I det følgende afsnit analyseres forskellige eksempler på sletninger af tekst i oversættelsen af *Mio, min Mio*, samt hvordan *udeladelse*, som et analytisk redskab i samspil med andre mikrostrategier, bliver anvendt i oversættelsesprocessen af værket. Ved hjælp af en analyse af en række tekstdedslag, hvor *udeladelse* som mikrostrategi forekommer, belyser analysen, hvorledes dette potentielt påvirker betydning og forståelse af 1955- og 2021-udgaven i sammenligning med *source*-teksten. Ydermere diskuteres mulige årsager til, hvorfor det kan have været oplagt eller uhensigtsmæssigt at anvende *udeladelse* som strategi.

4.2.3.1. Mellemmenneskelige relationer

Udeladelse som strategi ses som en gentagen tendens i 1955-udgaven i forhold til kildeteksten, men i 2021-udgaven tilbageføres disse slettede sætninger og tekstpassager. Der ses særligt en brug af *udeladelse* i en række eksempler, som er i relation til tante Edla, hvor elementer samt form og indhold fra *source*-teksten er blevet fjernet. I originalteksten lyder det blandt andet:

Jag hatade tant Edla för att hon sa så om min far. Kanske det var sant, att min mor dog, när jag föddes. Men jag *visste*, att min far inte var någon slusk. Jag brukade ligga och gråta efter honom ibland

(Lindgren, 1954, s. 7, kursiveret i original).

Forinden citatet bliver det nævnt i fortællingen, at Bosses mor er død, og at tante Edla mener, at Bosses far er en “slusk” (ibid.). Informationen om, at Bosses far er en “slusk” (ibid.), er en forudsætning for at forstå, hvad det er, Bosse refererer til, når han siger “sa så om min far” (ibid.). I begge oversættelser ses det beskrevet, at Bosse har rettet sin vrede mod tante Edla, grundet hendes beskyldninger om faren. I 1955-oversættelsen er *st*-formuleringen: ”Kanske det var sant, att min mor dog, när jag föddes” (ibid.) dog slettet. Dette tekststykke består først og fremmest af en gentagelse af, at Bosses mor er død. Derudover skildres det, hvordan Bosse affinder sig med denne præmis, og at han giver tante Edla delvist ret i antagelsen, men at han ikke accepterer præmissen om, at hans far er en ‘slusk’.

Den udeladte *st*-formulering gør, at 1955-oversættelsens formulering lyder således: “Jeg hadede tante Edel, fordi hun sagde det om min far. Jeg *vidste*, at min far ikke var nogen slubbet. Sommetider lå jeg og græd af længsel efter ham” (Kappel, 1955, s. 9, kursiveret i original). Her fjernes der altså et element i skildringen af Bosses tanker om tante Edla og om situationen. I 2021-udgaven er sætningen igen skrevet ind i teksten og oversættelsen lyder:

Jeg hadede tante Edel, fordi hun sagde sådan om min far. Måske var det sandt, at min mor døde, da jeg blev født. Men jeg vidste, at min far ikke var nogen sjuft. Somme tider lå jeg og græd, fordi jeg savnede ham

(Bodenhoff, 2021, s. 11).

I tilbageførslen gøres der brug af *direkte oversættelse* som mikrostrategi, hvis afvigelser blot beror på de grammatiske forskelle, der eksisterer mellem det svenske og danske sprog, hvilket ses i oversættelsen af det svenske ‘när’ til det danske ‘da’, og at der derudover er en forskel i

passivformen ved ‘da jeg blev født’ i sammenligning med ‘när jag föddes’. Den *direkte oversættelse* kommer også til udtryk i de omkringliggende sætninger af 2021-udgavens givne tekstnedslog, da det i originalteksten lyder: “Men jag *visste*, att min far inte var någon slusk” (Lindgren, 1954, s. 7, kursiveret i original), hvilket i 2021-udgaven oversættes til: “Men jeg vidste, at min far ikke var nogen sjuft” (Bodenhoff, 2021, s. 11).

Mellem *source*-teksten og udgaven fra 2021 ses således en *formel* ækvivalent oversættelse, hvor der i 1955-udgaven viser sig en mindre afvigelse på grund af *udeladelse*: “Jeg *vidste*, at min far ikke var nogen sjuft” (Kappel, 1955, s. 9, kursiveret i original). Her er konjunktionen ‘men’ undladt og denne udeladelse beror på, at der netop ikke findes et modsætningsforhold i 1955-udgaven. Sletningen af ordet fremstår derfor som semantisk, og er udført således sætningen passer ind i konteksten af *target*-teksten. Hvorfor oversætteren har valgt denne mikrostrategi ved oversættelsen af sætningen, hvor Bosse udtrykker sin vrede mod Edla, kan være vanskeligt at fastslå, men på den ene side kan der argumenteres for, at en sådan sletning er mere eller mindre uvæsentlig, da den ikke er betydningsbærende for den samlede opfattelse af målteksten.

På den anden side kan der dog argumenteres for, at 1955-udgaven kunne have gjort brug af *direkte oversættelse* på samme vis som 2021-udgaven. Ifølge Øveraas er en forudsætning for udeladelsesstrategien, at den slettede tekst ikke er betydningsbærende (Øveraas, 2014, s. 43). I og med, at de slettede elementer i 1955-udgaven, ikke går ud over målsegmentets forståelse af teksten, kan der argumenteres for, at strategien mest af alt har en kondenserende virkning, og vi formoder, at grunden til, at den er anvendt, er et ønske om at forkorte eller præcisere teksten. Godtages præmissen om, at de slettede elementer ikke er betydningsbærende, har *udeladelsen* i dette tilfælde effekt som mikrostrategien *kondensering*: “When condensing, a translator renders the contextual meaning of the source text, but in a shorter way” (Schjoldager, 2008, 102).

Foruden *udeladelsen* af større tekststykker ses der ligeledes en brug af andre oversættelsesstrategier i sidste del af det citerede tekststykke. I *source*-teksten lyder sætningen: “Jag brukade ligga och gråta efter honom ibland” (Lindgren, 1954, s. 7). I begge danske udgaver gives der et bud på en oversættelse af kildeteksten, hvor begge oversættelser afviger fra *source*-teksten, og ydermere er forskellige fra hinanden. 1955-udgavens oversættelse lyder: “Somme tider lå jeg og græd af længsel efter ham” (Kappel, 1955, s. 9), mens der i 2021-udgaven står: “Somme tider lå jeg og græd, fordi jeg savnede ham” (Bodenhoff, 2021, s. 11). Ens for begge oversættelser er den *direkte oversættelse* af det svenske ‘ibland’, der oversættes til ‘somme tider’ samt placeringen af adverbiet, som står i sætningens begyndelse i begge *target*-tekster.

I oversættelsen fra 1955 gøres der brug af en *tilføjelse*, hvilket ses i frasen ‘af længsel’. Denne mikrostrategi tillader, at der indskrives elementer i *target*-teksten, som ikke er at finde i *source*-teksten (Schjoldager, 2008, s. 104-105). *Tilføjelsen* af ‘af længsel’ trækker på frasen “gråta efter honom” (Lindgren, 1954, s. 7). Ved at tilføje ‘af længsel’ bliver det implicitte sproglige element, der er iboende i sætningen i *source*-teksten, fremskrevet, netop fordi det svenske ‘efter honom’ kan siges at udgøre et implicit *st*-element. Ydermere kan der argumenteres for, at oversætteren har tolket på det originale udsagn, idet citatet også kunne have været direkte oversat til ‘græd efter ham’. Som en styrkemarkør og for at forsøge at forsyne *target*-tekstens modtager med den samme effekt, som fremgår af den originale sætning, er frasen ‘af længsel’ derfor tilføjet.

I 2021-udgaven ses der ligeledes et forsøg på at fremskrive *st*-effekten i *target*-teksten ved sætningen: “fordi jeg savnede ham” (Bodenhoff, 2021, s. 11). Dette samt frasen ‘af længsel’ kan ses som et udtryk for *dynamisk* ækvivalens, idet savnet til faren kan anses som en central beskrivelse af Bosses følelsesliv, og at denne betydning altså bliver overført til *target*-teksterne gennem omformuleringerne. I forlængelse af dette kan der argumenteres for, at *omskrivning* er blevet anvendt som mikrostrategi, idet frasen ‘af længsel’ (1955) og sætningen ‘fordi jeg savnede ham’ (2021) kan siges at agere en omskrivning af *st*-elementet ‘gråta efter honom’, og fordi den ordrette betydning ikke er central, så længe selve *st*-effekten overføres (Øveraas, 2014, s. 40). Som nævnt udspringer *omskrivning* fra Vinay og Darbelnets forståelse af *equivalence*, der netop beskriver den samme situation med “different (stylistic) means from that of the source text” (Schjoldager, 2008, s. 90), og der – som det også er tilfældet ved den *dynamiske* ækvivalens – karakteriserer det, der sker i ovenstående oversatte tekststykke.

Endnu et eksempel på, at der i 1955-udgaven er slettet tekstpassager, som står i relation til tante Edla, ses senere i fortællingens handlingsforløb, hvor Bosse nu er indtrådt i den fantastiske verden, og bliver til Mio, hvor han for første gang stifter bekendtskab med sin far, kongen: “I ansiktet var han lik Benkas pappa fast vackrare. Det var synd, att inte tant Edla kunde se honom. Då hade hon fått se, att min pappa inte var någon slusk” (Lindgren, 1954, s. 16). Sætningen “Det var synd, att inte tant Edla kunde se honom” (ibid.) er fjernet fra 1955-udgaven, således den oversatte formulering lyder: “I ansigtet lignede han Kesses far, han var bare smukkere. Så kunne hun selv have fået at se, at min far ikke var en slubbert” (Kappel, 1955, s. 16). De to sætninger, der omgiver pladsen, hvor sætningen oprindeligt står, er blevet omskrevet, således sætningen til stadighed er i semantisk og kontekstuel overensstemmelse med den øvrige tekst.

Hvorfor dette valg er taget, kan fra et analytisk perspektiv være svært at fastslå, men på den ene side kan der argumenteres for, at sætningen som sådan ikke er betydningsskabende for læseren, og at *target*-tekstens modtager uden besvær ville kunne forstå kildeteksten på trods af sletningen. Derudover kan der argumenteres for, at effekten af *source*-teksten bevares, idet tante Edla til stadighed er til stede gennem frasen 'så kunne hun selv have fået at se'. På denne måde bliver der foretaget en reducere af tekstmængden, og *udeladelsen* gør i dette tilfælde, at teksten fremstår mere kondenseret. På den anden side kan der argumenteres for, at sletningen af "Det var synd, att inte tant Edla kunde se honom" (Lindgren, 1954, s. 16) fjerner et betydningslag ved ikke at oversætte den følelse, Mio udtrykker i relation til tante Edla.

Dette betydningslag ses i 2021-udgaven, da sætningen tilbageføres via en *direkte oversættelse* som lyder: "Han lignede Benkas far, han var bare smukkere. Det var en skam, at tante Edel ikke kunne se ham. Så havde hun fået at se, at min far ikke var nogen sjuft" (Bodenhoff, 2021, s. 16). At sætningen tilbageføres i 2021-udgaven, kan ses som et udtryk for en mere bunden oversættelse af *source*-teksten. I dette tilfælde virker det til, at oversætteren har efterstræbt en form for *formel* ækvivalens med kildeteksten, i højere grad end udgaven fra 1955 har.

I det sidste tekstdedslag fra 1955-udgaven, der er sigende om forholdet mellem Mio og tante Edla, kommer endnu en *udeladelse* til udtryk. I originalværket lyder sætningen: "Jag skulle önska att tant Edla fick se, hur stor och stark och brun och frisk jag är nu för tiden. Jag är så solbränd och så väldigt stark så" (Lindgren, 1954, s. 71). Den sidste del af citatet: 'Jag är så solbränd och så väldigt stark' er slettet fra 1955-udgaven, hvormed endnu en udpenslende beskrivelse af Mios indre erfaringsverden udelades i *target*-teksten. I 1955-udgaven lyder sætningen: "Jeg ville ønske, at tante Edel kunne se, hvor stor og stærk og brun og rask jeg er nu" (Kappel, 1955, s. 56). Den oprindelige sætning kan siges at bestå af en mere grafisk beskrivelse af Mios udseende samt en beskrivelse af Mios egen selvopfattelse. Mio er ikke blot "stærk og brun og rask" (ibid.), men også "solbränd och så väldigt stark" (Lindgren, 1954, s. 71). Den slettede frase 'solbränd och så väldigt stark' er desuden en gentagelse og fungerer som en eksplicitering af det allerede skildrede 'stærk og brun', hvilket netop kan ses som en motivation for at kondensere elementerne (Øveraas, 2014, 41).

Ligesom det er tilfældet ved de før skildrede eksempler, bliver denne sætning igen skrevet frem i 2021-udgaven, således at teksten lyder: "Jeg ville ønske, at tante Edel kunne se, hvor stor og stærk og brun og rask jeg er nu. Jeg er så solbrændt, og enormt stærk er jeg også" (Bodenhoff, 2021, s. 56). Igen kan der reflekteres over, hvorledes den slettede sætning er betydningsskabende for den samlede oplevelse af *target*-teksten, men at der ses slettede elementer i Mios relation til tante Edla i 1955-udgaven gør, at oversættelsen fremstår mere fri i sin

oversættelsesstrategi end 2021-udgaven gør. I den forbindelse kan der også reflekteres over, om de slettede elementer i nogen grad gør, at en række personlighedstræk og indre beskrivelser om Mio mangler i 1955-udgaven, som i sidste ende kan risikere at hæmme modtagersegmentets forestillingsunivers i forbindelse med læsningen af *target*-teksten sammenlignet *source*-teksten. Dette taler desuden ind i en diskussion om, hvorledes oversættelsernes fokus bør være ved originalværket, eller om oversættelser bør formidle *source*-tekstens elementer og effekter med fokus på målgruppen af *target*-teksten – om idealet for oversættelsen bør være en *formel* eller *dynamisk, funktionel ækvivalens*.

4.2.3.2. Afstande

Som tidligere nævnt, ses der en tendens til, at 1955-udgaven afviger fra *source*-teksten ved at bruge *udeladelse* som oversættelsesstrategi, hvilket gør, at den fremstår som en mere fri oversættelse i forhold til 2021-udgaven. I dette afsnit belyses særligt brugen af sletning i forbindelse med afstande mellem de beskrevne steder, og der fokuseres i den forbindelse på, hvordan *udeladelse* som mikrostrategi fjerner tekstpassager, der beskriver de elementer, der knytter sig til steder og afstande. Derudover vil der reflekteres over, hvordan dette i sidste ende påvirker den samlede oversættelse.

Udeladelsen af sætninger der beskriver afstande mellem de skildrede steder, ses i nogen grad i 1955-udgaven. En sletning ses eksempelvis i sætningen: “Jeg løb af afsted hen til postkassen” (Kappel, 1955, s. 11), hvilket afviger fra *source*-teksten som lyder: “Jag kilade iväg till brevlådan ett kvarter längre bort” (Lindgren, 1954, s. 8). I 1955-udgaven er “ett kvarter längre bort” (ibid.) helt enkelt blevet slettet, hvilket på sin vis ikke virker betydningsskabende, og derfor sagtens kan udelades uden at have betydning for *target*-tekstens modtager. En forklaring på, hvorfor denne frase er slettet, kan skyldes det geografiske forhold, som er blevet etableret i 1955-udgaven. Som nævnt tidligere i analysen under afsnittet om stednavne, er stedsangivelserne ændret til københavnske steder og vejnavne. Ved at udelade sætningen skal oversætteren derigennem ikke drages til ansvar for at fremskrive eventuelle faktuelle usandheder, som er relateret til de geografiske forhold. Det vides ikke med sikkerhed, om der findes en postkasse “ett kvarter längre bort” (ibid.) fra Falkonéallé, og når det ikke oversættes i 1955-udgaven, kan der ikke sættes spørgsmålstegn ved det. Sætningen er bibeholdt i 2021-udgaven, og dette virker logisk med tanke på, at stedsangivelserne i den nyeste oversættelse fremstår i overensstemmelse med *source*-tekstens stockholmske geografi.

Sætningen er altså til stede i 2021-udgaven og lyder: “Jeg skyndte mig hen til postkassen en gade derfra” (Bodenhoff, 2021, s. 12). Sætningen kan siges delvist at være en *direkte*

oversættelse med undtagelse af ‘skyndte’, som kan siges at agere en fortolkning af ‘kilade’, der direkte kan oversættes til det danske ‘smutte’ og ‘pile’ (ordbogen). Med dette ordvalg virker det til, at der har været et ønske om at specificere handlingen. Definitionen på at ‘skynde’ er: “sætte tempoet i sine bevægelser op; gøre noget hurtigt” (DDO). Ordet ‘skynde’ indeholder altså informationer om et tidsligt aspekt, og udpensler implicit måden handlingen bliver gjort på. Nida sonderer over de forskellige betydningslag af ord, der kan overlappe hinanden.

I *The Theory And Practice of Translation* (1974) beskrives en hierarkisk struktur for ord, et klassifikationssystem, og som et eksempel nævnes “animal, mammal, dog, terrier” (Nida & Taber, 1974, s. 68). Dette kan netop også siges at gælde samlebetegnelsen som det at ‘bevæge sig’, hvor ‘løbe’ og ‘gå’ er underkategorier, og hvor at ‘skynde sig’ ville være en yderligere specifikation. Et ord som ‘gå’ har flere synonymer og overlappende ord i det samme semantiske område, hvilket netop også udspiller sig i valget af oversættelse af ‘kila’. De svenske nærsynonymer til ‘kila’ er ‘löpa’, ‘springa’ og ‘skynda’, og her ses der netop et semantisk overlap mellem ordene, der svarer til ‘skynde’, hvor ordene ‘smutte’ og ‘pile’ ligeledes overlapper inden for samme semantiske kategori. ‘Skynde’ kan siges at have samme konnotationer i *target*-sproget som *source*-sprogets ‘kila’, og derfor kan der argumenteres for, at 2021-udgaven netop forsøger at bevare effekten af ordet ved denne oversættelse, hvilket også kan være et udtryk for en *dynamisk, funktionel* ækvivalens, idet selve ordets effekt og funktion bevares.

Vendes blikket igen mod sletningerne af beskrivelser, der relaterer sig til afstande, kan der tages udgangspunkt i tekstnedslaget, hvor Mio, Jum-Jum og Nonno skal besøge Nonnos farmor. Mio spørger Nonno, om hans farmor bor langt væk, og Nonno svarer, at det gør hun og Jum-Jum tilføjer: “– Ja, ja, vägen blir inte alls lång, om vi bara spelar, när vi går, sa Jum-Jum. Han ville, att vi skulle gå hem till Nonnos farmor, och det ville jag också” (Lindgren, 1954, s. 45). Denne beskrivelse er fjernet i 1955-udgaven og endnu en gang bibeholdt i 2021-udgaven, hvor den via *direkte oversættelse* er oversat til: “„Ja, ja, vejen bliver slet ikke lang, hvis vi bare spiller, mens vi går,” sagde Jum-Jum. Han syntes, det var en god idé at besøge Nonnos farmor, og det syntes jeg også” (Bodenhoff, 2021, s. 39). Hvorfor denne passage ikke er at finde i 1955-udgaven, er iøjnefaldende, fordi et argument for at anvende *udeladelse* som mikrostrategi, netop er, at der er et aspekt, der er besværligt at oversætte, og at man vurderer, at det potentielt vil forvirre segmentet af *target*-teksten (Øveraas, 2014, s. 43).

Fordi denne tekstpassage udspiller sig i en fantasiverden, er det ikke plausibelt, at man ikke ville kunne oversætte disse geografiske skildringer. Værd at italesætte er, at *target*-tekstens modtager kan siges at mangle både form og indhold af den beskrivelse som er at finde i

source-teksten, og ydermere den detaljerede udsigelse mellem Mio, Jum-Jum og Nonno. Derfor bliver læseren potentielt ikke præsenteret for de informationer om karakterernes gøren og laden i sammenligning med læseren af kildeteksten. Omvendt kan der argumenteres for, at beskrivelsen af drengenes færden står implicit beskrevet ved: „Bor hun langt herfra?” spurgte jeg. „Ja, men vejen bliver kort, hvis vi spiller, når vi går,” sagde Nonno” (Kappel, 1955, s. 38) og gennem, at efterfølgende tekstpassage er en beskrivelse af, at drengene er på vej til Nonnos farmor. Set med det perspektiv, er Jum-Jums tilføjelse ‘vägen blir inte alls lång, om vi bara spelar, när vi går’ altså underordnet, fordi informationerne gives gennem Nonnos svar og det fremadskridende handlingsforløb.

På vejen til farmoren ses der også beskrivelser i kildeteksten og 2021-udgaven, der ikke er til stede i 1955-udgaven. Her beskrives det, hvordan Mio, Jum-Jum og Nonno vandrer, mens de spiller på deres fløjte, og hvordan: ”Lammungarna undrade nog vart vi skulle ta vägen. Men de tyckte visst, att det var roligt, för de bräkte och skuttade omkring oss hela tiden” (Lindgren, 1954, s. 46). Dette er atter et eksempel på, at modtageren af 1955-udgaven ikke bliver præsenteret for nogle beskrivende elementer. På samme tid kan der argumenteres for, at informationen “Lammene undrede sig sikkert over, hvor vi skulle hen. Men de syntes vist, at det var sjovt, for de brægede og sprang rundt om os hele tiden” (Bodenhoff, 2021, s. 39), som citatet fra 2021-udgaven lyder, ikke er essentielt for konteksten. Derfor kan *udeladelsen* ses som et udtryk for en kondensering af teksten, ligesom det virker til i flere af de før pointerede eksempler.

Et eksempel, hvor der bliver slettet tekst, der ikke implicit er til stede i de omkringliggende komponenter, og hvor *udeladelsen* ikke har effekt som en *kondensering*, ses på side 123 i *source*-teksten, hvor der står:

Först blev jag inte alls rädd. Jag stod där vid vägskalet och undrade vilken väg Jum-Jum hade tagit. Han kunde inte ha gått många steg, och jag kunde ju bara skrika på honom – Jum-Jum, var är du, skrek jag det värsta jag kunde
(Lindgren, 1954, s. 123).

Dette oversættes i 1955-udgaven til: “Først blev jeg ikke spor bange. Jeg kunne jo bare kalde på ham. „Jum-Jum, hvor er du?” råbte jeg, så højt jeg kunne” (Kappel, 1955, s. 95-96). Her ses det altså, hvordan *st*-sætningen er blevet slettet fra 1955-udgaven, og der kan på den ene side argumenteres for, at *kondensering* som mikrostrategi kunne have været en alternativ mulighed, idet den udpenslende beskrivelse af Mios refleksioner går tabt på grund af *udeladelse*, fordi sætningen ikke er implicit til stede, som i de før skildrede eksempler.

På den anden side vides det ikke, hvorvidt denne sætning i oversættelsesprocessen i 1955 er blevet anset som betydningsbærende for den øvrige fortælling. Dog kan det fastslås, at der i sammenligningen med kildeteksten og 1955-udgaven ses en reducere i beskrivelsen af Mios følelsesmæssige reaktion på at miste Jum-Jum af syne.

I beskrivelsen af den samme situation, hvor Mio og Jum-Jum bliver adskilt fra hinanden, kan der i 2021-udgaven ses en brug af mikrostrategierne *kondensering* og *tilføjelse* i sidste del af følgende tekststykke sammenlignet med *source*-teksten:

Jeg stod der, hvor gangen delte sig i tre, og overvejede, hvad for en af gangene Jum-Jum mon havde valgt. Han kunne ikke være gået mange skridt, og jeg kunne jo bare kalde på ham. „Jum-Jum, hvor er du?” råbte jeg, lige så højt jeg kunne
(Bodenhoff, 2021, s. 95).

I *source*-teksten nævnes der, at: “Jag [Mio] stod där vid vägskalet” (Lindgren, 1954, s. 123), hvilket ikke er en identisk beskrivelse med 2021-udgavens, der omtaler en gang som deler sig i tre (Bodenhoff, 2021, s. 95). Derfor kan der argumenteres for, at oversætteren har brugt *tilføjelse*, hvor der bliver tilskrevet elementer i *target*-teksten – implicit eller eksplicit – der ikke er at finde i *source*-teksten (Schjoldager, 2008, s. 104-105). Ordet ‘vägskalet’ kan direkte oversættes til ‘skillevej’ (SDO), men der er altså taget et valg om at udpensle ordet i den nyeste danske oversættelse. Argumentet for, at 2021-udgaven gør brug af *tilføjelse* kan således findes i den danske definition af ordet ‘skillevej’, som er: “sted hvor en vej deler sig i to” (DDO). Forinden citatet bliver det i *source*-teksten netop understreget, at drengene befinder sig “et ställe, där gangen delade sig i tre olika vägar” (Lindgren, 1954, s. 122). Tages den danske definition af ordet ‘skillevej’ i betragtning, er den *dynamiske* ækvivalens altså blevet opnået ved at udpensle ordet gennem *tilføjelsen*.

4.2.3.3. Genstande

Det er ikke blot stedsangivelser som ses manipulerede af mikrostrategien *udeladelse*. Der ses ligeledes en tendens til at udelade nærmere beskrivelser af genstande i 1955-udgaven, som den nyeste oversættelse af værket igen indeholder, som i de førnævnte eksempler. I arbejdet med de konkrete eksempler, kan brugen af *udeladelse* til en vis grad virke uvæsentligt for den tekstlige kontekst, men fordi vi finder, at strategien finder sted gentagne gange, er dette en påfalden i sammenligningerne af værkerne.

Udeladelsen af beskrivelser forekommer systematisk over hele værket fra 1955, og ses første gang, da Bosse har fået et rødt æble af tante Lundin. Her beskriver *source*-teksten æblets

udseende ved en enkel beskrivelse: “Och så gav hon mig ett vackert rött äpple, som såg så gott ut” (Lindgren, 1954, s. 8). I 1955-udgaven er første del af sætningen direkte oversat og lyder: “Og så gav hun mig et fint, rødt æble” (Kappel, 1955, s. 10), mens sidste del er udeladt. Sætningen er altså slettet i 1955-udgaven og endnu en gang tilbageført i 2021-udgaven, hvor den lyder: “Og så gav hun mig et smukt rødt æble, som så så dejligt ud” (Bodenhoff, 2021, s. 12).

Udover den slettede sætning adskiller de to oversættelser sig fra hinanden ved de respektive ordvalg af ‘fint’ versus ‘smuk’, som henviser til forskellige grader af positive adjektiver. ‘Fint’ beskriver, ifølge *Den Danske Ordbog*, noget som er af god kvalitet, elegant eller præsentabelt, uden hverken at være iøjnefaldende eller imponerende (DDO), mens ‘smuk’ oftest bruges om noget der er æstetisk appellerende og imponerede (DDO). Som det også fremgik af specialets analyse omhandlende ordvalg af adjektiver, ændrer en del ord gennem tiden betydning. Dette er også tilfældet ved et adjektiv som ‘fin’, der, som nævnt, i en nutidig sproglig kontekst henviser til noget der er godt, uden at det er “iøjnefaldende eller imponerende” (ibid), mens det tidligere blandt andet har betydet noget, som “*er af en særlig udsøgt kvalitet ell. art; særlig fuldkommen ell. udmærket; ofte om hvad der (af en ell. anden grund) anses for bedre end ell. foretrakkes for det almindelige ell. daglige*” (ODS, kursiveret i original). Her er udviklinger af det danske sprog igen en årsag til nogle af forskellene mellem oversættelserne, og der kan argumenteres for, at den daværende betydning af ‘fin’ svarer til det nutidige ‘smuk’ snarere end den nutidige betydning af ‘fin’.

De efterfølgende sætninger “som såg så gott ut” (Lindgren, 1954, s. 8) og “som så så dejligt ud” (Bodenhoff, 2021, s. 12) er altså ikke tilstedeværende i 1955-udgaven. 2021-udgavens tilbageførte sætning kan implicit siges at påpege vigtigheden af at fastholde *st*-elementet i *target*-teksten, idet den efterfølgende sætning understreger den bestemte værdi, som tillægges æblet i fortællingen. Der kan heraf argumenteres for, at der igen kan være tale om, at den ældste udgave kondenserer visse beskrivende elementer fra *source*-teksten, hvilket i nogen grad kan siges at påvirke *st*-effekten. Omvendt kan årsagen til sletningen af sætningen være svær at fastslå, da sætningen som sådan ikke virker til at være et element som kunne skabe en forvirring hos *target*-tekstens modtagere (Øveraas, 2014, s. 43), hvis den var til stede. Derudover kan der argumenteres for, at sletningen er udført, fordi den efterfølgende sætning i originalkilden: “som såg så gott ut” (Lindgren, 1954, s. 8) er en pleonasme, idet den påpeger det samme betydningsindhold, som adjektivet ‘fint’ i frasen “et fint, rødt æble” (Kappel, s. 1955, 10) henviser til. Sætningen kan derfor slettes for at komprimere tekststykket. En årsag til, at pleonasmer anvendes, er dog at forstærke effekten ved det ytrede (Fafner, 2015), og derfor kan dette også anses som et bevidst sprogligt valg fra forfatterens side.

Det samme gør sig gældende i beskrivelsen af de bogstaver på brevet, som tante Lundin giver Bosse. I kildeteksten står der: “det lyste och glänste om det som av eld. Ja, bokstäverna som tant Lundin hade skrivit lyste med eldskrift” (Lindgren, 1954, s. 8-9). Sætningen der indledes af ‘ja’ er ikke at finde i 1955-udgaven, hvor der blot står: “det lyste og skinnede, som om det var af ild” (Kappel, 1955, s. 11). Dette er direkte oversat i 2021-udgaven til: “det lyste fra det, som om det var af ild. Ja, de bogstaver, som fru Lundin havde skrevet, lyste som ildskrift” (Bodenhoff, 2021, s. 12).

På den ene side kan der argumenteres for, at den slettede tekst blot er en udpenslende beskrivelse, som eksplicit beskriver det allerede nævnte ‘lyste som ild’ – ligesom det viste sig i tilfældet med æblet. Sætningen kan være et udtryk for en gentagelsesstruktur, noget som Lindgren hyppigt benytter sig af i sin eventyrform (Steffensen, 2003, s. 173). På den anden side tilføjer sætningen et beskrivende og stemningsdannende element, som udpensler romanens fantastiske træk for læseren ved at beskrive de lysende bogstaver. Der kan også argumenteres for, at den udeladte sætning i og for sig står implicit beskrevet tidligere i 1955-udgaven: “jeg [så], at det lyste og skinnede, som om det var af ild” (Kappel, 1955, s. 11) og med den antagelse, er der ikke at gøre med *udeladelse* som strategi, men nærmere *kondensering*, hvormed *st*-elementet virker til at være slettet, hvilket ikke er tilfældet, da den kontekstuelle betydning af *source*-teksten blot er gengivet i forkortet form (Schjoldager, 2008, s. 103).

Udeladelsen ses også i forbindelse med beskrivelsen af Mios hest, Miramis, hvor elementer helt er fjernet. Passagen fra originalteksten lyder: “Miramis var också törstig, och vi gav honom vatten att dricka och lammen och fåren också” (Lindgren, 1954, s. 51). Denne del er ikke at finde i 1955-udgaven, men ses delvist direkte oversat i 2021-udgaven: “Miramis var også tørstig, så vi gav ham vand at drikke, og lammene og fårene fik også noget” (Bodenhoff, 2021, s. 40), og her kan det ses, at der er tilføjet et ‘fik’ og ‘noget’. Endnu en gang ses strategien *udeladelse* anvendt på kontekstuel ubetydelige sætninger, hvis værkets handling betragtes i sin helhed.

Dog kan der argumenteres for, at den gentagne anvendte mikrostrategi ændrer ved det samlede indtryk, og at læseren dermed modtager forskellige grader af information, ved at læse henholdsvis *source*-teksten, oversættelsen fra 1955 samt 2021-udgaven. Et eksempel på dette ses også i beskrivelsen af Miramis’ hove og manke. I *source*-teksten lyder det: “Å, min Miramis med gyllenhovarna och gyllenmanen, han färdades fram i luften lika lät som på marken!” (Lindgren, 1954, s. 59), som i 1955-udgaven oversættes til: “Åh, min Miramis – han bevægede sig gennem luften ligeså let som på jorden!” (Kappel, 1955, s. 48). Her fjernes information om hestens “gyllenhovarna och gyllenmanen”, hvilket vil sige, at det beskrivende element af

source-teksten udebliver, og derigennem kan der argumenteres for, at *target*-teksten ikke videregiver dette specifikke *st*-element, muligvis som følge af, at den kan klassificeres som underordnet i forhold til den kontekstuelle betydning. I 2021-udgaven gøres der delvist brug af en *direkte oversættelse* af originalteksten, dog ses der en afvigelse fra *source*-teksten, da sætningen lyder: “Åh, min Miramis med den gyldne manke, han strøg lige så let gennem luften som hen over jorden!” (Bodenhoff, 2021, s. 49)”. Udeladelsen i 2021-udgaven ses ved, at oversættelsen blot gengiver *st*-elementet ‘gylden manke’, men har fjernet ‘gyllenhovarna’.

Samlet set gør de udeladte tekstpassager, at 1955-udgaven fremstår mere kondenseret end 2021-udgaven. I flere af tilfældene har *udeladelse* altså den samme effekt som mikrostrategien *kondensering*, men dette afgrænser sig til at vedrøre de eksempler, hvor gentagende elementer, der implicit står skrevet andetsteds i teksten, fjernes. I eksemplerne, hvor den fjernede tekst ikke står implicit, argumenterer vi på den ene side for, at de udeladte tekstelementer fra *source*-teksten ikke er direkte betydningsbærende. På den anden side gør mikrostrategien *udeladelse* dog, at tekstens sproglige udtryk ændres betydeligt fra kildeteksten, hvilket gør, at 1955-oversættelsen ikke i samme grad som 2021-udgaven fremstår som en direkte gengivelse af kildeteksten.

4.2.3.4. Stemninger

Der ses også en tendens, hvor *udeladelse* er anvendt i forbindelse med stemningsbeskrivelser i oversættelserne. I oversættelsen fra 1955-udgaven er der bevidst udeladt bestemte detaljer og elementer, som er at finde i *source*-teksten. Dette medfører, at visse nuancer går tabt, hvilket i sidste ende potentielt kan gøre, at læserne af denne udgave oplever stemningen i værket på anden vis, end hvis de læste kildeteksten. I det følgende afsnit vil det blive undersøgt, hvilke atmosfærer mikrostrategien *udeladelse* fjerner i de respektive udgaver og som siden fremskrives på alternativ vis.

Mio betragter Landet i det Fjerne som det smukkeste sted, og en beskrivelse af stedet lyder: “Inte göken naturligtvis, för den såg jag inte, men hans rop gjorde att allt det andra såg ännu vackrare ut än det annars skulle ha gjort” (Lindgren, 1954, s. 20). Dette tekststykke er fjernet fra 1955-udgaven, men optræder i 2021-udgaven: “Ikke gögen, naturligvis, for den så jeg ikke, men dens kukken gjorde, at alt det andet så endnu smukkere ud, end det ellers ville have gjort” (Bodenhoff, 2021, s. 21). Mens stemningsbeskrivelserne om gögen er fjernet i 1955-udgaven, gøres der brug af strategien *direkte oversættelse* i udgaven fra 2021, hvor sætningen er tilpasset *target*-sproget. Beskrivelsen af gögens kukken er medvirkende til at præge

fortællingens stemning, og ved ikke at oversætte *st*-elementet udelades dette i *target*-teksten, og dermed vil læseren af 1955-udgaven altså ikke opleve passagen på samme måde, som læseren af 2021-udgaven. Samme slutresultat ses senere i oversættelsen fra 1955, hvor følgende *source*-tekststykke er udeladt:

Ja, vi låg där och såg eldarna och hörde den gamla melodin, den kom till oss från någon herde, som vi inte kände men som spelade för oss genom natten. Och det var som om den där melodin ville något särskilt just med mig
(Lindgren, 1954, s. 54).

Citatet kan siges at beskrive, hvordan stemningen er blandt Mio, Jum-Jum og Nonno og omgivelserne, da de ligger ved bålet og hører en melodi fra en hyrde. Denne passage er ikke at finde i 1955-udgaven, og derfor kan der argumenteres for, at *udeladelse* som mikrostrategi, endnu en gang fratager *target*-tekstens modtagere information som understreger fortællingens stemning. Dertil kan der argumenteres for, at passagen af nogle betragtes som af betydning, da 2021-udgaven bibeholder tekststykket, hvilket lyder således:

Ja, vi lå og så bålene og hørte den gamle melodi, den kom til os fra en hyrde, som vi ikke kendte, men som spillede for os hele natten igennem. Og det var, som om den melodi ville noget særligt netop med mig
(Bodenhoff, 2021, s. 43).

Samme greb ses senere i udgaven fra 1955, hvor der ligeledes er udeladt en hel beskrivelse. I originalteksten står der:

Det stod där liksom i ett grått, underligt mörker, inte ett svart mörker, för det var bara skymning än. Någonting grått och underligt och gammalt var det över huset och över träden och allra mest över brunnen, där vi satt i en ring på brunnskanten
(Lindgren, 1954, s. 65).

Tekststykket fra *source*-teksten forekommer ikke i 1955-udgaven, men optræder i udgaven fra 2021, og lyder som følgende:

Der stod det ligesom i et gråt, sælsomt mørke, ikke et sort mørke, for det var stadigvæk kun tusmørke. Der var noget gråt og sælsomt og gammelt over huset og over træerne og allermest over brønden, mens vi sad der i en ring på kanten af den

(Bodenhoff, 2021, s. 52).

Udeladelse af hele tekstpassager kan føre til en mindre nuanceret fremstilling af den stemning Lindgren har forsøgt at skabe i originalteksten. Når 1955-udgaven hverken inddrager stemningsbeskrivelserne omkring gøgen og naturen, som kan siges at være vigtige detaljer i forhold til de fysiske rammer, kan dette føre til en unuanceret fremstilling af stemningen i *source*-teksten, som potentielt reducerer læserens oplevelse af *st*-effekterne i *target*-teksten. På samme tid kan der argumenteres for, at disse detaljer ikke er essentielle for at kunne forstå konteksten, og derfor kan årsagen til sletningerne være et ønske om at gøre teksten præcis og kortere.

Endnu et eksempel på, at udeladelsen påvirker stemningsbeskrivelserne, ses ved: “Jeg har ikke været i så forfærdelig mange skove i mit liv, men der kan umuligt findes nogen, der ligner denne her. Den Dunkle Skov havde en hemmelighed, men jeg forstod ingenting” (Kappel, 1955, s. 61). Den oversatte tekstpassage fra 1955-oversættelsen er en forkortet og forenklet version af et længere *source*-tekststykke, som lyder:

Jag har inte varit i så värst många skogar i mina dar, men det kunde då inte finnas någon som liknade den här. Dunkla skogen hade en hemlighet. En stor och märkvärdig hemlighet fanns det där, det kände jag, men månen hade visst brett en slöja över den, så att jag inget fick veta. Inte än. Det susade i träden, de viskade om hemligheten, men jag begrep ingenting. Träden stod där så stilla och skimrade i månskenet och visste hemligheten, men jag visste inget

(Lindgren, 1954, s. 76-77).

I 1955-udgaven udebliver en bred række af informationer om Den Dunkle Skov, da oversættelsen i sin simpelhed blot giver læseren information om, at skoven bærer på en hemmelighed, hvilket semantisk må anslås som det mest centrale for denne tekstpassage. I originalteksten udfoldes skovens hemmelighed, og med en beskrivende forklaring billedliggøres det i teksten, hvordan Mio kan mærke skovens hemmelighed, der befinder sig i de susende træer, som hvisker til ham. Det længere *source*-tekststykke bibeholdes atter i 2021-udgaven og oversættes til:

Jeg har ikke været i særlig mange skove i mit liv, men der kunne nu alligevel ikke være nogen, som lignede den her. Den mørke skov havde en hemmelighed. En stor og forunderlig hemmelighed rummede den, det kunne jeg mærke, men månen havde vist bredt et slør ud over den, for jeg fik ikke noget at vide. Ikke endnu. Det susede i træerne,

de hviskede om hemmeligheden, men jeg forstod ingenting. Træerne stod så ubevægelige og lyste så smukt i måneskinnet og kendte hemmeligheden, men jeg vidste ingenting

(Bodenhoff, 2021, s. 60).

Her ses en oversættelse, der på direkte vis gengiver stemningsbeskrivelsen fra *source*-teksten, og endnu en gang bliver det tydeligt, at 1955-udgaven i stemningsbeskrivelserne primært fokuserer på at overføre de væsentligste *st*-elementer i en kondenseret version i sammenligning med *source*-teksten og den nyeste oversættelse. Vi anslår, at det væsentligste element i de to ovenstående beskrivelser af skoven er selve hemmeligheden, og samt den mystik, hemmeligheden afleder, hvilket fremgår af 1955-udgaven gennem: “Den Dunkle Skov havde en hemmelighed, men jeg forstod ingenting” (Kappel, 1955, s. 61). Den enkelte sætning opsummerer, hvad der fremgår af den oprindelige samt 2021-udgavens stemningsbeskrivelse på færre ord, og derfor har udeladelsen en kondenserende virkning på teksten.

Et andet eksempel på, at der i 1955-udgaven bliver udeladt længere beskrivelser, kan ses i dette citat: “Varje morgon gick han med mig i rosengården. Han visade mig var fåglarna hade sina bon och tittade på vår koja och lärde mig, hur jag skulle rida på Miramis och pratade med mig och med Jum-Jum om allting” (Lindgren, 1954, s. 56). I 1955-udgaven oversættes dette tekststykke til: “Hver morgen gik han med mig i rosengården, og han snakkede med Jum-Jum og mig om alting” (Kappel, 1955, s. 45). I citatet fra *source*-teksten bliver Mios morgenrutine i Rosengården detaljeret beskrevet. *Source*-tekstens modtagere får således beskrevet, hvordan naturen i fantasiuniverset udspiller sig, og det bliver derfor klart, at sletningen af *st*-elementet i *target*-teksten resulterer i en manglete naturbeskrivelse.

Det mest centrale ved det skildrede tekststykke fremstår dog som skildringen af, at Mios far talte med Mio og Jum-Jum. Det gør det fordi det efterfølgende tekststykke beskriver Mios erindringer om at have talt med Benkas far, og hvordan han syntes, at det var rart. Derfor bliver det væsentligste bibeholdt og præciseret med en enkelt sætning i 1955-udgaven i stedet for den større passage med beskrivelsen af både natur og stemning. I og med, at sætningen i oversættelsen kan siges at være en kortfattet version af kildeteksten, kan der argumenteres for, at mikrostrategien *udeladelse* er anvendt, men hvor den til dels har virket som en *kondensering*. Derudover fremstår de yderligere *st*-elementer som slettet. Den fjernede detaljerede beskrivelse ses atter bibeholdt i 2021-udgaven og lyder:

Hver morgen gik han rundt med mig i rosegården. Han viste mig, hvor fuglene havde deres reder, og kiggede på vores hule og lærte mig, hvordan jeg skulle ride på Miramis, og snakkede med mig og med Jum-Jum om alting
(Bodenhoff, 2021, s. 46).

I oversættelsen fra 2021 ses der en kombineret brug af mikrostrategierne *direkte oversættelse* og *tilføjelse*. Første del af sætningen samt ‘og kiggede på vores huler’ er direkte oversat, og der ses herigennem en *direkte oversættelse* af det svenske ‘koja’ til det danske ‘hule’ (ordbogen.com). Der ses desuden også en *tilføjelse* i sætningen, da ‘rundt’ ikke er til stede i *source*-teksten. I og for sig kunne oversættelsen have lydt: ‘Hver morgen gik han med mig i rosegården’ uden at der var opstået en forvirring hos *target*-tekstens modtagere, men en forklaring på tilføjelsen af ‘rundt’ kan skyldes udtrykket ‘at gå rundt’, som netop er et fast udtryk i det danske sprog (DDO). Citatet i 2021-udgaven kan derfor siges at være *formelt* ækvivalent fordi det virker til, at beskrivelserne er direkte kopieret fra *source*-teksten, og direkte oversat i *target*-teksten. Tekststykket virker altså i højere grad til at lægge sig op ad *source*-teksten i forhold til form og indhold.

Sammenfattende kan det siges, at oversættelsen fra 1955 divergerer fra både *source*-teksten og fra 2021-udgaven, når det kommer til de mange sletninger af enkelte sætninger såvel som hele tekstpassager. *Udeladelsen* forekommer særligt i tilfælde, hvor det beskrevne materiale er en udpensling af mellemmenneskelige forhold, afstande, objekter og stemningsbeskrivelser. De slettede elementer kan på den ene side siges at fratage *target*-tekstens læsere en række betydningslag, som er medvirkende til at beskrive og forme elementerne i historien, men på samme tid virker de slettede tekstpassager nøje udvalgte, således de ikke udfordrer den kontekstuelle forståelse og værkets centrale pointer, og at selve *st*-effekterne til stadighed overføres på teksten. På denne måde fremstår oversættelsen *dynamisk* ækvivalent med kildeteksten. De udeladte tekststykker i 1955-udgaven får teksten til at fremstå koncis, hvorfor mikrostrategien *udeladelse* i 1955-udgaven mest af alt har effekt som mikrostrategien *kondensering*, hvis kendetegn blandt andet er, at der oversættes “in a shorter way, which may involve implication (making explicit information implicit)” (Schjoldager, 2008, s. 92). Til sammenligning fremstår 2021-udgaven derimod som oversat med udgangspunkt i *source*-tekstens form og indhold: I denne oversættelse bevares *st*-formuleringerne, omend de er gentagelser og uddybende beskrivelser, og dermed argumenterer vi for, at denne udgave i højere grad er *formelt* ækvivalent med kildeteksten på dette område.

4.2.4. Afvigende formuleringer

I oversættelsesprocessen af *Mio, min Mio* gøres der i oversættelserne fra 1955 og 2012 brug af mikrostrategien *omskrivning*. Denne strategi indbefatter, at *source*-tekstens ordrette betydning oversættes på en forholdsvis friere måde, hvilket netop kræver, at den ordrette betydning ikke anses for væsentlig. Ved anvendelsen af denne strategi vil man forsøge at gengive sætninger og udtryk fra *source*-teksten, så eksempelvis semantik og budskaber er tilpasset målsproget, hvilket kan komme til udtryk, hvis et fast udtryk helt enkelt ikke findes i *target*-sproget (Øveraas, 2014, s. 40).

I de følgende afsnit tages der udgangspunkt i tekstdedslag fra begge oversættelser, hvori mikrostrategien *omskrivning* forekommer på henholdsvis ordniveau og i relation til faste udtryk og vendinger. Med ordniveauet menes der en omskrivning af enkelte ord, deres betydninger samt hvordan de forstås i sammenhæng med hinanden. Derudover faciliteres formidlingen af *st*-elementerne i oversættelserne, hvor de implicite elementer fra kildeteksten bliver skrevet frem eksplicit. Et eksempel på dette udspringer fra *source*-teksten, hvor frasen “gråta efter honom” (Lindgren, 1954, s. 7) bliver ekspliciteret i oversættelserne ved “græd af længsel efter ham” (Kappel, 1955, s. 9) og “græd, fordi jeg savnede ham” (Bodenhoff 2021, 11). I afsnittet omhandlende faste udtryk og vendinger, vil det undersøges, hvordan det håndteres, når et fast udtryk skal oversættes til *target*-sproget. Samlet set vil det blive undersøgt, hvordan hver af oversættelserne netop formidler dele af *source*-teksten på alternativ vis.

4.2.4.1. Omskrivning på ordniveau

En iøjnefaldende omskrivning ses ved beskrivelsen af Bosses forsvinden fra den virkelighedsnære diegese. *Source*-teksten lyder: “Ingen fick någonsin veta vart han tog vägen” (Lindgren, 1954, s. 5-6). I den svensk-danske ordbog oversættes det svenske ‘väg’ til det danske ‘vej’ (ordbogen.com), og for at forstå brugen af ‘ta vägen’ i denne sætning, bør ordets betydning tages i betragtning: Ifølge *Svenska Akademiens ordbok* indeholder ‘väg’ følgende betydning: “om rörelse [...] l. ngt förflyttar sig l. flyttas från en plats till en annan l. i viss riktning” (SAOB). Det vil sige, at der på ordniveau ligger en række beskrivelser som knytter sig til bevægelse, det at bevæge sig eller at flytte sig fra en plads til en anden. Definitionen kan være særlig relevant i oversættelsesprocessen fra svensk til dansk, og da det samme ordrette term – ‘ta vägen’ – ikke eksisterer på dansk, skal oversætteren forsøge at skabe samme *st*-effekt i *target*-sproget.

For at lykkes med oversættelsen ses der i de to oversættelser en kombination af strategier, hvor *direkte oversættelse* og *omskrivning* er i samspil. I 1955-udgaven oversættes sætningen til: “Ingen fik nogensinde at vide, hvor han var blevet af” (Kappel, 1955, s. 7), mens 2021-udgaven lyder: “Ingen fik nogensinde at vide, hvor han var forsvundet hen” (Bodenhoff, 2021, s. 9). I begge oversættelser ses der *direkte oversættelse* af hovedsætningen, som er enslydende på svensk og dansk, mens ledsætningerne divergerer fra hinanden. I 1955-udgaven er sætningen “hvor han var blevet af” (Kappel, 1955, s. 7) en *omskrivning* af ‘vart han tog vägen’, og for at belyse, hvorledes omskrivningen kan siges at stemme overens med originaltekstens intention med sætningen, er det nødvendigt at se nærmere på betydningen af at ‘blive af’. I *Den Danske Ordbog* defineres frasen blandt andet med “befinde sig eller være forsvundet et ukendt sted hen” (DDO). Trækkes der paralleller mellem 1955-udgaven og originalteksten, og særligt de betydninger som tillægges ‘ta vägen’ og ‘blive af,’ kan der argumenteres for, at man gennem *omskrivningen* formår at gengive et *st*-element i *target*-sproget, idet begge formuleringer kan henvise til noget, der har bevæget sig væk.

I 2021-udgaven ses et ordvalg der påpeger en mere permanent tilstand af fravær, fordi det beskrives, at ingen ved, “hvor han var forsvundet hen” (Bodenhoff, 2021, s. 9). Selvom betydningerne bag ‘blive af’ og ‘forsvundet’ er synonyme, er ‘forsvundet’ medvirkende til eksplicit at udpensle Bosses fravær i 2021-udgaven. En forklaring på dette kan være, at ‘forsvundet’ pragmatisk set henviser til en mere definitiv tilstand, at noget befinder sig et ukendt sted, og at det ikke er til at finde. ‘Blive af’ fremstår mere som et spontant fravær, der ikke er lige så endegyldigt som det at forsvinde. Der kan således argumenteres for, at både 1955-udgaven og 2021-udgaven gør brug af mikrostrategien til at omskrive *source*-tekstens betydning, så den stadig er gengivet i *target*-teksterne. Selvom de to oversættelser afviger fra hinanden, forbliver den semantiske betydning i det store hele den samme. Dog kan der reflekteres over, om der ved ordvalget ‘forsvundet’ trækkes på en mere kontekstuel viden, som i højere grad foregriber handlingen i romanen, idet Bosse aldrig vender tilbage til den virkelige verden, og at ordet på den måde forstærker fraværet af ham til fordel for frasen ‘blive af’.

Omskrivning af enkelte ord bliver endvidere anvendt i tekstpassagen, hvor Bosse møder ånden fra Landet i det Fjerne. Ånden, som karakter, indtræder i fortællingens virkelige verden, som foregår i henholdsvis København (1955) og Stockholm (1954 og 2021). *Omskrivning* som mikrostrategi giver forskellige bud på oversættelser af kildeteksten, særligt fordi formuleringerne i henholdsvis 1955- og 2021-udgaven både divergerer i forhold til *source*-teksten, men også de to udgaver imellem.

Et eksempel på dette ses i oversættelsen af kildeteksten som lyder: “Men det syntes, att han ville komma ut” (Lindgren, 1954, s. 11). I 1955-udgaven oversættes tekststykket til: “Men det lod til, at han gerne ville ud” (Kappel, 1955, s. 13), mens det i 2021-udgaven lyder: “Men man kunne se, at han gerne ville ud” (Bodenhoff, 2021, s. 14). 1955-udgaven trækker på ‘lade til’, som leksikalsk betyder “give indtryk af; synes” (DDO). Gennem frasen beskrives en formodning om, at ånden gerne vil ud af flasken. Ydermere er ‘gerne’ tilføjet, som “bruges som formelagtig høflighedsmarkeringen i en anmodning” (DDO), men også til at beskrive, hvordan ånden placerer sig i forhold til at være fanget i en flaske. Gennem mikrostrategien *tilføjelse* optræder ‘gerne’ også i 2021-udgaven, men her ses åndens position i forhold til at ville ud af flasken mere som en kendsgerning, end en formodning, idet frasen ‘det lod til’ versus ‘man kunne se’ består af forskellige betydninger. Der kan i den forbindelse argumenteres for, at 1955-udgaven i dette tilfælde er mere *formel* ækvivalent i forhold til *source*-teksten ved brug af *tl*-frasen, ‘lod til’, som erstatter den svenske frase ‘det syntes’.

På den ene side formår 2021-udgaven, via *omskrivning*, at beskrive *st*-elementet, således det falder inden for den samme referenceramme, men på den anden side fremstår frasen afvigende fra *source*-teksten, da frasen ‘kunne se’, forstås mere som en kendsgerning end en egentlig formodning, som ‘lade til’ er. Når oversættelserne sættes op imod hinanden, er det tydeligt, at de afviger fra hinanden, men der kan argumenteres for, at der er at gøre med en forskel, som ikke er betydningsbærende. Det centrale ved denne sætning er, at ånden vil ud af flasken, men måden Bosse observerer dette på, er skildret forskelligt i de to oversættelser på grund af *omskrivningen*.

Omskrivningen kommer ligeledes til udtryk i det efterfølgende tekststykke, hvor der i kildeteksten står: “Men till sist gjorde jag det, och med ett stort brusande for anden ur flaskan och började växa sig så stor, så stor att han till sist var högre än alla husen kring Tegnérslunden” (Lindgren, 1954, s. 11). Dette oversættes i 1955-udgaven til “Men til sidst gjorde jeg det alligevel, og ånden fór ud af flasken med brusen og rabalder og begyndte at vokse sig så stor, at han til sidst var højere end alle husene omkring Frederiksberg Have” (Kappel, 1955, 13). I det oversatte tekststykke ses en *omskrivning* bestående af et sammenspil mellem en række mikrostrategier – *tilføjelse*, *eksplicitering* og *udeladelse*.

I 1955-udgaven er ‘alligevel’ tilføjet, som en henvisning til, at Bosse åbner flasken, selvom han tidligere har haft et forbehold mod at gøre det. På denne måde bliver det implicitte i ‘til sidst’ gjort eksplicit, idet tilføjelsen af ‘alligevel’ udpensler forbeholdet, hvilket kan være et udtryk for mikrostrategien *eksplicitering*. Derudover er gentagelsen i “så stor, så stor” (Lindgren, 1954, s. 11) udeladt i sætningen fra 1955-udgaven, således at det blot forekommer en

enkelt gang. Selvom de to sætninger fra kildeteksten og oversættelsen fremstår forskelligt, er de alligevel beskrivende for det samme betydningsindhold: Forskellen beror på, at det implicitte i *source*-teksten gøres eksplicit i *target*-teksten, og at gentagelsesstrukturen i 1955-udgaven bliver udeladt.

I 2021-udgaven oversættes sætningen fra kildeteksten til: “Men til sidst gjorde jeg det, og med en høj, brusende lyd fór ånden ud af flasken og begyndte at vokse sig så stor, så stor, at han til sidst var højere end alle husene rundt omkring Tegnérslunden” (Bodenhoff, 2021, s. 14). Her ses et bud på en oversættelse som kan siges at være *formelt* ækvivalent med *source*-teksten, idet ordstillingen minder om kildetekstens, og at gentagelsen ‘så stor, så stor’ bibeholdes. Der kan argumenteres for, at der i 2021-udgaven gøres brug af *direkte oversættelse*, dog i samspil med *omskrivning*, idet nogle af *st*-elementerne ikke er mulige at oversætte direkte til *target*-sproget.

Så vel som i 1955-udgaven bliver der i tekstdedslaget fra 2021-udgaven tilføjet et ‘rundt’ i den sidste linje, hvormed et implicit element fra *source*-teksten igen gøres eksplicit, hvilket vil sige, at mikrostrategien *eksplicitering* også bliver brugt i den nyeste oversættelse. I 1955-udgaven beskrives lyden, når ånden undslipper flasken med ordene ‘brusen og rabalder’, mens samme beskrivelse i 2021-udgaven oversættes til ‘en høj, brusende lyd’, hvor ‘lyd’ altså er et tilføjet element. Med andre ord forsøger både 1955- og 2021-udgaven, ved hjælp af *tilføjelse*, at accentuere *st*-elementet ‘ett stort brusande’ i *target*-sproget gennem ‘rabalder’ og ‘lyd’. Selvom de to oversættelser divergerer fra hinanden og fra *source*-teksten, henviser begge sætninger alligevel til det samme semantiske indhold – en forudsætning for at anvende *omskrivning* som mikrostrategi (Øveraas, 2014, s. 41).

4.2.4.2. Faste udtryk og vendinger

Et eksempel, hvor *omskrivning* som mikrostrategi bruges i relation til faste udtryk ses, hvis der tages udgangspunkt i følgende citat fra *source*-teksten: “Tant Edla hade sagt till mig, att min mamma dog, när jag föddes” (Lindgren, 1954, s. 7), som i 1955-udgaven oversættes til: “Tante Edel havde fortalt mig, at min mor døde, da jeg kom til verden” (Kappel, 1955, s. 9). Frasen ‘kom til verden’ er et fast udtryk i det danske sprog, som betyder at “blive født” (DDO) og den betydning er et implicit element i frasen. At oversætteren har valgt at omskrive *st*-elementet til det faste udtryk, siger en del om oversættelsesstrategien, da oversætteren må besidde en bred forståelse for både *source*-sproget, såvel som *target*-sproget, for at kunne anvende frasen i oversættelsen.

Anvendelsen af den faste vending er også et udtryk for, at oversætteren forventer, at *target*-tekstens modtagere kender til pragmatikken af udtrykket, og at det beskriver *st*-elementet bedst muligt. Det er interessant at tænke over, hvorfor det faste udtryk er anvendt, og om det muligvis fungerer som et ophøjet poetisk sprogbrug for det at blive født. Et alternativ kunne have været en direkte oversættelse, hvor sætningen da ville have lydt ‘da jeg blev født’, men Øveraas nævner, at et fast udtryk som dette “er med til at gøre sproget levende og farverigt” (Øveraas, 2014, s. 64), og derfor kan anvendelsen af udtrykket også ses som et æstetisk valg.

I 2021-udgaven tyes der netop til en direkte oversættelse af frasen, og der ses blot en afvigelse mellem *source*-teksten og *target*-teksten i forhold til retskrivning i de to sprog, og i skiftet fra passivformen ‘när jag föddes’ til det aktive ‘da jeg blev født’. I 2021-udgaven står der skrevet: “Tante Edel havde fortalt mig, at min mor døde, da jeg blev født” (Bodenhoff, 2021, s. 11). Der kan således argumenteres for, at ‘da jeg blev født’ er en direkte oversættelse af ‘när jag föddes’. Ved at gøre brug af *direkte oversættelse* som mikrostrategi, virker det til, at 2021-udgaven stiler efter en *formel* ækvivalens, der er mere ens i form og indhold, hvor det førnævnte faste udtryk ‘at komme til verden’ kan afspejle den *dynamiske* ækvivalens som et oversættelsesideal.

I de tidligere eksempler har mikrostrategien *omskrivning* vist sig at komme til udtryk på ordniveau og i oversættelsen ved faste udtryk i *target*-sproget. Strategien overfører altså den semantiske betydning på en ikke-ordret måde, men i nogle tilfælde kan *omskrivning* også resultere i mindre betydningsmæssige forskelle mellem *source*-teksten og *target*-teksten, hvilket ifølge Øveraas er acceptabelt, så længe det gøres “varsomt og loyalt” (Øveraas 2014, 41).

Et eksempel på dette udspringer fra kildeteksten, hvor der skrives: “Han satt bakom min rygg och höll i mig så hårt, och jag tyckte om honom mera än någonsin” (Lindgren, 1954, s. 92), som i 1955-udgaven oversættes til “Han sad bagved min ryg og holdt hårdt fat i mig, og jeg holdt mere af ham end nogensinde” (Kappel, 1955, s. 72), mens der i 2021-udgaven står: “Han sad bag min ryg og holdt så fast om mig, og jeg holdt mere af ham end nogensinde” (Bodenhoff, 2021, s. 72). I 1955-udgaven og 2021-udgaven er oversættelsen næsten enslydende på nær ‘bagved’ i 1955-udgaven og tilføjelsen ‘så’ i 2021-udgaven, som bruges præciserende og forstærkende. Var den *direkte oversættelse* brugt som strategi i oversættelsen af tekststykket, kunne sætningen eksempelvis have lydt: ‘Han sad bag ved mig, og han holdt i mig, og jeg syntes mere om ham end nogensinde’, hvilket viser den forskel, der er at finde mellem de to *target*-tekster og *source*-teksten. I de to målteksster tyes der til anvendelse af en fast frase, som er indlejret i det danske sprog – nemlig ‘holde af’. Etymologien af ‘holde af’ henviser til den samme betydning af ‘synes om’. Dog findes en yderligere definition af ‘holde

af’, som lyder: “føle kærlighed til; elske” (DDO), og ved at anvende dette ord i stedet for ‘synes om’, forstærkes Mios følelser potentielt for Jum-Jum.

De to *target*-tekster består af ‘holde fat/fast’ og vendingen ‘holde af’, som tilsammen kan siges at danne et ordspil – hvor ‘holde’ bliver brugt til at beskrive to forskellige handlinger i samme situation. At ‘holde fast’ og ‘holde af’ skaber en dobbelt betydning: På den ene side beskriver ‘holde fast’, hvordan Jum-Jum fysisk griber fast om Mio for ikke at falde af Miramis, mens ‘holde af’ beskriver Mios følelser for Jum-Jum. Ved at gøre brug af de to udtryk i samme sætning skaber oversætterne en kontrast mellem de to handlinger – en fysisk handling kontra en emotionel tilstand: Jum-Jum holder fysisk om Mio; ‘holdt hårdt fat/holdt så fast’ og denne fysiske handling genererer en bestemt følelsesmæssig tilstand i Mio, som beskrives af frasen ‘holde af’. Ordspillet optræder ikke i *source*-teksten, hvilket udgør den primære forskel mellem den og *target*-teksterne. Ordspillet ‘holde om og holde af’ er således medvirkende til at tilskrive et lag, der ikke er til stede i kildeteksten, og derfor placerer oversættelserne sig et sted mellem *formel* og *dynamisk* ækvivalens, til trods for, at sætningerne fremstår ens.

Der ses ligeledes ændringer i fraser, som kan være vanskelige at oversætte fra *source*-sproget til *target*-sproget. Det kan diskuteres, om der er tale om mikrostrategierne *omskrivning* eller *tilpasning*, da der kan argumenteres for, at begge strategier er anvendt. Kildeteksten lyder: “Det var en ande, sanna mina ord, som satt inne i flaskan” (Lindgren, 1954, 11), som i 1955-udgaven oversættes til “Det var en ånd, der var lukket inde i flasken, så sandt jeg sidder her” (Kappel, 1955, s. 12-13). Det er frasen ‘sanna mina ord’, som er et fast udtryk i det svenske sprog, og som er forsøgt oversat i både 1955-udgaven og 2021-udgaven. Officielt findes ‘så sandt jeg sidder her’ ikke som et fast udtryk i det danske sprog, men en lignende vending er: “så sandt som det er sagt” (DDO).

Det virker til, at frasen i 1955-udgaven er blevet modelleret med udgangspunkt i det faste udtryk, således det er blevet tilpasset den situation, Bosse befinder sig i – siddende på en bænk, mens han finder flasken – hvorfor ‘så sandt jeg sidder her’ er meningsgivende i den pågældende situation. Om der er tale om *omskrivning* eller *tilpasning* i den oversatte frase, er svært at afgøre, da der kan argumenteres for begge strategier. På den ene side er der tale om en *omskrivning*, idet *source*-tekstens betydning er oversat på en mere fri måde, men betydningen er stadig gengivet (Øveraas, 2014, s. 40-41). Selve betydningen af det faste udtryk bevares, og fordi det oversatte idioms logik, ikke bygger på sagte ord, men derimod på en bekræftelse af, at noget er sandt, fordi Bosse fysisk er til stede, kan dette altså være et udtryk for *dynamisk* ækvivalens i oversættelsen af udtrykket.

På den anden side kan der også argumenteres for, at oversættelsen gør brug af *tilpasning* som mikrostrategi, og på den måde genskabes effekten af *st*-elementet, men med udgangspunkt i *target*-kulturen (Øveraas, 2014, s. 41). Idiomer er kulturelt bestemte, og en direkte oversættelse af dem ville ikke tilføre teksten den samme effekt. Derfor er det ved faste udtryk nødvendigt at omformulere dem, sådan at betydningen bag idiomet stadig bevares, men at de samtidigt bliver tilpasset, således at de fremstår som et tilsvarende udtryk i *target*-sproget. Mikrostrategien *tilpasning* genskaber effekten af et *st*-element (Schjoldager, 2008, s. 103) og i dette tilfælde agerer *st*-elementet altså det faste udtryk, der netop er tilpasset *target*-kulturen.

I 2021-udgaven lyder oversættelsen af kildeteksten: “Det var en ånd, tro mig, når jeg siger det, der sad inde i flasken” (Bodenhoff, 2021, s. 14). Der kan argumenteres for, at brugen af ‘tro mig’ befinder sig inden for samme semantiske kategori som det svenske verbum ‘sanna’, og derfor danner sætningen ‘tro mig, når jeg siger’ samme effekt som det faste udtryk fra *source*-teksten ‘sanna mina ord’. Her beror det overbevisende element på sandhedsværdien af ordene, mens dette i det førnævnte eksempel trækker på tilstedeværelsen. Der kan endvidere argumenteres for, at oversættelsesstrategien, ligesom i eksemplet fra 1955-udgaven, både kan være *omskrivning* og *tilpasning*. Fra den ene synsvinkel kan der argumenteres for, at der gøres brug af *omskrivning*, da *source*-tekstens betydning gengives, og at der er gjort brug af en mere fri oversættelse, men på den anden side, er der som nævnt at gøre med et idiom, der udspringer fra kulturbundne, sprogsamfundsspecifikke referencer af *source*-kulturen. Betragtes disse to oversatte sætninger i et komparativt blik, kan der argumenteres for, at 1955-udgaven er *dynamisk* ækvivalent, idet udgaven omformulerer det faste udtryk med udgangspunkt i den tekstlige kontekst. Derimod trækkes der i 2021-udgaven på det svenske idioms syntaks og semantik, da det svarer mere til *source*-teksten på form og indhold – eksempelvis ved, at det indledes med et verbum i imperativ. Derudover henviser ‘tro mig/sanna’ og ‘når jeg siger/mina ord’ begge til det sagte.

Den samme mekanisme gør sig også gældende i omskrivningen af følgende sætning, der lyder: “Ingen kan tro, vad jag blev rädd” (Lindgren, 1954, s. 11). Her ses oversættelsen, der er en *omskrivning*, også som *dynamisk* ækvivalent i 1955-udgaven, idet sætningen oversættes til: “Det er slet ikke til at sige, hvor bange jeg blev” (Kappel, 1955, s. 14). I 1955-udgaven er *st*-elementet ‘ingen kan tro’ altså oversat til ‘det er slet ikke til at sige’. *Omskrivning* som mikrostrategi ses netop ved den gengivet frie oversættelse af *source*-tekstens betydning, men på samme tid kan frasen også ses som en genskabelse af effekten af *st*-elementet, hvilket gør, at den er *dynamisk* ækvivalent med *source*-tekstens. I 2021-udgaven lyder oversættelsen af kildeteksten: “Ingen kan fatte, hvor bange jeg blev” (Bodenhoff, 2021, s. 15), som kan siges

at lægge sig mere op ad kildeteksten, særligt i forhold til form og indhold, ved den direkte oversættelse af ‘ingen kan’, samt ved ‘fatte’ som leksikalsk indikerer det samme som at ‘forstå’: “forstå tankegangen eller opførslen hos; blive klog på” (DDO). Gennem disse betragtninger kan vi altså argumentere for, at idiomerne i 1955-udgaven formuleres på *dynamisk* ækvi-valent vis, mens 2021-udgaven oversætter idiomerne med tydelig udgangspunkt *source*-tekstens, idet der ses en ens struktur mellem disse og *source*-tekstens.

Omskrivning som en mikrostrategi kan sammenfattes med, hvordan de to oversættelser formulerer dele af *source*-teksten på alternativ vis. Der bliver blandt andet anvendt *omskrivning*, når der er implicitte elementer fra *source*-teksten, der i målteksterne gøres eksplicitte. Derudover anvendes strategien, når der i *source*-teksten forekommer faste udtryk, der hænger sammen med en specifik svensksproglig kontekst, idet disse skal fungere på samme måde – have samme effekt – i *target*-teksterne. Ifølge Øveraas skal faste udtryk og idiomers behandles på en bestemt måde, og her er det særligt vigtigt at have *target*-kulturen for øje. Faste vendinger og udtryk er ikke direkte oversættelige, og kræver altså en omskrivning, hvis de skal være meningsgivende for *target*-tekstens modtagere, og en direkte oversættelse af dem ville potentielt være forstyrrende for tekstens forståelighed (Øveraas, 2014, s. 38).

Hidtil har analysens formål været at kortlægge de mikrostrategier, der er blevet anvendt i de to oversættelser af *Mio, min Mio*. Som tidligere beskrevet, kan disse anvendes i bestemmelsen af de to oversættelsers makrostrategier. Det første fokus i mikrostrategisanalysen var proprier henvisende til steder og karakternavne, og her fandt vi, at *tilpasning* som mikrostrategi var blevet anvendt på 1955-udgaven. I 2021-udgaven så vi derimod, at *direkte overførsel* og *direkte oversættelse* var den præfererede strategi i gengivelsen af de originalt skildrede proprier, og vi så et eksempel på *kondensering* i oversættelsen af en kulturspecifik artefakt til dansk. Vi så også *tilpasning* i 2021-udgaven, men ikke i så høj grad som i 1955-udgaven.

I analyseafsnittet omhandlende de udeladte ord, sætninger og tekstpassager, så vi, at der var en tendens til, at der i 1955-udgaven var anvendt *udeladelse*, hvilket vi argumenterede for primært har en kondenserende effekt. I kraft af dette så vi også strategierne *omskrivning*, *tilføjelse* og *eksplicitering*, der er blevet anvendt således, at de nedslag, hvori der kunne ses slettet tekst i 1955-udgaven, stadig passer ind i tekstens kontekst. I samme afsnit bemærkede vi, at der i 2021-udgaven blev gjort brug af *direkte oversættelse*, hvilket særligt kom til udtryk gennem, at de slettede sætninger i 1955-oversættelsen var bibeholdt i 2021-udgaven. I afsnittet omhandlende afvigende formuleringer så vi, at der overordnet var gjort brug af *omskrivning*. På ordniveau observerede vi strategien i samspil med *udeladelse*, *eksplicitering* og *tilføjelse*,

mens der i oversættelsen af faste vendinger blev anvendt *omskrivning* i forbindelse med *tilpasning*. I følgende afsnit vil vi argumentere for de respektive oversættelsers makrostrategier, hvilket vil blive understøttet af de analytiske betragtninger, vi har gjort os indtil videre.

4.3. Makrostrategisanalyse

Schjoldager skelner, som tidligere pointeret, mellem to overordnede udtryk, som en oversættelse i sin helhed kan have. Dette kaldes for makrostrategier, og disse består af en række overordnede beslutninger, oversætteren (u)bevidst tager før eller under oversættelsesprocessen (Schjoldager, 2008, s. 67). Indtil nu har specialets analyse fokuseret på påfaldende forskelle og ligheder mellem de to *target*-tekster i relation til *source*-teksten. Analysen har fastslået brugen af en række mikrostrategier, som er blevet brugt i oversættelsesarbejdet af de to udgaver. Disse mikrostrategier er med til at definere værkernes makrostrategier, som er det overordnede valg, som træffes på tekstens makroniveau, altså den samlede tekst. På baggrund af ovenstående ordvalgs- og mikrostrategisanalyse vil vi derfor komme med et bud på, hvilke makrostrategier der er blevet anvendt på oversættelserne fra 1955 og 2012.

Ifølge Schjoldager kan en oversætter stille sig selv følgende tre spørgsmål inden en oversættelsesproces påbegyndes:

While translating, are you expected to focus on the form and content of the source text or on the effect of the target text? Are you expected to act as a communicator of somebody else's communication or as a mediator between primary parties? Is your translation to appear as an overt translation or as a covert one?

(Schjoldager, 2008, s. 71).

Alt afhængigt af, hvilket svar der gives på spørgsmålene, vil det afspejle enten en kilde- eller målorienteret makrostrategi. Disse tre spørgsmål henvender sig oprindeligt til dem, der skal oversætte, men det kan alligevel være interessant at have spørgsmålene for øje, når vi betragter de to forskellige oversættelser af *Mio, min Mio*, idet de kan være medhjælpende til at sætte ord på, hvordan de to oversættelser adskiller sig fra hinanden på et mere overordnet plan. Fordi vi i nærværende speciale positionerer os ved tilgangen af den produktorienterede DTS, vil det være meningsgivende at omformulere de stillede spørgsmål, således de kan anvendes til at undersøge de allerede eksisterende oversættelser i et komparativt blik:

- Virker fokuset til at ligge ved form og indhold af *source*-teksten eller på effekten af *target*-teksten?
- Virker oversættelsen som en videreformidling af *source*-teksten eller som et medium mellem de to primære parter?
- Virker oversættelsen til at være åbenlys eller skjult?

Det første spørgsmål omhandler, hvilket fokus man har valgt som sit overordnede: Lighed mellem form og indhold af kildeteksten eller at effekten i måltæksten svarer til kildeteksten. Om oversættelsen fremstår som en videreformidling af kildeteksten eller som et medium mellem de to primære parter forklarer Schjoldager ved hjælp af to modeller, der viser kommunikationsprocessen i de to scenarier (Schjoldager, 2008, s. 23-24). Når oversættelsen fremstår som en videreformidling af *source*-teksten, vil der være en direkte linje mellem afsender og modtager og dernæst mellem oversætter og *target*-tekst modtager. Oversættelsen vil her minde om *source*-teksten, men på et andet sprog.

Når oversættelsen fremstår som et medium mellem primære parter, fungerer oversættelsen som et mellemlid mellem afsender og modtager, men oversættelsen ses her også som en kommunikation i sig selv. Oversætteren tilpasser og formidler kildetekstens budskab på en måde, der passer til modtagerens sproglige og kulturelle baggrund. Dette er en oversættelse som er mere dynamisk og kreativ, fordi oversætteren netop fungerer som medskabere af kommunikationen i *target*-teksten. En oversættelse kan, som nævnt ovenfor, fremstå som en direkte videreformidling af *source*-teksten eller som et medium mellem de to primære parter, og de to muligheder knytter sig til hver deres makrostrategi (ibid.).

Det sidste spørgsmål vi stiller for at bestemme makrostrategien af oversættelserne vedrører begreberne *overt* eller *covert translation*, hvilket henviser til, om oversættelserne virker til at være *åbenlyse* eller *skjulte*. En *åbenlys* oversættelse vil fremstå som en tydelig gengivelse af *source*-teksten, og et træk ved den er, at 'fremmede' eller udenlandske elementer kan forekomme (House, 2010, s. 245). Den *skjulte* oversættelse gør derimod ikke opmærksom på den selv som en oversættelse af en anden tekst, og den fremstår i stedet mere som et selvstændigt værk, end den *åbenlyse* oversættelse gør (ibid.). Disse to begreber knytter sig ligeledes til hver deres makrostrategi.

I følgende analyserende afsnit vil vi lægge ud med at gennemgå specialets makroanalyse af de to oversættelser. Oversættelsen fra 1955 vil først gennemgås, hvorefter samme fremgangsmåde anvendes til at analysere makrostrategien af oversættelsen fra 2012. I begge gennemgange, inddrager vi eksempler fra den forhenværende ordvalgs- og mikrostrategianalyse,

der sammenfattende netop kan være medvirkende til at tydeliggøre, hvorvidt der er tale om en *source*- eller *target*-tekst-orienteret makrostrategi (kilde- eller målorienteret), og slutteligt vil de tre tidligere stillede blive spørgsmål besvaret.

4.3.1. 1955-oversættelsens makrostrategi

En central pointe i analysen af adjektiverne er, at der i oversættelsen fra 1955 bliver anvendt adjektiver, der i form, ordlyd og ortografi minder om *source*-tekstens. Dette ses blandt andet ved ligheden mellem ‘ensam’ og ‘ensom’, som først og fremmest fremstår som *formelt* ækvivalent med *source*-teksten, men hertil pointeres det, at det svenske ord er polysemt sammenlignet med det danske ‘ensom’. I oversættelsen af ‘underlig’ til ‘mærkelig’, ses der, i en nutidig kontekst, også *formel* ækvivalens. Dette underbygges også af, at der bliver lavet en *direkte overførsel* på det svenske ‘underlig’, der ligeledes forekommer i målteksten fra 1955. Til trods for, at mikrostrategierne ikke har været fokus i denne analyse, kan der alligevel argumenteres for, at *direkte oversættelse* – på et af ordets betydninger – har været et gennemgående tema i oversættelsen af *source*-tekstens adjektiver. Dette vidner oversættelsen af ‘rolig’ til ‘sjov’ eller ‘morsom’ også om.

Ordvalgene af adjektiverne i 1955-oversættelsen virker altså til at fremstå *formelt* ækvivalente med kildetekstens, men der er to faldgruber: For det første ændrer en del danske ord betydning gennem tiden, hvilket gør at ordene fremstår anderledes med et nutidigt blik. For det andet er der i flere af tilfældene at gøre med polyseme svenske adjektiver, hvilket gør det svært at vurdere om der er tale om en *formel* eller *dynamisk* ækvivalens, fordi ordvalgene fra både 1955- og 2021-udgaven er semantisk korrekte, men på forskellige måder. Til trods for dette virker oversættelsen af adjektiverne i 1955-udgaven mere identiske med *source*-tekstens på et formmæssigt og ortografisk plan end 2021-udgaven gør. Som det også tidligere er blevet pointeret, kommer denne ensartethed med kildeteksten dog ikke til udtryk, hvad angår stedsbetegnelserne i 1955-udgaven.

I den første danske oversættelse er proprierne henvisende til steder tilpasset, således de stemmer overens med en referenceramme for danske virkelige steder. Når handlingsforløbet i *source*-teksten udspiller sig i den virkelighedsforankrede diegese, er det med udgangspunkt i en stockholmsk geografi, men i oversættelsen fra 1955 er Stockholm udskiftet med København. Mikrostrategien *tilpasning* kommer særligt til udtryk, idet stederne ikke kun ændres til danske referencer, men endvidere steder, der er tilsvarende de originalt skildrede. Altså er Stockholm erstattet af København, Upplandsgatan er Gl. Kongevej, og Tengérlunden er Frederiksberg

Have. Som nævnt i analysen, har 1955-oversættelsens steder fællestræk med *source*-tekstens, fordi der i begge teksterne netop er at gøre med hovedstæder, centrale gader og velkendte parker.

Schjoldager definerer mikrostrategien *tilpasning* således: “Adaptation recreates the effect of a source-text item [...] and often attempts to imitate the source-text author’s thinking process. Adaptation tends to be used to replace cultural reference or presupposition in covert translations” (Schjoldager, 2008, s. 103). Strategien anvendes altså hyppigt til en bearbejdelse af kulturspecifikke referencer, der kan være vanskelige for *target*-kulturen at sætte sig ind i, hvilket også ses ved oversættelsen af “Aktiebolaget Stockholms Bryggerier Klas II” (Lindgren, 1954, s. 11) til “Kongens Bryghus” (Kappel, 1955, s. 12). Disse bestemte former for oversættelser af stedsbetegnelser samt kulturspecifikke artefakter kan være et udtryk for en *target*-tekst-orienteret makrostrategi. Ved denne makrostrategi fokuseres der primært på, at effekten af *source*-teksten afspejles i *target*-teksten, ligesom det også er tilfældet ved den *dynamiske* og *funktionelle* ækvivalens. Dette betyder altså, at elementerne kan afvige fra *source*-teksten i form og udtryk, men at de til stadighed fungerer på samme måde som i *source*-teksten, hvilket kommer til udtryk gennem tilpasningen af stedsbetegnelserne i oversættelsen fra 1955, således de stemmer overens med en dansk kulturel erfaringsverden.

Det samme fænomen går igen ved oversættelsen af karakternavne i oversættelsen fra 1955. Også her er der i analysen argumenteret for, at mikrostrategien *tilpasning* er blevet anvendt, i og med at samtlige karakternavne – foruden hovedpersonens – tilhørende den virkelighedsnære scene, er blevet erstattet af danskklingende navne. Der er tale om en udskiftning af Bengt/Benka til Christian/Kesse, Edla til Edel, Sixten til Sigurd og tant Lundin til fru Lund. Tilpasningen kan yderligere sammenfattes med Jan Van Coillies pointe om forskellige former for tilpasning i relation til karakternavnene, som netop kan være medvirkende til at påpege, hvilke bevæggrunde der kan være for at ændre på *source*-tekstens karakterers navne.

I nogle tilfælde er tilpasningen at foretrække, hvis navnene er udenlandsk klingende eller på anden vis potentielt kan forvirre segmentet af *target*-teksten, hvilket bliver særligt magtpåliggende, når der er at gøre med litteratur henvendt til børn (Coillie, 2006, s. 124). I kraft af dette kan det ydermere være interessant at tage begrebet *domestication* i betragtning, der netop angår processen, hvor ukendte eller fremmede elementer i oversættelsen gøres familiære i forhold til *target*-kulturens sæt af normer (Paloposki & Ottinnen, 2000, s. 374). Der kan argumenteres for, at *domestication* har spillet en rolle i oversættelsesprocessen af 1955-udgaven, i og med at karakternavnene – og stedsbetegnelserne – har gennemgået en forandring til enten eksonymer eller tilsvarende egennavne på dansk. Denne praksis kan netop ses som et

eksempel på, at 1955-udgavens overordnede oversættelsesstrategi består af en *target*-tekst-orienteret makrostrategi.

Ligesom det er tilfældet ved *proprierne* i 1955-udgaven, afviger denne oversættelse også fra *source*-teksten på et overordnet, tekstligt plan, hvor tekstmaterialet ses anderledes struktureret. Dette ses ved sletningerne af ord, sætninger og hele tekstpassager, og er et udtryk for *udeladelse* som mikrostrategi. Mikrostrategien indbefatter en sletning af elementer fra *source*-teksten som enten kan forstyrre *target*-tekstens modtageres læsning af teksten eller som ikke er betydningsbærende. Argumentet fra analysen er, at dette mest af alt har en kondenserende effekt på oversættelsen. Dette ses blandt andet i, at der er slettet ord og sætninger, der beskriver relationen mellem Bosse og Edla, hvor blandt andet Bosses tanker om hans forældre fjernes fra oversættelsen. Derudover er der fjernet detaljerede beskrivelser om naturen, stemninger og følelser, hvilket gør, at 1955-udgaven fremstår forkortet i forhold til kildeteksten. Der bliver dog også argumenteret for, at de slettede elementer ikke er betydningsbærende, hvorfor teksten til stadighed afspejler en semantisk og kontekstuel overensstemmelse med kildeteksten.

Når tekstelementerne slettes, bliver formuleringerne omskrevet og der tilføjes elementer, som et forsøg på at sikre, at *target*-tekstens modtagere til stadighed modtager *source*-tekstens centrale pointer. *Udeladelse* som mikrostrategi taler i denne sammenhæng ind i en *dynamisk* ækvivalens, idet de slettede elementer oftest er gentagelser, og at det derfor blot er udpenslende beskrivelser, der fjernes fra oversættelsen. Alligevel gør dette, at 1955-oversættelsen adskiller sig fra *source*-teksten, fordi sletningerne kan siges at have en kondenserende virkning, som får *target*-teksten til at fremstå forkortet og præciseret. Dog bliver det centrale fra *source*-teksten og effekten af elementerne stadig viderekommunikeret. Derfor taler denne betragtning ind i, at den overordnede strategi for 1955-udgaven er *target*-tekst-orienteret.

Når der netop bliver foretaget *udeladelse*, er der også et behov for at skrive dele af teksten om, således at den samlede tekst til stadighed fremstår kohærent. Derfor er et mønster, der også går igen i 1955-udgaven, anvendelsen af mikrostrategien *omskrivning*, som både udspiller sig på ordniveau samt i forbindelse med faste udtryk og vendinger. En forudsætning for at bruge strategien er, at *source*-tekstens ordrette betydninger ikke anses som væsentlige. Hvis ikke de er det, kan *source*-tekstens ordrette betydninger oversættes på en forholdsvis friere måde i *target*-teksten.

Den friere oversættelse på ordniveau ses i 1955-udgaven, dog med det forbehold, at betydningen bag *source*-tekstens ord er blevet taget i betragtning for at *target*-teksten ikke bry-

der med kildetekstens indhold og budskab, som kendetegner en *target*-tekst-orienteret makrostrategi. I oversættelsen fra 1955 kan der argumenteres for, at oversætteren ikke gør brug af et vokabular, der er inden for semantiske samme kategori som kildetekstens, men som til stadighed dækker over *source*-tekstens betydning. Det vil sige, at oversættelsen afviger fra kildeteksten og skaber en måltæst, som sprogligt er målrettet modtageren og de kulturelle kontekster i *target*-sproget. *Omskrivning* som strategi ses også i samspil med andre mikrostrategier, heraf *tilføjelse*, *eksplicitering* og *udeladelse* i et forsøg på at forme måltæsten, så den gengiver *st*-elementet ved hjælp af *target*-sproget og der kan således argumenteres for, at 1955-udgaven retter sig mod den *target*-tekst-orienterede makrostrategi.

Bag oversættelsen af de faste udtryk og vendinger ses der, fra oversætteren, en formodning om og forventning til, at *target*-tekstens modtagere kender til pragmatikken af udtrykket, ellers havde oversættelsen udformet sig på anden vis. Dette taler ligeledes ind i den *target*-tekst-orienterede makrostrategi, idet oversætterens oversættelsesvalg uden vanskeligheder kan afvige fra *source*-teksten, så længe der skabes en *target*-tekst, som beskriver *st*-elementerne bedst muligt, og som samtidigt er målrettet *target*-tekstens modtagere. Dette ses også ved, at oversættelsen af de faste udtryk og vendinger bliver tilpasset fortællingens givne situationer, således at frasen er meningsgivende i den pågældende situation. Ydermere omskriver oversætteren bag 1955-udgaven *source*-teksten, så de oversatte fraser, ved hjælp af tilsvarende elementer i danske ordforråd, danner et ordspil, der ikke er at finde i *source*-sproget. På den måde arbejder oversætteren friere og udformer alternative formuleringer, der relaterer sig til *target*-sprogets sprogbrug, hvilket også kan siges at kendetegne den *target*-tekst-orienterede makrostrategi.

4.3.2. 2012-oversættelsens makrostrategi

Hvis vi tager udgangspunkt i, at der er en større *formel* ækvivalens mellem de skildrede adjektiver i *source*-teksten og i *target*-teksten fra 1955, omend dette er på grund af historiske udviklinger af sproget og polysemi, virker adjektiverne fra 2021-udgaven i form og indhold mere til at divergere fra *source*-teksten. Divergensen beror dog kun på det formmæssige og ortografiske, og de er ikke på samme måde som i 1955-oversættelsen konsekvente, men derimod veksles der mellem forskellige synonymmer. 2021-udgaven afviger fra både kildetekst og den første oversættelse ved at bruge 'alene' som oversættelse for 'ensam' og i eksemplet med oversættelsen af det svenske adjektiv 'rolig' blev det observeret, at dette i 2021-udgaven blev oversat til både 'sjov' 'flot' og 'spændende': Samtlige oversættelser af adjektivet 'rolig' bliver i 1955-

udgaven oversat til enten 'sjov', 'morsom' eller slettet, hvorimod det virker til, at oversættelserne af 'rolig' i 2021-udgaven mere beror på en kontekstuel læsning, hvor de beskrevne situationer har medbestemmelse i, hvilket adjektiv der bliver valgt.

Et andet eksempel på, at 2021-udgaven mere frit gengiver *source*-tekstens adjektiver, er i afsnittene omhandlende de danske oversættelser af ordene 'ledsam' og 'eländig'. Her kunne det netop ses, hvordan der i 2021-udgaven ikke blev gjort brug af de direkte oversættelser 'kedelig' og 'elendig', men derimod 'sørgelig', 'en skam' samt 'sølle' og 'stakkels'. Vi antager, at dette bunder i udviklingen af ordenes betydningsindhold, hvilket vi i praksis observerede gennem tekstkorporer over sprogbrugen i forskellige perioder, da disse belyste, at ordene ikke anvendes til beskrivelse af det samme indhold i et nutidigt perspektiv.

På denne måde kan 2021-udgavens oversættelser af adjektiver siges at være målrettet *target*-kulturen, særligt i et tidsligt, diakront perspektiv. Dette er dog et punkt, der skiller sig ud i forhold til, hvordan udgaven ellers fremstår tilpasset, idet helhedsindtrykket af denne udgave virker til at være *source*-tekst-orienteret. Dette kommer særligt til udtryk ved 2021-udgavens navngivning af steder. Hvor stedsangivelserne i den første oversættelse af *Mio min Mio* bærer tydeligt præg af mikrostrategien *tilpasning* og *domestication* i forhold til *target*-kulturen, er man i 2012 vendt tilbage til den svenske geografi. Allerede i 2021-udgavens indledende ord bliver det tydeliggjort, at fortællingen udspiller sig i Stockholm (Bodenhoff, 2021, s. 9), og generelt er stederne – på nær Uplandsgade og Dronningegade – identiske med de, der beskrives i *source*-teksten. Uplandsgade og Dronningegade er, på trods af den danske stavemåde, en direkte afledning af kildetekstens Upplandsgatan og Drottninggatan, men skildrede steder som Tegnérslunden og Vaxholm fremstår som de oprindeligt gjorde.

Der er altså en mindre grad af *tilpasning* af stedsbetegnelserne i 2021-udgaven, hvilket mest af alt beror på sproglige konfigureringer, men holdes dette op imod kildeteksten, fremstår makrostrategien for den nyeste oversættelse i højere grad som kildeorienteret. Dette ses blandt andet også gennem graden af *formel* ækvivalens, som der tidligere er blevet argumenteret for, at denne udgave bærer præg af. Hvor *domestication* tilsyneladende spiller en rolle i beskrivelserne af stederne i 1955-udgaven, er de oprindelige lands- og kulturspecifikke referencer i den nyeste oversættelse forsøgt skrevet frem, og der er derigennem at gøre med begrebet *foreignization*, som netop er en central del af en *source*-tekst-orienteret makrostrategi (Øveraas, 2014, s. 48). Det samme gør sig gældende i forhold til karakternavnene i 2021-udgaven, hvor størstedelen af disse er identiske med *source*-teksten.

Dette gælder dog ikke tante Edla, der netop kaldes Edla i kildeteksten, men som kaldes Edel i 2021-udgaven samt den foranstillede betegnelse på tante Lundin, der netop kaldes fru

Lundin. Der er tidligere i analysen forsøgt givet svar på, hvorfor netop disse to navne afviger fra *source*-teksten, når de øvrige ikke gør, og vi formoder at det, for det første kan have noget med de konnotative ladninger, der findes i substantivet 'tante' at gøre. Derudover er Edel et eksonym af Edla, men hvorfor der ikke er gjort brug af en *direkte overførsel* i dette tilfælde, er påfaldende, fordi vi netop har observeret et konsekvent mønster i behandlingen af de øvrige karakternavne. Fordi 2021-udgaven også taler ind i en *source*-tekst-orienteret tilgang, hvor *foreignization* anvendes som et greb, ville Edel skulle kaldes Edla, hvis denne udgave udelukkende ønskede at fremskrive det 'fremmede' eller udenlandske.

Udover disse to er alle karaktererne i udgaven fra 2021 altså kaldt det samme som i *source*-teksten, hvilket kan sammenfattes med Coilles begreb *non-translation, reproduction, copying*, hvor oversætteren lader et udenlandsk navn være uforandret (Coillie, 2006, s. 125). Dette tyder på, at der er blevet taget et valg om ikke at 'hjemliggøre' – ikke at have *domestication* for øje – ved navngivningen af karaktererne i oversættelsen fra 2012. At karaktererne er kaldt det samme som i *source*-teksten vidner desuden om, at en *formel* ækvivalens potentielt har været idealet i oversættelsesprocessen, og helhedsbilledet af steds- og karakternavne i denne udgave virker altså til at have udgangspunkt i en *source*-tekst-orienteret makrostrategi.

Et andet eksempel der understøtter tesen om, at den kildeorienterede makrostrategi er anvendt i udgaven fra 2021 er, at denne udgave minder om *source*-teksten i den samlede strukturering af tekst. 1955-udgaven gør, som tidligere nævnt, brug af mikrostrategien *udeladelse*, hvilket resulterer i at ord, sætninger og tekststykker er fjernet. Disse slettede *st*-elementer er dog bibeholdt i den nyeste oversættelse. De bevarede tekstelementer i 2021-udgaven taler ind i en hensigt om at udforme *target*-teksten så tæt på *source*-tekstens form og udtryk som muligt, hvilket kan være et udtryk for, at den *formelle* ækvivalens har været et oversættelsesideal. Dette resulterer i, at 2021-udgaven virker som en direkte gengivelse af *source*-teksten – et kendetegn for den *source*-tekst-orienterede makrostrategi (Schjoldager, 2008, s. 71). Der forekommer i 2021-udgaven hyppigt *direkte oversættelse* på tekstens mikroniveau, som kun afviger gennem visse grammatiske forskelle mellem det svenske og danske sprog. Der ses således en *formelt* ækvivalent oversættelse, hvilket også taler ind i den *source*-tekst-orienterede makrostrategi, der netop fokuserer på en nøje gengivelse af *source*-tekstens form og indhold.

Dog ses der også enkelte eksempler, hvor oversætteren er nødsaget til at trække på en *dynamisk* ækvivalens for at fremskrive *st*-effekten i *target*-teksten. Dette kan lade sig gøre ved hjælp af mikrostrategien *omskrivning*, hvor den ordrette betydning ikke er central, så længe selve *st*-effekten oversættes (Øveraas, 2014, s. 40). På ordniveau anvender 2021-udgaven tilsvarende nærsynonymer fra *target*-sproget, og på den måde formår oversættelsen at bevare *st*-

effekten samtidigt med, at oversættelsen fokuserer på at viderekommunikere *source*-tekstens form og indhold.

I forlængelse af ovenstående ses *omskrivning* også i forbindelse med afvigende formuleringer på både ordniveau, såvel som ved faste udtryk og vendinger. På samme vis som i 1955-udgaven bliver *omskrivning* i 2021-udgaven brugt til at omskrive *source*-tekstens ordrette betydninger til en mere fri oversættelse, som er målrettet *target*-sproget. I 2021-udgaven tager oversætteren også højde for de enkelte ords semantiske betydning, som således påpeger *target*-tekstens tidslige kontekst. Faktisk formår 2021-udgaven at fremskrive *source*-tekstens kontekstuelle betydning mere eksplicit, og på den måde bevare oversættelsens kvalitet og autenticitet af kildeteksten, mens der samtidigt tages hensyn til målsprogets sprogbrug og kulturelle kontekst, som netop kendetegner en *source*-tekst-orienteret makrostrategi. Oversættelsens ordstilling afspejler *source*-tekstens og samtidigt er gentagelsesstrukturen, der netop er kendetegnende for Lindgrens forfatterskab, bibeholdt, hvilket vidner om, at oversætteren besidder en fundamental forståelse for *source*-tekstens litterære udtryk, sprog og kulturelle baggrund, som resulterer i, at oversættelsen fremstår præcist og nuanceret gengivet i forhold til form og udtryk, der kendetegner den *source*-tekst-orienterede makrostrategi.

I oversættelsen af faste udtryk og vendinger bliver der ofte brugt *direkte oversættelse*, og det eneste afvigende element mellem *source*-teksten og *target*-teksten ses i forhold til retskrivningen på de to sprog, hvorfor der kan argumenteres for at makrostrategien er *source*-tekst-orienteret. De faste udtryk falder også inden for samme semantiske kategorier som kildetekstens, og på den måde fremstår oversættelsen som en tekst, der udspringer direkte af *source*-teksten, særligt på form og indhold. På samme måde som i 1955-udgaven omskriver 2021-udgaven også *source*-teksten, så frasen ved hjælp af det danske vokabular, indeholder et ordspil, som ikke eksisterer i *source*-sproget. Selvom oversættelser primært har en overordnet strategi, kilde- eller målorienteret, kan der stadig være elementer fra den modsatte tradition til stede. Dette understøtter pointen om, at oversætteren kan arbejde mere eller mindre frit, og dermed tilpasse fremgangsmåden til den enkelte oversættelse. Dette ses eksempelvis ved, at sprogbrugen fra *target*-teksten fra 2021 ikke konstant stemmer overens med den *source*-tekst-orienterede makrostrategi, men oversættelsen fra 2012 indeholder dog en overvægt af formelle træk fra *source*-teksten, og derfor mener vi samlet set, at en *source*-tekst-orienteret makrostrategi præger denne oversættelse.

4.3.3. Uddybende bestemmelse af makrostrategi

I indledningen til makrostrategisanalysen formulerede vi tre spørgsmål, der tager udgangspunkt i Schjoldagers fokuspunkter henvendt oversættere, der kan bestemme, hvilken makrostrategi de vil anlægge for oversættelsen (Schjoldager, s. 2008, 71). Vi kan gennem analysebetragtningerne fra henholdsvis ordvalgs- mikrostrategis- og makrostrategisanalysen besvare spørgsmålene, sammenholde dem med de to oversættelser og bestemme, hvorvidt der er anvendt en *target*-tekst-orienteret eller en *source*-tekst-orienteret makrostrategi.

Vi kan argumentere for, at der i 1955-udgaven er anvendt en overvejende *target*-tekst-orienteret makrostrategi. Det første stillede spørgsmål vedrører, hvorvidt fokuset virker til at have ligget ved selve effekten af *target*-teksten snarere end ved formen og indholdet. Vi argumenterer for, at det primære fokuspunkt har været en overførsel af *source*-tekstens effekter, hvilket særligt kommer til udtryk gennem sletningerne af både ord, fraser og større tekststykker som bevirker, at 1955-udgaven fremstår forkortet og præciseret samtidigt med, at de betydningsbærende elementer stadig er til stede. Dette indbefatter dog også, at Lindgrens sproglige kendetegn mere eller mindre udebliver i *target*-teksten (Steffensen 2003, s. 173), som i sidste ende afføder, at oversættelsen ikke fremstår som en direkte oversættelse. Det samme gør sig gældende ved de afvigende formuleringer, hvor de originale sproglige udtryk netop erstattes af tilsvarende danske vendinger, der også har samme betydningsindhold. Derigennem er selve *source*-tekstens effekt forsøgt overført på *target*-teksten.

Det andet stillede spørgsmål vedrører, hvorvidt oversættelsen virker som en videreformidling af *source*-teksten, eller som en mæglen mellem primære parter, og vi argumenterer for, at 1955-udgaven mest af alt fungerer som en mæglen mellem henholdsvis afsender og modtager. Oversætteren virker til at have truffet nogle afgørende beslutninger vedrørende strategier og målgruppe, og fremstår af den grund som medskaber af det kommunikative rum mellem de primære parter, særligt når oversættelsen ansues komparativt med 2021-udgaven. Tages Schjoldagers kommunikative model i betragtning, vil oversætteren altså befinde sig et sted mellem afsender og modtager, og genskabe fortællingen med udgangspunkt i *target*-kulturens perspektiv. Dette kan siges at etablere en "implicit læser baseret på hans/hendes (kulturelt bestemte) forudsætninger" (ibid., s. 169-170).

At oversætteren i en vis grad er mægler mellem afsender og modtager understøttes ydermere af, at oversættelsen virker til at være *skjult*: Det sidste spørgsmål vi stillede var, hvorvidt oversættelsen virker til at være *åbenlys* eller *skjult*, og vi argumenterer heraf for, at 1955-

udgaven fremstår som en *skjult* oversættelse. Dette kommer særligt til udtryk gennem inkorporeringen af alternative steds- og karakternavne, hvor funktionen af disse til stadighed er den samme på trods af modificeringerne. Derigennem ‘oversættes’ eventuelle fremmede elementer, således at de passer ind i en sproglig og kulturel kontekst, som modtagerne af *target*-teksten er fortrolig med. Oversætteren har altså placeret et ‘kulturelt filter’ – et udtryk for praksissen *domestication* – mellem *source*- og *target*-tekst, således den fremstår tilpasset, og derfor argumenterer vi for, at 1955-udgaven ikke virker som en direkte oversættelse af *source*-teksten, men snarere som et selvstændigt værk.

Vi kan ligeledes argumentere for, at en *source*-tekst-orienteret makrostrategi præger 2021-udgaven. For det første virker fokuset, i modsætning til 1955-udgaven, til at være placeret ved *source*-tekstens form og indhold. Dette ses specielt i lyset af den slettede tekst i 1955-udgaven, der i 2021-udgaven er bibeholdt, omend der i flere af tilfældene er at gøre med gentagelsesstrukturer, pleonasmer og uddybende beskrivelser. Idealet har altså virket til at være ækvivalens på et *formelt* plan, hvor alle komponenterne, der knytter sig til form og indhold, gengives i *target*-teksten. Dog må det påpeges, at der findes nogle afvigelser af adjektiver med visse konnotationer. Konfigureringerne af adjektiverne er blevet udført, fordi de oprindelige adjektiver ikke anses som passende for den tidslige kontekst, 2012-oversættelsen skriver sig ind i.

Derudover virker denne oversættelse til at være en videreformidling af *source*-teksten, fordi oversætteren som aktør ikke virker til at have samme rolle som oversætteren af 1955-udgaven, og fordi 2021-udgaven ikke gør brug af mikrostrategier der ændrer på værkets samlede udtryk i sammenligning med *source*-teksten: “oversætteren [er] først og fremmest læser af originalteksten, hvorefter han/hun omsætter sin læsning til en “ny” tekst, skrevet på måltekstens sprog (Steffensen, 2003, s. 167). Dette gør også, at 2021-udgaven fremstår som en *åbenlys* oversættelse, også på baggrund af, at navnene på de skildrede steder og karakterer overvejende er identiske med de i *source*-teksten. Her er der tale om *foreignization* som accentuerer, at fortællingen udspiller sig i en kulturspecifik, svensk ramme, hvorfor det også bliver tydeliggjort, at romanen er en oversættelse snarere end et selvstændigt værk. Vi kan dermed sammenfattende klassificere 1955-udgaven som tilhørende en *target*-tekst-orienteret makrostrategi, mens en *source*-tekst-orienteret makrostrategi er anvendt i oversættelsesprocessen af 2021-udgaven.

5. Diskussion

I det følgende diskuterende afsnit ønsker vi at diskutere nogle af dikotomierne bag den *target*- og *source*-tekst-orienterede makrostrategi, særligt i forhold til *domestication* og *foreignization*. Som tidligere nævnt, trækker dette diskuterende afsnit på en grundlæggende forståelse af de forskellige dikotomiers styrker og begrænsninger. De to makrostrategier kan ses som to yderpoler på en skala, der symboliserer fri kontra bunden oversættelse. Diskussionen vil altså tage udgangspunkt i de to *target*-tekster fra 1955 og 2021, hvilket vil blive sammenfattet med forskellige teoretiske standpunkter, der netop besidder divergerende holdninger til henholdsvis den mål- og kildeorienterede oversættelsesstrategi. Derudover vil holdningerne der afspejles i de to artikler, der blev præsenteret i 1.1. Problemfelt og motivation, inddrages med henblik på at afdække kritikken af 1955-oversættelsen, anskuelsen på børnelitteratur i forskellige oversættelsestilgange samt bestemmelsen af, hvilken oversættelsesstrategi, der er mest hensigtsmæssig.

For at understøtte idéen om de to makrostrategiers binære placeringer på en skala for fri og bunden oversættelse, kan det være relevant at afklare, hvordan de begreber, der er nævnt i følgende diskuterende afsnit kan klassificeres som tilhørende hver deres strategi:

Den målorienterede makrostrategi

- *Domestication*
- *Dynamisk (funktionel) ækvivalens*
- *Skjult* oversættelse

Den kildeorienterede makrostrategi

- *Foreignization*
- *Formel* ækvivalens
- *Åbenlys* oversættelse

Ifølge Schjoldager er der delte meninger blandt oversættelsesteoretikere i forbindelse med valg af makrostrategi – bestemmelsen af om den oversatte tekst skal tage udgangspunkt i kildeteksten eller målkulturen. Vinay, Darbelnet, Newmark og Venuti er fortalere for makrostrategier som fokuserer på kildeteksten, mens Nida anser fokuset på målteksten som den præfererede strategi (Schjoldager, 2008, s. 69). Som det fremgår af vores makrostrategisanalyse, er det den målorienterede makrostrategi, der er blevet anvendt på oversættelsen af *Mio*, *min Mio* fra 1955.

Nogle af de kritikpunkter der er til denne makrostrategi og dertilhørende oversættelsesbegreber, pointeres blandt andet af Lawrence Venuti i *The Translator's Invisibility* (1995), og som det tidligere er nævnt, udviser Venuti særligt et kritisk blik på begrebet *domestication*, der netop hører til den *target*-tekst-orienterede makrostrategi. Fænomenet, som Venuti døber *domestication*, udspringer fra Friedrich Schleiermachers skelnen mellem 'verfremdung' og 'entfremdung', der oversat betyder 'fremmedgørelse' og 'naturalisering' (Schjoldager, 2008, s. 69). Det er det anglocentriske verdenssyn (eller anden hegemonisk kultur, der er dominerende i sammenligning med kulturen tilhørende *source*-sproget), der ligger til grund for Venutis aversion mod tilgangen, hvilken han beskriver som "an ethnocentric reduction of the foreign text to target-language cultural values, bringing the author back home" (Venuti, 1995, s. 20).

I vores speciale arbejder vi med oversættelsen af det svenske sprog til det danske, og indbyrdes disse forhold der sig ikke samme etnocentriske problematik. Dog kan Venutis teoretiske standpunkter stadig være brugbare i refleksionerne over de respektive oversættelsesstrategiers anvendelighed. Gennem sit standpunkt placerer Venuti sig altså i oppositionen til den *target*-tekst-orienterede makrostrategi og til *domestication*, og udpeger samtidigt *foreignization* som den foretrukne fremgangsmåde inden for oversættelse. Venutis anskuelse af oversættelse som praksis er generelt præget af skepsis, idet han mener, at en oversættelse af et værk aldrig kan blive adækvat, og at oversættelsen vil:

bring back a cultural other as the same, the recognizable, even the familiar; and this aim always risks to a wholesale domestication of the foreign text, often in highly self-conscious projects, where translation serves an appropriation of foreign cultures for domestic agendas
(ibid., s. 18).

Denne pointe positionerer nærmest oversættelsespraksissen som en xenofobisk gerning, hvorfor den mest hensigtsmæssige måde at oversætte på, ifølge Venuti, er med en kildeorienteret oversættelsesstrategi, der har *foreignization* som et centralt fokus. Som det også blev nævnt i 2.3. Dikotomiernes styrker og begrænsninger, beskrives det, at *foreignization* netop kan være medvirkende til at bevare *source*-tekstens autenticitet i forhold til kulturelle særtræk, hvilket også kan siges at udfordre læseren af *target*-teksten, i og med, at læseren ikke indgår i *source*-kulturen.

5.1. Kritik af 1955-oversættelsen

Der kan argumenteres for, at Venutis tanker om *domestication*, og om oversættelsespraksissen generelt, primært er møntet på oversættelser af værker, der udspringer fra sproget af en (tidligere) undertrykt kultur eller etnicitet til sprog af (tidligere) fascistiske eller imperialistiske nationer. Selvom forholdet mellem Sverige og Danmark også tidligere har været spændingsfyldt, er der, som tidligere nævnt, næppe tale om samme grad af kulturel appropriation, som der ellers påpeges i kritikken af den målorienterede oversættelsestradition. Med andre ord er der i oversættelsen fra svensk til dansk ikke indlejret samme potentielle etnocentriske problematik, som i de tilfælde Venuti bygger sit synspunkt på. Dette betyder dog ikke, at der ikke har lydt kritiske røster i forbindelse med 1955-oversættelsen af *Mio, min Mio*, der netop er gennemsyret af en *target*-tekst-orienteret oversættelsestilgang, og denne kritik kommer netop til udtryk i en boganmeldelse af den nyeste danske oversættelse af romanen.

Boganmeldelsen er fra 2012 og er skrevet i Kristeligt Dagblad af cand.mag. og litteraturanmelder, Mai Misfeldt, der storroses den nyeste oversættelse af *Mio, min Mio* ved at indlede med sin 10-årige søns ord om romanens sprog: “Den lyder så blød[t], denne her, næsten som musik” (Misfeldt, 2012). Anmelderen er begejstret for den seneste oversættelse af børneromanen, og samtidigt retter hun en række kritikpunkter mod Else Kappels oversættelse fra 1955, der ifølge Misfeldt er blevet udført “med en meget håndfast tilgang til oversættelse” (Misfeldt, 2012). Det virker påfaldende, at Misfeldt kalder oversættelsespraksissen af 1955-udgaven for ‘en håndfast tilgang’, idet vi i nærværende speciale argumenterer for, at 1955-udgaven derimod fremstår som en oversættelse, der virker til at have vægtet *dynamisk* ækvivalens over *formel* ækvivalens, og som dermed baserer oversættelsen på en mere fri praksis, der gennem udover rækkende kulturel viden vil genskabe en ækvivalent effekt af *source*-teksten (Schjoldager, 2008, s. 68). Vi formoder dermed, at det Misfeldt kalder for ‘en meget håndfast tilgang til oversættelse’ i en teoretisk sammenhæng er en oversættelse, der befinder sig i den frie ende på skalaen for oversættelse, hvor der dog er truffet en række konsekvente valg, der får udgaven til at virke som en *skjult* oversættelse, snarere end en åbenlys gengivelse af originalværket.

Kritikken af 1955-oversættelsen fortsætter med: “Teksten blev forenklet, og utallige steder forsvandt poesien ganske ud af Lindgrens sprog” (Misfeldt, 2012). Det som Misfeldt henviser til i citatet, kan være mikrostrategien *udeladelse*, der viste sig som en særligt fremtrædende mikrostrategi i 1955-udgaven. Flere elementer bliver i denne oversættelse slettet, hvilket vi argumenterer for ikke er direkte betydningsændrende. Samtidigt har disse sletninger dog en indvirkning på oversættelsens samlede sproglige udtryk i sammenligning med kildeteksten,

idet adskillige beskrivelser, der henviser til stemningen, naturen og relationer karakterer imellem ikke er til stede. Lige så vel som udeladelsen af disse elementer kan være medvirkende til at præcisere en tekst, kan det, som det kommer til udtryk gennem Misfeldts holdninger til sletningerne, altså også anses som en mangel.

5.2. 'Barnesynet' i oversættelsestilgangene

Misfeldt påpeger ydermere en generel tendens i oversættelsen af børnelitteratur: "og særligt med hensyn til børnebøger har oversættere gennem tiderne faret umådeligt ublidt frem mod originalværkerne" (Misfeldt, 2012). Her stilles to tidlige perioder, der symboliserer forskellige tilgange til oversættelser, op imod hinanden. Det er ikke utænkeligt, at et andet perspektiv på børnelitteratur har præget årene for den første oversættelses udgivelse holdt op imod, hvordan der tænkes om dette i dag, og man kan forestille sig, at der for det første har været en anden dominerende opfattelse af, hvad et barn *er*, *kan* og *skal* og ydermere, hvilke værdier litteratur til børn skal videregive.

Vanessa Leonardi, sprog- og oversættelsesforsker, påpeger i *Ideological Manipulation of Children's Literature Through Translation and Rewriting* (2020), at børnelitteratur hænger uløseligt sammen med opfattelserne af barndommen som fænomen – en opfattelse, der gennem tiden har været i konstant forandring (Leonardi, 2020, s. 14-15). Gennem tiden har der altså eksisteret forskellige opfattelser af barndom, og heraf holdninger til børnelitteratur. Derfor kan Misfeldts synspunkt omhandlende, at oversættere har grebet originaltekster an på ublid vis, også ses som et udtryk for en specifik holdning til børnelitteratur (og oversættelserne heraf), der er forankret i en specifik tidlig kontekst. I forskningsartiklen "Den samme fortælling i to versioner – Om Astrid Lindgrens *Mio, min Mio* på svensk og dansk" (2003) tilkendegiver Anette Øster Steffensen lignende holdninger til 1955-oversættelsen som Misfeldt, omend de begrundes med udgangspunkt i oversættelsesteoretiske refleksioner.

Steffensen belyser også de forskellige oversættelsestilgange gennem tiden, og peger på årsagen til de manglende udpenslende beskrivelser i 1955-oversættelsen som værende 'barnesynet'. Hun foreligger en tese om, at "Else Kappel har følt, at originalteksten har været for voldsom, når udgangspunktet er det dramatiske og empatiske niveau, og for svær på det lingvistiske niveau, og at det derfor har været nødvendigt med diverse ændringer" (Steffensen, 2003, s. 185). Ifølge Steffensen er oversættelsestilgangen for 1955-udgaven af *Mio, min Mio* altså præget af et bestemt syn på, for det første, hvad børn kan rumme og for det andet, hvad børn kan evne. Derigennem kan sletningen af stemningsbeskrivelserne altså være et udtryk for,

at man har ønsket at skåne læserne emotionelt, idet man måske har anset nogle af beskrivelserne som værende overvældende – både på et følelsesmæssigt niveau, men også blot for at undgå en overeksponering gennem de mange detaljerede beskrivelser.

I nærværende speciales analysedel eksemplificerede vi blandt andet, at beskrivelsen af Bosses afsky mod tante Edla var blevet forkortet i 1955-oversættelsen, således at formuleringen lyder: “Jeg hadede tante Edel, fordi hun sagde det om min far. Jeg vidste, at min far ikke var nogen slubbet. Somme tider lå jeg og græd af længsel efter ham” (Kappel, 1955, s. 9). Den originale formulering lyder, som tidligere beskrevet:

Jag hatade tant Edla för att hon sa så om min far. Kanske det var sant, att min mor dog, när jag föddes. Men jag *visste*, att min far inte var någon slusk. Jag brukade ligga och gråta efter honom ibland

(Lindgren, 1954, s. 7, kursiveret i original).

Her er ‘Kanske det var sant, att min mor dog, när jag föddes’ altså ikke tilstedeværende i 1955-oversættelsen, hvilket, med udgangspunkt i Steffensens analyse, kan være et udtryk for en formildende formulering, der ikke fremstår nær så eksplicit, særligt med tanke på, at den slettede sætning italesætter et emne som døden. Steffensen fremlægger selv en række eksempler fra kilde- og målteksten, hvor udeladelsen i et af dem snarere virker til at sænke det lingvistiske niveau. Hun diskuterer blandt andet følgende originaltekststed:

Jeg lyfte mitt svärd, och det skar genom järndörren som om den hade varit av deg. För et svärd som kunde skära genom sten, var en järndörr inget annat än deg. Och lika ljudlöst, som om jag hade skurit genom deg, gled svärdet genom det hårda järnet. Jag skar bort det väldiga låset med ett par raska snitt

(Lindgren, 1954 i Steffensen, 2003, s. 179, Steffensens understregning).

I oversættelsen fra 1955 er teksten blevet forkortet gennem kondenseringen af den understregede sætning i citatet fra originaludgaven: “Jeg løftede mit sværd, og skar det igennem jerndøren, som om den havde været lavet af dej. Ligeså let og lydløst gik det. Jeg skar den vældige lås væk med et par raske snit” (Kappel, 1955, s. 129, egen understregning). Denne komprimering af den uddybende beskrivelse kan altså ses som et udtryk for en facilitering af læsbarheden, og Steffensen påpeger, at dette netop har præget Else Kappels oversættelse af romanen. Motivationen bag simplificeringen af romanens sprog kan, ifølge Steffensen, også bero på, at Kappel har indtænkt en anden læser, end Lindgren oprindeligt har – at den originale udgave af *Mio*,

min Mio måske har været påtænkt som højt læsningsmateriale, mens børnene som selvstændige læsere, har været det primære sigte ved oversættelsen fra 1955 (Steffensen, 2003, s. 185). Denne pointe korresponderer med vores argument om, at oversætteren lader til at have været et mellemlid i kommunikationen mellem afsender og modtager, og at der herigennem er blevet skabt en implicit læser, der adskiller sig fra den læser, Lindgren i 1954 havde i tankerne.

Misfeldt og Steffensen kritiserer altså Kappels oversættelse af *Mio, min Mio* fra 1955, særligt i kraft af de manglende elementer, der er skrevet ud af oversættelsen i sammenligning med både 2012-oversættelsen og originalværket fra 1954. Et andet punkt, der rejses kritik imod, er den danske tilpasning af sted- og karakternavne, der er til stede i 1955-oversættelsen. Om tilpasningen og om tilgangene til oversættelse gennem tiden udtrykker Misfeldt:

Åbenbart mente man, at danske børn helst skulle læse om danske børn, så svenske Bo Vilhelm Olsson, kaldet Bosse, fra Uplandsgade 13, blev til Bo Vilhelm Olsen, kaldet Busse, fra Gl. Kongevej 73, og hans ven Benka blev til Kesse (Misfeldt, 2012).

Anskues dette citat i lyset af de betragtninger, vi har gjort os i undersøgelsen af oversættelserne, kan vi sammenfatte Misfeldts holdning om, hvad en hensigtsmæssig oversættelsesmetode er, som værende *source*-tekst-orienteret. Særligt gennem sætningen “Åbenbart mente man, at danske børn helst skulle læse om danske børn” (ibid.) kan der udledes en implicit kritik af tilpasningen af kultur- og landsspecifikke elementer. På denne måde kan der argumenteres for, at Misfeldt tilslutter sig Venutis aversion mod *domestication*, også fordi der i artiklen i forbindelse med rosen af den nyeste danske oversættelse udtrykkes: “Nu er Bosse kommet hjem til Sverige” (ibid), hvilket kan tolkes som en holdning om, at danske karakter- og stednavne ikke er forenelige med et værk, der oprindeligt udspiller sig i en svensk kontekst.

Om tilpasningen af karakternavne udtrykker Steffensen, at der åbenlyst er at gøre med danske navne, der er inspireret af de oprindeligt skildrede, men samtidigt stilles der spørgsmål til, om det i det hele taget har været en nødvendighed at foretage disse tilpasninger. I et eksempel fra specialets analyse omhandlende karakternavne, blev det pointeret, at drengenavnet Janne var erstattet af Jens i oversættelsen fra 1955. Denne udskiftning belyser Steffensen også, og udtrykker i den forbindelse, at en sådan ændring er oplagt, idet den kommer en potentiel forvirring baseret på køn til livs, men samtidigt argumenteres der for, at “en bevarelse af Janne [...] ville give anledning til snak om forskelle mellem Sverige og Danmark” (Steffensen, 2003, s. 177). At tage kulturelle forskelle op til debat er, ifølge Steffensen, netop et af de primære

formål ved oversættelsespraksissen, og en pointe som denne belyser, hvilken overordnede oversættelsesstrategi Steffensen anser som den præfererede. Med andre ord stiller Steffensen sig, som Misfeldt (og Venuti), altså kritisk i forhold til at hjemliggøre de udenlandske elementer i et oversættelsscenario.

5.3. Hjemliggørelse for børn

Modstanden mod at anvende *domestication* virker altså til at præge fleres holdninger i forhold til oversættelsespraksissen, men på samme tid er *domestication* stadig en praksis, der hyppigt anvendes i oversættelsen af børnelitteratur (Coillie, 2006, s. 123). Flere litteratur- og oversættelsesforskere påpeger fordelagtigheden ved at familiarisere fremmede elementer, specielt når det udspiller sig i børnelitteratursregi, fordi der her findes et større behov for at tilpasse de fremmede elementer, som *source*-teksten måtte indeholde, hvis *target*-teksten netop skal være håndgribelig for en målgruppe, som der måske skal tages særligt hensyn til. Samtidigt med dette synes der dog at være en generel konsensus om, at *domestication* må anvendes med omhu, idet dette i yderste tilfælde kan ændre en teksts samlede betydning og udtryk.

En anden betydelig skikkelse inden for børnelitteratursforskningen er Zohar Shavit, og hun påpeger eventyret om Rødhætte, som et velkendt eksempel på en tydelig anvendelse af *domestication*, hvor *target*-teksten er blevet modificeret i en sådan grad, at der er tale om en reel betydningsændring, og hvor ækvivalensen med originalen ydermere kan siges at blive udfordret. Den første trykte udgave af *Den Lille Rødhætte* udkom i 1697 af den franske forfatter Charles Perrault, og det påfaldende består i, at originaludgaven ender ulykkeligt i modsætning til den fortælling om Rødhætte, der normativt hersker i dag: I originaludgaven sejrer ulven over hovedpersonen, men i en senere oversat version, fortalt af brødrene Grimm i starten af 1800-tallet, er det derimod Rødhætte og mormoren, der besejrer ulven (Paloposki & Oittinen, 2000, s. 381).

Shavit, der udpeger eventyret om Rødhætte som et eksempel på den betydelige transformation som en oversættelse kan indbefatte, nævner også, at den markant divergerende oversættelse repræsenterer norm- og værdimæssige tendenser gennem tiden, ligesom Leonardi og Steffensen også fastslår. Det beskrives blandt andet, at Grimms oversættelse afspejler en op-
højelse af eventyrgenre, der traditionelt også indbefatter en moralsk distinktion mellem ond og god. I denne litterære tendens, der også beskrives som afspejlende for virkelighedens daværende moralkodeks, ophøjes familien endvidere til noget essentielt, hvilket symboliseres gennem Rødhætte og mormorens forhold: “the different endings reflect a profound difference in

the child concepts of the Grimm brothers and Perrault. In the times of the Grimm brothers, family, the child's innocence and the pedagogy of fairy tales were considered very important" (ibid.). Selvom der altså ligger en begrundelse bag den markante ændring, istemmer Shavit sig dog Venutis afstandstagen til *domestication*, ved at udtrykke, at praksissen er "a sign of disrespect for children" (ibid.).

Som det tidligere er fastslået, argumenterer vi for, at tilpasningen af stedsangivelserne og karakternavnene, udeladelsen af *st*-specifikke elementer samt omformuleringen af bestemte vendinger er et udtryk for en hjemliggørelse af *Mio, min Mio*, tiltænkt en specifik, implicit læser. Vi argumenterer dog også for, at dette ikke har nogen yderligere betydningsændrende konsekvens, særligt hvis det anskues i lyset af eksemplet med eventyret om Rødhætte. Til trods for dette kan der til stadighed reflekteres over, hvorvidt de specifikke hjemliggørende praksisser er retmæssige: Tilpasninger kan være indgribende, og ofte ville de ikke blive tolereret, hvis de fandt sted i litteratur henvendt til voksne (Leonardi, 2020, s. 20).

Vanessa Leonardi trækker på Göte Klingbergs teoretiske refleksioner over tilpasninger i oversat børnelitteratur, og fremlægger i den forbindelse to scenarier, hvor tilpasningen af *st*-elementer kan anses for passende: For det første er tilpasningen hensigtsmæssig, hvis der er grund til at formode, at børnene ikke ville kunne forstå teksten eller dele af den på grund af deres endnu ikke tilegnede viden om fremmede kulturer. For det andet er praksissen hensigtsmæssig, hvis oversættere og udgivere finder, at dele af *source*-teksten ikke er passende for læserne af *target*-teksten (ibid., 19-20). Sammenfattes denne pointe med det faktum, at samtlige af de lands- og kulturspecifikke elementer er hjemliggjort i oversættelsen af *Mio, min Mio* fra 1955, kan det være interessant at overveje, hvorvidt *domestication* har været et nødvendigt greb. Som Leonardi nævner, forudsætter praksissen, at de fremmede elementer potentielt vil forstyrre børnenes læsning, og hertil kan der reflekteres over, om børn i 1950'erne havde samme forudsætning for at kunne afkode de udenlandske særtræk, for dernæst at kunne sætte disse i forbindelse med deres egne erfaringsverdener.

Vi formoder dog, at børn i midten af det 20. århundrede kan have haft et stærkere grundlag for at forstå det svenske sprog, hvorfor det også er påfaldende, at der i 1955-oversættelsen er truffet de beslutninger, der gør oversættelsen *source*-tekst-orienteret. Det er efterhånden en kendsgerning, at den skandinaviske sprogforståelse indbyrdes skandinaviske børn og unge er faldet markant de seneste årtier i forhold til tidligere, og i en undersøgelse foretaget af Nordisk Ministerråd bekræftes denne antagelse. Sideløbende med dette beskrives det, at børn og unge i dag er en del af et sprogfællesskab, der orienterer sig mere mod det engelske sprog og kultur:

I de siste 20 årene har imidlertid språklandskapet endret seg. Studier fra 2000-tallet har vist at unge er dårligere til å forstå skandinavisk og behersker engelsk vesentlig bedre enn tidligere generasjoner [...] Innflytelse fra engelsk, ny teknologi og sosiale medier har forandret hvordan de unge kommuniserer, bruker språk og konsumerer kultur (NM, 2021).

Det er interessant at inndrage betragtningerne om denne udvikling i diskussionen af børns sproglige og kulturelle viden i tiden, 1955- og 2012-oversættelserne skriver sig ind i. Man kan argumentere for, at børn i 1950'erne kulturelt og sprogligt har været mere lokalt forankrede. Børn i denne periode har muligvis primært været orienterede mod Danmark og det øvrige Skandinavien, i kraft af det daværende skandinaviske sprogfællesskab – der ifølge rapporten stadig eksisterer, men som har ændret karakter – mens børn i nyere tid er vant til at orientere sig internationalt.

Denne tese forklarer dog ikke årsagen til, at navnene og stederne i 1955-oversættelsen skulle oversættes til danske tilsvarende proprier, fordi det strider imod det faktum, at børn tidligere har haft bedre skandinaviske sprogkunderskaber, og dermed forholdsvis problemfrit ville kunne rumme fortællingens svenske særtræk. Dog kan det være medvirkende til at belyse, at børn på denne tid ikke har været lige så fortrolige med fremmede kulturer og sprog, hvilket understøtter antagelsen om at afgrænse brugen af *domestication* til tilfælde, hvor der potentielt kan opstå meningsforstyrrelser hos læserne af *target*-teksten. På samme tid kan idéen om, at børn i nutiden er mere globalt orienterede, anses som en årsag til, hvorfor det i et 2012- og 2021-perspektiv ikke er nært så oplagt at hjemliggøre fremmede og udenlandske elementer i oversættelsen af børnelitteratur.

Denne tanke kan også agere et svar på, hvorfor der netop forefindes et behov for kontinuerligt at genoversætte klassiske litterære værker: Det er ikke kun 'barnesynet', der gennem tiden har ændret karakter, men børn udvikler sig også i takt med historiske og samfundsmæssige, og som Nordisk Ministerråd påpeger, teknologiske ændringer. Derfor ses der også en diakron udvikling af den litteratur, der netop skal afspejle og appellere til børnene.

Den tilsigtede læser af *target*-teksten i den tidlige periode for 2012 (og 2021) er i højere grad vant til at omgive sig med kultur, der udspringer andetsteds fra end Danmark. Tages der udgangspunkt i denne vinkel, kan der altså have eksisteret et reelt behov for at anvende den familiariserende praksis i 1955-oversættelsen – og er dette ikke tilfældet, kan der argumenteres for, at *domestication* har været en del af den normative oversættelsespraksis på denne tid. Som nævnt udpeger Leonardi, at *domestication* er hensigtsmæssig, hvis dele af *source*-teksten ikke

anses som passende for læserne (Leonardi, 2020, s. 20). Begrebet ‘passende’ kan indbefatte flere aspekter, men som tidligere nævnt, berører Steffensen denne diskussion i forlængelse af sletningen og opblødningen af visse *st*-elementer i oversættelsen fra 1955: “Idet oversættelsen fremstår mindre dramatisk, empatisk og kompleks end den svenske, må det umiddelbart konkluderes, at Else Kappel har følt, at originalteksten har været for voldsom, når udgangspunktet er det dramatiske og empatiske niveau” (Steffensen, 2003, s. 185). Dette stemmer altså overens med Leonardis beskrevne motivation for at anvende *domestication*, og tages der udgangspunkt i dette, kan der argumenteres for, at tilpasningen af de kulturspecifikke *st*-elementer i 1955-oversættelsen, har været begrundede, og at det har været typisk for tiden og det dertilhørende syn på oversættelse, børnelitteratur og barndom.

5.4. Er en kildeorienteret tilgang at foretrække?

Hidtil har vi i diskussionen ønsket at analysere den kritik, 1955-oversættelsen af *Mio, min Mio* har været genstand for, og at undersøge, hvad der ligger til grund for de forskellige kritikpunkter. Derudover har vi ønsket at nuancere, hvilke bevæggrunde der har været for at oversætte værket med udgangspunkt i den *target*-tekst-orienterede oversættelsesstrategi. På baggrund af de inddragede eksempler på holdninger til oversættelserne af *Mio, min Mio*, til børnelitteratur og til oversættelse generelt, tyder det på, at den *source*-tekst-orienterede oversættelsesstrategi favoriseres frem for den *target*-tekst-orienterede, en prioritering der særligt understøttes af praksissen *domestication*. Mens Venuti udtrykker en generel skepsis overfor den målorienterede oversættelsesstrategi, mener Misfeldt, at strategien – særligt gennem udeladelserne i 1955-oversættelsen – forringer sproget og fjerner det poetiske, Lindgrens sprog ellers er kendt for (Misfeldt, 2012).

Som nævnt forholder Steffensen sig også overvejende kritisk til oversættelsen og konstaterer, at den litterære kvalitet, der er at finde i originalkilden, synes fraværende i oversættelsen (Steffensen, 2003, s. 184). Med andre ord kan synspunkterne fra de kilder, vi inddrager i diskussionen om den hensigtsmæssige oversættelsesstrategi, tolkes som talende for den *source*-tekst-orienterede makrostrategi, særligt i forhold til skepsissen mod *domestication*. Men betyder dette så, at en målorienteret oversættelsesstrategi med fokus på *foreignization* er at foretrække?

Misfeldt og Steffensens holdninger til oversættelsen kan siges at definere nogle af rammerne for, hvad man kan udelade og ændre i en oversættelse – og hvad man ikke kan – idet de særligt peger på Lindgrens sproglige særtræk som værende ikke eksisterende i 1955-udgaven.

I specialets analysedele argumenterer vi for, at ændringerne ikke er betydningsændrende, og at selve effekten af *source*-teksten overføres til oversættelsen. Det vi mener med betydningsændrende er, at der ikke manipuleres med selve handlingsforløbet, og at udskiftningen af de kulturspecifikke artefakter sker, således at de bedst muligt svarer til dem fra originalteksten. På denne måde mener vi, at originaludgaven og 1955-udgaven er to tekster, der på hver deres måde formidler den samme fortælling.

Dog er det værd at tage Misfeldt og Steffensens betragtninger med i overvejelserne, idet disse er medvirkende til at nuancere debatten om, hvilken overordnede oversættelsesstrategi der er mest hensigtsmæssig at anvende samt hvilke faldgruber, man må være opmærksom på som oversætter. I nærværende speciale har vi arbejdet ud fra en deskriptiv metode, hvilket betyder, at vi ønsker at beskrive, hvordan oversættelserne af *Mio, min Mio* fremstår og er forskellige fra hinanden, og at vi dermed ikke har til hensigt at bedømme, hvilken strategi der er mest hensigtsmæssig. Fordi den *source*-tekst-orienterede oversættelsesstrategi påpeges som den præfererede, og i flere tilfælde som det etisk korrekte valg, ønsker vi dog også at belyse de fordelagtige sider ved den *target*-tekst-orienterede strategi.

Vi vil argumentere for, at kritikken mod 1955-oversættelsen, den målorienterede oversættelsespraksis og *domestication* kan ske at blive forstærket på grund af den tidslige periode, vi skriver os ind i. Dette kan være på grund af, at der er forventninger om, at børn i dag i højere grad har en udvidet kulturel erfaringshorisont end tidligere. Derudover kan det også være interessant at reflektere over, om der i nyere tid er et skærpet fokus på at træde varsomt, når det netop gælder håndteringen af andre kulturers artefakter: Et skærpet fokus på ikke at handle etnocentrisk i et oversættelsesscenarie. Som vi tidligere har berørt, gør denne tematik sig ikke gældende i samme grad, når der er at gøre med oversættelse af svensk sprog og kultur til en dansk referenceramme, men der findes stadig en debat, der vedrører det etiske aspekt i en oversættelsespraksis, hvor netop *domestication* og *foreignization* diskuteres, men hvor spørgsmålet snarere beror på en tidslig udvikling. I forbindelse med anmeldelsen af 2012-oversættelsen af *Mio, min Mio* udtrykkes det:

Heldigvis har man på Gyldendal virkelig gode børnelitterære medarbejdere, som i de seneste år blandt andet har bedt Kina Bodenhoff om at lave nyoversættelser af Astrid Lindgrens bøger. Det har for eksempel betydet, at Pippi Langstrømpe har generobret sin sproglige finurlighed, og at de mest bedagede ord er udskiftet, samtidig med at far heldigvis stadig må være negerkonge på Kurrekurredut-øerne (Misfeldt, 2012).

Citatet skildrer først og fremmest, at Misfeldt foretrækker den oversættelsesprocedure, der finder sted i 2012 frem for tidligere oversættelser af Lindgrens værker. Citatet tager udgangspunkt i fortællingen om Pippi, men det interessante ved det er, at citatet afspejler en speciel synsvinkel på *domestication* og *foreignization*. På den ene side krediteres udskiftningen af bedagede ord, og på samme tid udvises der begejstring for det sprogkonservativitetske aspekt i bevarelsen af ordet 'negerkonge'. Netop bevarelsen af, hvad der i dag karakteriseres som nedsættende sprogbrug i børnelitteratur, er en omfattende diskussion, der blandt andet tog fart i 2019, hvor Gylendal slettede stereotypiske prædikater på bestemte folkeslag og fjernede udvalgte rim i en genudgivelse af Halfdan Rasmussens *Børnerim* (1964).

I en debat som denne lyder spørgsmålet på, om man kan tillade sig at fjerne et bestemt sprogbrug, der oprindeligt var formuleret af forfatteren, og som indeholder ord, man ikke er interesseret i at formidle i dag. Misfeldt tilslutter sig altså et synspunkt, som taler for *foreignization*. Vi argumenterer for, at det i høj grad kan være meningsgivende at udføre tilpasninger på denne specifikke form for sprogbrug, særligt hvis der er at gøre med litteratur til børn. Ønsker man at gengive et bestemt værk uden et tilhørende nedsættende sprogbrug, kan det altså være hensigtsmæssigt at anvende *domestication* som praksis i oversættelser og genudgivelser af ældre værker. Omvendt kan der argumenteres for, at dette også ville kunne opfordre til en dialog om historiske forskelle med barnet – men om børnelitteraturen udelukkende skal have underholdning som funktion, eller om, og hvornår, den skal indeholde et oplysende aspekt, er i høj grad et subjektivt anliggende, hvilket igen er noget, en oversætter af et ældre litterært værk, må tage i betragtning.

Vi observerede og analyserede også tilpasninger af bestemte ord i 2021-udgaven, til trods for, at vi klassificerer denne oversættelse som *source*-tekst-orienteret. Et eksempel er et ord som 'eländig', der oversættes direkte til 'elendig' i 1955-oversættelsen, men som netop erstattes med 'stakkels' og 'sølle' i den nyeste oversættelse af *Mio, min Mio*. Vi argumenterede for, at dette var gjort på baggrund af, at den mest anvendte betydning af 'eländig' gennem tiden har ændret sig, og at ordet altså ikke ville være dækkende for det, det skulle beskrive i 2012.

Et andet eksempel på det samme fænomen blev observeret ved oversættelsen af det svenske ord, 'tant' – der ikke var betegnende for en familiær relation, men for en ældre dame – til det danske ord 'fru', selvom 'tante' også eksisterer i det danske vokabular. Her blev ordet altså tilpasset, fordi det potentielt kan give negative eller misvisende associationer i det danske sprog. Selvom vi argumenterer for, at den kildeorienterede makrostrategi er anvendt på 2021-udgaven af *Mio, min Mio*, forekommer der stadig tilpasninger af ord, hvilket kan anskues som *domestication*. Dog er denne form for hjemliggørelse ikke møntet på kulturelle forskelle, men

derimod på det tidlige spænd, der er fra tiden for udgivelsen af originalkilden og 1955-oversættelsen til den seneste danske oversættelse.

I den forbindelse argumenterer vi ydermere for, at *domestication* – og dermed en målorienteret oversættelsesstrategi – i nogle tilfælde kan være en hensigtsmæssig praksis, særligt hvis der er at gøre med ord og sprogbrug, man ikke er interesseret i at videreformidle til børn i et nutidigt aspekt, eller hvis der er at gøre med ord, der grundet sproglige udviklinger af betydningsindhold, potentielt ville kunne forstyrre målgruppens læsning af *target*-teksten. Som nævnt tidligere, har vi taget udgangspunkt i en deskriptiv fremgangsmåde, hvilket har betydet, at vi først og fremmest ønsker at beskrive fænomener inden for oversættelse.

Efter at have undersøgt og sammenlignet *source*- og *target*-teksterne, bearbejdet de teoretiske standpunkter, der knytter sig til oversættelse generelt og navnlig til børnelitteratur, søgt indsigt i holdningerne til oversættelserne af *Mio, min Mio* og til andet oversat børnelitteratur, kan vi alligevel positionere os i debatten om den hensigtsmæssige oversættelsesstrategi.

Vi vil heraf bedømme, at en *source*-tekst-orienteret makrostrategi er at foretrække, særligt i dette tilfælde, hvor der er at gøre med to sprog og kulturer, der er forholdsvist homogene i sammenligning med andre sprog og kulturer. Derudover besidder vi også en intuitiv interesse for det litterære og sproglige gennem vores fagområde, og kan derigennem anerkende Steffensen og Misfeldts synspunkter om, at sproget i 1955-oversættelsen afviger fra originalkilden, og at de originale litterære særtræk i dette tilfælde bliver udfordret gennem den *target*-tekst-orienterede makrostrategi.

På samme tid anerkender vi det brugbare ved *domestication*, særligt i tilfælde, hvor der kan være et behov for at omskrive eller slette ord, der bidrager til en stereotypisk fremstilling af bestemte grupper af mennesker: En tematik der særligt gør sig gældende i genudgivelser af ældre litteratur i en nutidig kontekst. Vender vi blikket mod den kulturelle problematik ved *domestication*, der ikke har noget at gøre med tidlige forskelle, vil vi dog argumentere for, at praksissen ikke fremstår nært så problematisk i en svensk og dansk kontekst, men at oversæteren skulle være ekstra påpasselig med at anvende *domestication*, hvis der var at gøre med en oversættelse mellem to sprog, hvor landene eksempelvis kan sættes i forbindelse med en kolonial fortid.

6. Udgang

I nærværende speciales makrostrategisanalyse blev de to oversættelser organiseret under hver deres makrostrategi. I bestemmelsen af makrostrategien for oversættelserne argumenterede vi for, at 1955-oversættelsen har en overordnet *target*-tekst-orienteret makrostrategi, mens 2012-oversættelsen fremstår som udpræget *source*-tekst-orienteret. Vi tog udgangspunkt i tre spørgsmål, der oprindeligt er formuleret af Schjoldager henvendt til oversættere, og vi anvendte disse spørgsmål i argumentationen for, at 1955-oversættelsen har en målorienteret makrostrategi, og at 2021-udgaven har en kildeorienteret makrostrategi.

Vi argumenterede for, at fokuset i den første danske oversættelse af *Mio, min Mio* ligger ved, at effekten af *source*-teksten bliver overført på oversættelsen. Derudover argumenterede vi for, at 1955-oversættelsen fremstår som et medium imellem afsender og modtager, og at der gennem oversættelsen blev skabt en implicit modtager, der potentielt har været anderledes, end den læser, der oprindeligt var indtænkt som modtager af originalteksten. På grund af, at denne oversættelse ikke fremstår som værende en direkte gengivelse af kildeteksten, virkede den endvidere som en *skjult* oversættelse. Vi argumenterede altså for, at 1955-oversættelsen snarere fremstår som et selvstændigt værk end en videreformidling af originalværket. Vi argumenterede ligeledes for, at den *dynamiske* ækvivalens virker til at have været et ideal i oversættelsen fra 1955, idet elementerne fra kildeteksten gengives på en fri måde, der i høj grad afhænger af oversætteren.

Omvendt argumenterede vi for, at 2021-udgavens fokus i højere grad vedblev kildetekstens form og indhold. Denne oversættelse virkede, i modsætning til 1955-udgaven, til at være en videreformidling af *source*-teksten, fordi oversætteren som aktør ikke fremstår som havende samme indvirkning på kommunikationen mellem afsender og modtager, og at der af den grund har været en direkte forbindelse mellem forfatter og læsere. Dette gjorde også, at vi kunne argumentere for, at 2021-udgaven er en *åbenlys* oversættelse, idet den kan siges at gøre opmærksom på sig selv som en oversættelse, og ikke som en selvstændig roman.

Den *formelle* ækvivalens med kildeteksten virker til at have været magtpåliggende i 2021-udgaven, idet elementer fra kildeteksten gengives direkte, og særligt i kraft af den identiske form og indhold. Vi kan dermed konkludere, at oversættelsesstrategien for 1955-oversættelsen er målorienteret, fordi den er *dynamisk* ækvivalent med kildeteksten i forhold til 2021-udgaven, der er *formelt* ækvivalent med kildeteksten, og som derfor har en kildeorienteret oversættelsesstrategi.

Vi nåede frem til problemformuleringens besvarelse gennem analysebetragtningerne

fra specialets respektive analyseafsnit. Den første analysedel omhandlede ordvalg, heraf adjektiver, som blev oversat på forskellig vis i hver oversættelse. Her slog vi særligt ned på ord ud fra et påfaldenhedsprincip, og vi kunne organisere de udvalgte adjektiver som ord, der eksisterer i det svenske og danske vokabular, ord som er forskellige på svensk og dansk, men som skaber en lignende *st*-effekt samt ord, som er forskellige på svensk og dansk, og som skaber en divergerende effekt på de to sprog. Resultatet af denne analyse var, at ordvalgene fra oversættelsen fra 1955 var mere *formelt* ækvivalente med kildeteksten end ordvalgene i 2012-oversættelsen, hvilket adskiller sig fra det generelle mønster, vi observerede.

Vi begrundede årsagen til dette som værende en sproglig, diakron udvikling i de respektive adjektivers betydningsindhold. Dette vil sige, at de adjektiver, der blev anvendt i den svenske originaludgave fra 1954 og i oversættelsen fra 1955, gennem tiden har skiftet betydning, og derfor ikke ville kunne indgå i en nutidig kontekst, hvilket de afvigende adjektiver fra 2012-oversættelsen netop vidnede om. Derudover kan der argumenteres for, at divergensen i ordvalget af oversættelserne kan skyldes polyseme ord: Ord som 'ensam', 'rolig' og 'skär' har flere betydninger, hvorfor ordvalget i høj grad beror på den tekstlige kontekst, og ydermere på oversætterens personlige tolkning og referenceverden.

I specialets analyserende del gik vi endvidere i dybden med oversættelsen af de skildrede steder i *Mio, min Mio*. Originalværket og 2021-udgaven, udspiller sig i en tydelig svensk kontekst, hvilket står i modsætning til 1955-oversættelsen, hvor samtlige navne på lands- og kulturspecifikke referencer var skrevet ud af oversættelsen til fordel for tilsvarende danske referencer. Vi fandt, at der var at gøre med mikrostrategien *tilpasning*, der netop har til formål at ændre de kulturspecifikke artefakter, således at de indgår i *target*-kulturen. Denne strategi kan kategoriseres under praksissen *domestication*, hvilket netop er et hyppigt forekommende inden for oversættelsen af børnelitteratur. Vi argumenterede for, at der var magtpåliggende ændringer i henhold til de skildrede steder i 1955-oversættelsen, men at de samtidigt var oversat til steder, der var tilsvarende, eksempelvis således at Stockholm var erstattet af København, Tegnér-lunden af Frederiksberg Have, og feriestedet Vaxholm af Rørvig.

Til trods for, at tilpasningerne henvender sig mere til en dansk *target*-kultur, argumenterede vi for, at danske børn nødvendigvis ikke finder tilpasningerne mere nyttige, end hvis de originale referencer til steder, var blevet bibeholdt. Vi argumenterede for, at der i dette henseende, var *formel* ækvivalens mellem *source*-teksten og 2021-udgaven – hvor alle stederne er identiske med *source*-teksten – mens der mellem *source*-teksten og oversættelsen fra 1955 i højere grad var at gøre med en *dynamisk* ækvivalens. Effekten af stederne sås altså forsøgt

overført på denne *target*-tekst, omend det betyder, at fortællingen udspiller sig i en anden diegese i 1955-oversættelsen.

Samme mekanisme blev observeret ved 2021- og 1955-udgavens oversættelse af navne på karakterer. I 2021-udgaven var der en overvejende *formel* korrespondance med *source*-tekstens karakternavne. I 1955-oversættelsen fandt vi, at samtlige karakternavne tilhørende romanens virkelighedsnære verden var tilpasset, således de ligeledes passede ind i en dansk kontekst. Vi inddrogede Coillies teoretiske refleksioner om tilpasningen af karakternavne i børnelitteratur, og anvendte de termer på de respektive oversættelsesvalg i 1955-udgaven, herunder tilpasning ved eksonymer og tilpasning ved tilsvarende navne i *target*-kulturen. Derudover sammenfattende vi Coillies skildrede motivationer bag tilpasningspraksissen, og sammenfattende disse med oversættelserne af romanen, og vi fandt, at en årsag kunne være potentielle forvirringer baseret på fremmedhed i forhold til *target*-kulturen, herunder i relation til køn. I henhold til dette analytiske afsnit, kan vi konkludere, at oversættelsen af karakternavne i 1955-oversættelsen er *dynamisk* ækvivalente med kildeteksten. Derimod er karakternavnene fra 2021-udgaven *formelt* ækvivalente med originalkilden, hvilket også kan anses som et udtryk for *foreignization* som en oversættelsespraksis.

I forbindelse med specialets analyseafsnit omhandlende udeladte ord, sætninger og tekstpassager, kan vi konkludere, at flere elementer i 1955-oversættelsen er slettet, hvilket kom til udtryk, da tekstdedslagene blev undersøgt i relation til både kildetekst og 2021-udgaven. Vi argumenterede for, at dette mest af alt havde en komprimerende effekt på den samlede tekst, og at 1955-oversættelsen derigennem fremstod kortere og præciseret i forhold til de andre to. De slettede elementer bestod af beskrivelser af relationer mellem karakterer samt afstands-, genstands- og stemningsbeskrivelser. I alle tilfælde var der enten at gøre med sletninger af gentagelsesstrukturer eller af uddybende beskrivende passager. Vi argumenterede for, at sletningerne ikke var betydningsændrende i lyset af kildeteksten, fordi de slettede elementer i 1955-oversættelsen ofte fremgik implicit af kildetekstens beskrivelser, og at der derigennem var at gøre med pleonasmer og gentagelsesstrukturer.

I specialets diskussionsdel berørte vi dog, hvordan sletningerne på samme tid kan siges at manipulere forfatterens litterære sproglige særtræk, hvilket særligt afspejles gennem andres oplevelse af 1955-oversættelsen i sammenligning med kildeteksten. Vi fandt det ydermere påfaldende, at de slettede elementer forekommer i 2021-udgaven, og derfor argumenterede vi for, at 2021-udgaven er ækvivalent med kildeteksten på et *formelt* plan, mens 1955-oversættelsen i højere grad udviser *dynamisk* ækvivalens. Som følge af udeladelserne så vi, at der forekom omformuleringer, således at den kondenserende tekst passer ind i den omkringliggende kontekst

af romanen.

Vi kan gennem analysebetragtningerne fra afsnittet omhandlende afvigende formuleringer konkludere, at begge oversættelser overfører betydningerne af visse *st*-elementer i *target*-sproget. Dette sker særligt i forbindelse med oversættelsen af faste vendinger og idiomatiske udtryk tilhørende det svenske sprog. Vi fandt, at oversættelserne giver forskellige bud på, hvordan disse udtryk kan oversættes, og vi kan konkludere, at begge oversættelser på et overordnet plan afspejler *dynamisk* ækvivalens gennem omskrivningerne. Oversættelsernes omskrivninger blev sammenlignet med hinanden, og her bemærkede vi dog, at formuleringerne i 2021-udgaven var tættere på kildeteksten i relation til form og indhold, hvor 1955-oversættelsen i højere grad fremstod som mere frit tolkende af udtrykkene fra kildeteksten.

I kraft af de ovenover beskrevne analysebetragtninger kan vi altså konkludere, at oversættelsesstrategien for 1955-oversættelsen af *Mio, min Mio* er målorienteret, og at oversættelsen er *dynamisk* ækvivalent med kildeteksten. På samme tid kan vi afslutningsvis konkludere, at oversættelsesstrategien for 2012-oversættelsen er kildeorienteret, og at det er den *formelle* ækvivalens, der har været målet i udarbejdelsen af denne oversættelse.

Litteraturliste

Primærlitteratur:

Bodenhoff, K., overs. (2021). *Mio, min Mio* orig. af Lindgren, A. (1954). 5. udgave, 1. oplag. København: Gyldendal.

Kappel, E., overs. (1955). *Mio, min Mio* orig. af Lindgren, A. (1954). 1. udgave, 19 oplag. Kolding: Branner og Korch.

Lindgren, A. (1954). *Mio, min Mio*, 1. udgave, 2. oplag. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Sekundærlitteratur:

Andersen, A. (2019). "Ensomhed" på *Faktalink*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://faktalink.dk/ensomhed>

Barðal, J., Jørgensen, N., Larsen, G. & Martinussen, B. (1997). *Nordiska: Våra språk förr och nu*. Lund: Studentlitteratur.

Biguenet, J. & R. Schulte. (1989). *The Craft of Translation*. Chicago & London: University of Chicago Press.

Buhl, O. (2005). *Oversættelse: fra teori til praksis*. 1. udgave. Århus: Systime Academic.

Coillie, J. (2006). "Character Names in Translation: A Functional Approach" (s. 123-139) i Verschueren & Coillie (red.). *Children's Literature in Translation: Challenges and Strategies*. Manchester: St. Jerome Publishing.

de Waard, J. & Nida, E. (1986) *From One Language to Another: Functional Equivalence in Bible Translation*. Tennessee, Nashville: Thomas Nelson Publishers.

DDO, "Den Danske Ordbog – moderne dansk sprog" i *Det Danske Sprog- og Litteraturselskab*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://ordnet.dk/ddo>

DSL (2021). "CoREST" i *Det Danske Sprog- og Litteraturselskab*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://korpus.dsl.dk/corest/index.html>

DST, *Danmarks Statistik*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/borgere/navne/HvorMange>

Eco, U. (2001). *Experiences in Translation*, Alastair McEven (overs.). Toronto: University of Toronto Press.

Fafner, J. (2015). "Pleonasme" i *Den Store Danske*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://denstoredanske.lex.dk/pleonasme>

Fan, H. (2018). "Nida's Translation Theory of "Functional Equivalence" and Its Application in Chinese Herbal Medicine Translation" i *Scientific Research An Academic Publisher*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=81904>

Holm, L. (1994). *Oversættelsesteori og praksis*. Herning: Systime.

Holmes, J. (1972). "The Name and Nature of Translation Studies" i *3rd International Congress of Applied Linguistics: Abstracts*. Copenhagen.

House, J. (2010). "Overt and covert translation" i Gambier, Y. & van Doorslaer, L. (red.). *Handbook of Translation Studies*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

ISOF (2020). "Edla" på *Institutet för språk och folkminnen*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://www.isof.se/lar-dig-mer/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-arets-namn-och-handelser/namn/edla>

Karker, A. (1976). "Nordisk retskrivning: den ideale fordring" (s. 39-84) i *Sprog i Norden*. København: Gyldendal.

KorpusDK. "KorpusDK – sproget i brug" i *Det Danske Sprog- og Litteraturselskab*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://ordnet.dk/korpusdk>

KU (2012). "Drengenavne, pigenavne og de navne, der er begge dele" på *Københavns Universitet*. Besøgt i perioden: 01.02.23-01.06.23. Netadgang: https://navn.ku.dk/person-navne/det_vi_gaar_og_hedder/drengenavne_pigenavne/

KU. "De mest populære drengenavne" på *Københavns Universitet*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://navn.ku.dk/personnavne/20drengenavne/christian/>

Larose, R. (1989). *Théories contemporaines de la traduction*, 2nd edition. Quebec: Presses de l'Université du Québec.

Lathey, G. (2016). *Translating Children's Literature*, 3. udgave. New York: Routledge.

Lefevere, A. (1993). *Translating Literature: Practice and Theory in a Comparative Literature Context*. New York: The Modern Language Association of America.

Leonardi, V. (2020). *Ideological Manipulation of Children's Literature Through Translation and Rewriting*. Cham: Springer International Publishing.

Li, Y. (2021). "Nida's Translation Theory of "Functional Equivalence" and Its Application in Chinese Herbal Medicine Translation" i *Scientific Research An Academic Publisher*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=106431>

Lindgren, A. & Strömstedt, M. (1997). *Astrids klockbok*, 1. udgave. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Misfeldt, M. (2012). "Mio vender hjem" i *Kristeligt Dagblad*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/boganmeldelse/mio-vender-hjem>

Munday, J. (2016). *Introducing Translation Studies – Theories and Application*, 4. udgave. London & New York: Routledge.

Newmark, P. (1981). *Approaches to Translation*. Oxford & New York: Pergamon, republished 2001 by Shanghai Foreign Language Education Press.

Nida, E. & Taber, R. (1974). *The theory and practice of translation*. Leiden: United Bible Societies.

Nida, E. (1964). *Toward a Science of Translating*, Leiden: United Bible Societies.

Nida, E. (1969). "Science of Translation" (s. 483-498) i *Language*, Sep., 1969, Vol. 45, No. 3. Linguistic Society of America Stable. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://www.jstor.org/stable/411434>

NM, Nordisk Ministerråd (2021). "Har Norden et språkfællesskab?" på *Nordisk Samarbejde*, Nordpub. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://pub.norden.org/nord2021-001/>

Nübling, D. (1997). "Deutsch-schwedische Divergenzen in Entstehung und Struktur der Familiennamen. Ein Beitrag zur kontrastiven Onomastik" i *Beiträge zur Namenforschung* s. 143-173. Heidelberg: Winter.

ODS, "Ordbog over det danske Sprog – historisk ordbog 1700-1950" i *Det Danske Sprog- og Litteraturselskab*. Besøgt 01.02.23-01.06.23 Netadgang: <https://ordnet.dk/ods/forside>

Ordbogen, *Gyldendals Røde Ordbøger*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://www.ordbogen.com/>

Paloposki, O. & Oittinen, R. (2000). "The domesticated foreign" (s. 373-390) i Chesterman, A., Gambier, Y., & San Salvador, N. (red.). *Translation in Context*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamin Publishing Company.

Pushkin Press. "Astrid Lindgren" på *Pushkin Press*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23.

Netadgang: <https://pushkinpress.com/our-authors/astrid-lindgren/>

Rabadán, R. (2010). "Applied Translation Studies" i Gambier, Y. & van Doorslaer, L. (red.). *Handbook of Translation Studies*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamin Publishing Company.

Rosa, A. (2010). "Descriptive Translation Studies (DTS)" i Gambier, Y. & van Doorslaer, L. (red.). *Handbook of Translation Studies*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamin Publishing Company.

SAOB, *Svenska Akademiens ordbok*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://www.saob.se/>

SCB, *Statistikmyndigheten*. Besøgt i perioden 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://www.scb.se/>

Schjoldager, A. (2008): *Understanding Translation*. 1. udgave. Århus: Academia.

SDO, *Svensk-Dansk Ordbog*. Besøgt 01.02.23-01.06.23. Netadgang: <https://ordnet.dk/sdo/>

Shavit, Z. (1986). *Poetics of Children's Literature*. Athen: University of Georgia Press.

SHM. "Flaska med pilsner, 3 st. (Pilsner, Klass II)" ved *Statens Historiska Museer* (SHM). Netadgang: <https://samlingar.shm.se/object/620F7DCC-E551-44D2-9510-264868034F37>

Steffensen, A. (2003). "Den samme fortælling i to versioner – Om Astrid Lindgrens *Mio, min Mio* på svensk og dansk" (s. 161-186) i *Nedslag i børnelitteraturforskningen 4*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Toury, G. (2012). *Descriptive Translation Studies – and Beyond: Revised Edition*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

van den Broeck, R. (1978). "The concept of equivalence in translation theory: Some critical reflections" i J. Holmes, J. Lambert & R. van den Broeck (red.). *Literature and Translation*, Leuven: Academic.

Venuti, L. (1995). *The Translator's Invisibility. A history of translation*. London/New York: Routledge.

Venuti, L. (2000). *The Translation Studies Reader*. London: Routledge.

Zipes, J. (2006). *Why Fairy Tales Stick: The evolution and relevance of a genre*, London & New York: Routledge.

Øveraas, K. (2014). *Ti faldgruber – oversættelse for ikke-oversættere*, 1. udgave. København: Samfundslitteratur.

**AALBORG
UNIVERSITET**